

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_204681

UNIVERSAL
LIBRARY

OSMANIA UNIVERSITY LIBRARY

Cali No. T 83

Accession No. T 1920

Author B 317 భాస్కర రామ మూర్తి

Title సాహిత్య భద్రసు

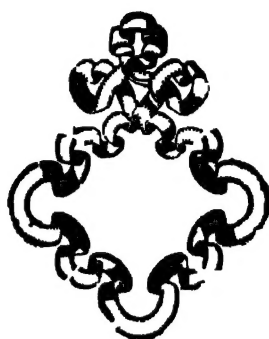
This book should be returned on or before the date last marked below.

సా న వ రీ భ ర్త ను

(సాంఘిక న న ల)

గ్రంథ కర్త.

ఎ. భాస్కరరామమూర్తి బి. యే.

మొదటికూర్పు 1250 ప్రతులు.

ప బ్లి ష రు .

కొండపల్లి వీరవెంకయ్య

శ్రీ సత్యనారాయణ బుక్ డిపో.

రాజమండ్రి.

శ్రీ చింతావణీప్రెస్ సందు ముద్రితము.

రాజమండ్రి.

1936

FORE WORD

Brother & Sister,

This is my second attempt at presenting a novel, characterised by a harmonious blending of Romance and love. Let alone the womanhood of other countrys—India, in particular, presented and shall ever present a typical ideal woman, coming as she does, out in all trimph, from bitterest pangs of disappointment and desertion. Re-union however, is not the point of essence. As a tender creeper to a stately tree, clinging still to it, even when unearthed, the woman of the Indian soil is gifted with that ideal attachment to her lord in joy or in love, in company or in abandonment, as much when he is gone, as when he is. This supremely idealistic love-bond of the Indian wife, is, above all, the most note-worthy factor which keeps intact the Indian family, in love if not in luxury, in peace though not in prosperity.

THE AUTHOR.

వీ ష య సూ చీ క

1 ప్రథమపరిచితి	16 అన్వేషణము
2 కైవికము	17 అంగీకారము
3 అనుబంధము	18 ఈర్ష్య
4 గ్రామాభిముఖము	19 భగవదేచ్ఛ
5 బౌద్ధార్యము	20 వాద్దానము
6 వృణఃప్రయాణము	21 సందిశునివృత్తి
7 పశ్చాత్తాపము	22 స్వవిషయము
8 ఆశాభంగము	23 ప్రశోత్తరములు
9 ప్రణయకలహము	24 అంత్యానుబంధము
10 విరహవేదన	25 భగవదేచ్ఛ
11 విద్యాపేక్ష	26 మనోనిశ్చయము
12 నేవకావృత్తి	27 సత్యస్ఫురణ
13 సూతనానుభవము	28 సహసము
14 సన్యమిత్రై	29 ఉపసంహారము
15 తంవా	

నే నె వ రి భ ర్త ను

ఒకటన ప్రకరణము.

ప్రథమ పరిచితి.

ప్రేమసింగు రాజపుత్రవంశస్థుడు. మన దేశమునకు పశ్చిమోత్తరముననున్న రాజపుత్ర స్థానమందలి ఉదయపుర మాతనికాపుర స్థలము. ఆతని వచుస్మిరువదిసంవత్సరములు దాటి యుండును. ఆతడొక సబ్బక్తునందు విభలుడవనిచో ఎమ్. ఏ. డిగ్రీని పొందవలసి నంత వఱకు జదివెను.

ప్రేమసింగు చిన్నప్పటినుండియు భాషావిషయములం దెక్కుడు శ్రద్ధ వహించుచుండెను. కాని తండ్రియగు జయసింగాతనికి యుద్ధకౌశల్యమును నేర్పించవలెనన్న యాశయము గల్గియుండెను. తద్విషయమునందు తండ్రి కెంత సత్సూచనముండెనో కొడుకునకంత వెగటుగ నుండె. ఏది యెల్లన్నను కొడుకు తండ్రిమాట వినక పుడయ్యె.

ఉదయపురమునకు కొన్ని మైళ్ళదూరములో మహిదాపురము గలదు. అందు ప్రసాదను యుద్ధవిద్యకొడు, యిదివరలో సేనానాయకుడుగ నుండి, యిప్పుడు పెంషన్ దీసికొనుచుండెను. ఆతనియొద్ద ప్రేమసింగు తండ్రియగు జయసింగు, ప్రేమసింగును బ్రవేశపెట్టి ఆతనిని గొప్ప యోధునిగ దయారుచేయ వలసినదిగ గోరెను. ప్రసాదు కొంతకాలమాలస్యకీ యుద్ధవిద్య కడు శ్రద్ధతో నేర్చెను.

ప్రతిదొక గొప్ప వంశస్థుడు. కొన్నివందల రూప్యములు జీతముపై ప్రభుత్వోద్యోగిగ నుండియుండెను. బాల్యమునందే యాతని తల్లిదండ్రులు గతించుటయు, నాతని యేకపోదరియగు 'కుముద' యావనతీయై వివాహకాలము సమీపించెను. అప్పటికి ప్రసాదనకు పది ఏళ్ళవేడేండ్ల నయస్సుకిన్న నొక్కడుండడు. అట్టి సమయమున, 'కుముద' విశ్వనాథను నొక పేదకుటింబిండును, పల్లెటూరివాడును, కేవలము చిన్నవ్యవసాయముచేతనే పొట్టపోషించు కొను నొక యావ్వనుని నుచి మోహించి ముతని పెండ్లియాడి, యత్తివారి యారగు 'కాంబ్వాకు' బోయెను. అమె సోదరుని కదియొక గొప్ప అభిజాత్యముగను, నప్రతిష్టగను దోచి, చెల్లలిమారు నెన్నడును దలపెట్టనని యుట్టుపెట్టుకొని ఆవిధముగనే ప్రత్యేక నిలువ బెట్టుకొనెను.

చేతికి తన చెల్లెలు వివాహతీయై సుమారు 15 సం॥రము లయ్యెను.

ఒకనాడు ప్రసాద, ప్రమోగు మొదలగు గ్రామాల శిష్యులందఱుతో నుండ నాతనితో యత్తిరు చెప్పెను. అదవిప్పి జూచుకొన నందిట్లుండె.

'కోడరా ! బాల్యచేత యనియెను నీ గౌరవి, తల్లిదండ్రులు లేని నన్నిట్లు పెడిచి పెట్టుట పాడియే? ఘటనయల్లుండి నది దప్పింప మనదరిమేనా? అయ్యో ! పుట్టినాడెవడును నునురుగెట్టనాయమే? అన్నా ! నా యిప్పటి పరిస్థితిని జెప్పుచుంటిని; వినుము. నాభర్త నేటికీ నాల్గుమాసములనుండి మందముపొచ నుండిరి. పిల్లలందరు, నీవును, బంగెపెట్టుకొనుచుంటిమి. ఆఖరు కానిక ఒరమువచ్చి పడు స్తకు కోడతై నన, యిప్పటికేమియు సుధివు గాస్పించు. చేత

నొక్క రాగిపై నగాని లేదు. భాగ్యమున కెచ్చితగ్గులుగాని బాంధవ్యమునకా? నీవీ యుత్తరమున గలవనే ఒక్కసారి వచ్చిచూచి పోగోరెదను.

ఇట్లు

నీప్రియమగు చెల్లెలు,

తమ

ప్రసాదా యుత్తరమునాచి మిక్కిలి జాలినొందెను. ఎట్లైన నొక్కసారి పోయి చెల్లెలిని శాసించుచుట ధర్మమని యూహించి యా తక్షణము శిష్యులతో 'ప్రియా! నాలుగురోజులలో తిరిగినచ్చెదను. అంతవరకు మీరు శిలపుగై కొనుగడని జెప్పి యానాటి తెల్లవారుజాముననే బయలుదేరి 'కాండ్వాసు' భోయెను.

కాండ్వాసుని విశ్వనాథు నిల్వొక పూర్తియు. చాలచిన్నది. గగ్గరి దరిదుని కొంచెం యెక్కువనో, అంతకును నెప్పుడుగ నుండెను. ప్రసాదు లోనికెల్లా పూర్తియే ప్రమరొందెను. లోపలికి భోయిరపిదప తా నెన్నడును జూనియుండని తన చెల్లెలి పిల్లలందరును మేనమామ వైపు వింతగ జూచుచుండిరి. విశ్వనాథు మంచముమీద బరుండియే, లేవలేక, లేవలేక. యెట్లనో కొంచెములేచి బానమణిదిక నమస్కరించెను. ప్రసాదాతని లేవవద్దని శ్లేష మంచము ప్రక్కనే యొక కుప్పపై గూర్చుంచుమని స్త్రీప్రముగ రెండుమూడు కుశలప్రశ్నలు వేసెను. అంత సముదయంతో నాప్యాయముగ నన్నతో మాట్లాడ నెంచెను గాని చూచుచుండును, నశవడియందును, చూపునందును గూడ ప్రసాదు, ప్రోధమును, జూలము, చెల్లెలుకేసిన, 15 సంవత్సరములగాని యప్రగిష్ట నిప్పటికిని క్షియింపని వానివలె చూపెను.

ప్రసాదు సరిగా చెల్లెలియింట నున్నది ఒకరోజు నొకపూట మాత్రమే. మరలనాడు తిరిగి మహిదాపురమునకు ప్రయాణ యత్న

ముగ నుండెను. పోబోవుచు నాతడు కుముదను బిల్చి 'కుముదా ! నీ గర్భదరిద్రమునకు నేనెంతయు కుందుచుంటిని. ఇంతకు చేజేతల జేసికొన్న దానికి వేఱుగ విచారింపనేల? కానిమ్ము. నీకుసోదరుడైన బ్రతికియున్నందులకు నీకు నెలకొక యిరువది రూపాయిలు చొప్పున నాజీవితమంతయు బంపుచుండును నీకు నేజేయగలిగిన దింతకన్న వేఱులేదు. మఱి యిక బోయివత్తును' అని ముక్తసరిగ రెండుమాట లలో ముగించి, బానగారినో వెన్నెననియైన జెప్పక, వీధిగుమ్మము వలకు బోయెను. అంతలో నొక లేదెయస్కురాలగు నొక పిల్ల 'మామయ్యా ! వెళ్ళుచున్నావా' యని యెంతో ప్రేమతో, ప్రసాదు వెనుక నిలుచుండెను ప్రసాదామె నైపుతిరి, 'అమ్మాయీ! నీ పేరేమి' అని అడిగెను. ప్రత్యుత్తరముగా నామె 'నాపేరు సుగుణ' అనెను. అంత

ప్ర—నానెన్న కీ వచ్చితివి ?

సా —మామయ్యా ! నాకు చదువుకోవలెనని యున్నది. ఇక్కడ నాన్నగారు చెప్పిందుటకు శక్తిలేదనుచున్నారు. మీరు చెప్పించగా' అని యెంతో ప్రేమపూరితముగ ననెను.

సుగుణ పడునాలుగు పదునైదు పట్టిముల యువతై. ఈడు నకు తగినపాడక. వెలవెలపారు తెలుపునుగాక, అట్టి నల్లనిదియు గాక చూచువారి కింపగునట్టి చూసినచాకు గలది. నల్లని కురులుచు, విశాల నేత్రములును గలిగియుండెను మాట్లాడునప్పుడు బుగ్గలపై నప్పటప్పట గుంటుపడుచుండు టామె నొకవంత రాగసు దెచ్చుచుండెను. ముఖపద్మము తేజోవంతముగ నుగడి యతి చుట్టుకుదనమును సూచించు శుంధును.

అట్టిసుగుణ మాటలను విని ప్రసాదు ముందువేసిక యడుగు లోనికి లాగుకొని యీవిధముగ ననెను. సుగుణా-సరిలే. నీవుకొరి నట్లు విద్య చెప్పించెదను నాచెప్పుచేతలకో నుండువామచి?

సు—మామయ్యా- అట్లే తప్పకయుండెద.

ప్ర—నేను చాల చాస్తుడను. నాకు కోపముపెచ్చు. ఒక వేళ కోపగించినను, నన్నతి క్రమింపవుగద ?

సు—యెన్నటికి నతి క్రమింపను.

ప్రసాదు క్లుప్తసంభాష గావున వేఱు ప్రశ్నలామెను వేయక చెల్లెలితో, కుముదా! సుగుణ చురుగుగల పిల్లవలె గన్నడు చున్నది. అదియుగాక విద్యాభిలాష యెక్కువగా నుపించు చున్నది. కావున నీమెను మహిదాపురమునకు తీసుకునిపోయెదను. ఏమందువు, అనియ డిగెను. కుముద 'నాకురువు నదలు ఒక మొకట కొంత' విచారము జూపినను, చివరకు సమ్మతించెను

ప్రసాదు, మేనకోడలగు సుగుణుడు వెంట నిడుకొని మహిదా టికి మహిదా పురమునకు తిరిగి చేరెను. ఆమరునాడే అచ్చటనున్న నొక స్త్రీ సాతశాలలో నామెను బ్రవేశబెట్టెను. ఆసాతశాలోపాధ్యాయురాలి పేరు శిర్మిష. శిర్మిష ప్రసాదునందెక్కుడు గౌరవము గల దగుటచే నాతని మేనకోడలిని వేయివిధంబుల గనిపెట్టుచు, విద్యా బునులు గఱపుచుండెను.

ఇట్లుకొన్నినాళ్లు గడిచినవి. మేనకోడలిని పేరేగాని, సహజగర్వి యగు ప్రసాదున కామె యొక పరయువతివలెనే దోచు చుండెను. సరిదురాని పూతురగు సుగుణ యందాతనికెట్టి బంధుప్రేమయు లేకుండ. మేనకోడలిని బహిరంగముగా చెప్పుకొనుటకు కూడ నాతనికి సిగ్గు గుచుండెను.

అట్లున్నను, అమ్మమ్మగారి శ్రద్ధతీసుకొనుటమాత్ర మాతడు తప్పకుండెను. తఱచు నూర్చితమొద్దకు బోయి సుగుణులు గూర్చి మంచిచెడ్డ లరయుచుండెడివాడు.

ప్రసాదునొద్ద ప్రేమసింగు చదువు ప్రారంభించి, నేటికొకయేడా దిపై నాడుమాసము జైతని. యీ తిరిగి స్వగ్రామము బోవసమయ మయ్యెను. అంతలోగాడు ప్రసాదును తిమ్మలుగు నాలుగైదు మైళ్ళలోపు నున్న యొక గ్రామములకు విలాసయాత్ర కేయుటకై బయలుదేర సమకర్చి, నుచురాడు బ్రహ్మణమున కేర్పాటు జేసి కొరి. ప్రేమసింగుకుకూడ తిమ్మగారి కమ్మబిగాని చూతడు స్వపురో భిం కుచుటచే నాడు తిమ్మగారి విలాసయాత్ర కేయుట కిష్టపడెను.

మఱ నాడు తిమ్మగారి వాడైన యొక యింటికి విధ్యాటవికి బోయిరి.

ఆరాటి మధ్యాహ్నము ప్రేమసింగు, తన మనస్సులు సరరించు కొనుచు పెట్టలో గుడిచిన్ని మహాశైవుని విష్ణుగోన ప్రమాదివశమున నాతని ప్రేమ గాదుటను తెలుపక నేదేని యొక పాలాష్ట్రి వేసిన మంచిదనుకొని ది తన దగ్గరకు తీసుచు, నురాధ్యాయురాలగు మార్మిళి యింటనుండును నోహామి గూటికి బతుగెత్తెను.

సుగుణ, తిమ్మగారు బ్రవేశించియున్న నుండియు, బాధిణిలయు, నూర్మిళ గృహమును దక్క వేరుబోయికుబోవ. ప్రసాదునాశ్చలేను. అదిగాక యేమొనవానికంటను బడుచుండులులేనంత గోవ్యముగ ప్రసాదామెకు బతుకొచ్చెనుచుండిను. ఆకారణముచే సుగుణకు విద్యాగోష్ఠితప్ప వేరు ప్రయోమయము లేదు.

ప్రేమసింగు అట్లు ప్రేమసింగుగారి వే నూర్మి. గుంటికి వచ్చిపాడై అమ్మగారు, అది విరిచెను తిమ్మగారు చూచుచు బుర్ర

సుగుణ విషయమై ప్రేమసింగున కెట్టి మోహముగాని ప్రేమ
గాని లేదనుటకు కృష్ణభార్యయందాతని నడవడియే నిదర్శనము. ఆమె
కొక చెలికానివలె ప్రవర్తించెనేని వేరువిధముగ బ్రవర్తించలేదు.
ఆమెకు గావలసిన పుష్పములు పొందిచ్చెను. చూపుచున్న చోటుల
జూపెను. పిలచిన పలుకరించెను. పిలువన నూ పంపెను. అచ్చట
వారిద్దరిని పూచినచో నెవ్వరును అనునతియుచును పూచి మరొక
విధముగ ననుచూనపడుటకు తగిన గౌర్యచిహ్నముల గవిపెట్టి యుండ
లేక పోదురు. ప్రేమసింగు కేవలమొక పదకనకకు బక్కదినము
సంతోషము గూర్చుట చుండు తప్పులేని మాత్రమే యూహించి
సుసంపాదించి వే నాచు నచ్చటికి పోయెను. అట్లు వెచ్చిన పిదప
నైనను, మరొకవిధమున కామనీకారము చేసికొని పూపెనేమో యన
నదియు సుస్మృతము.

ప్రేమిధముగి వారినరు కృష్ణ భార్య యందలి శృంగారముల
దిలకింపుచు సాయంసమయము మిగిలిననున్న సమయమున నే నేగ
తిరిగి యింకొకటి ను నచ్చరి. కాని తానొకటి చలప దైవమొకటి
నిలచిన్లు మునుగా తిక్కాలముగో ఆననము మేఘపూరితమ జడివాన
కురిచునాగింభించెను. కొంచెమునే పొగోచించి, యేమైనను సరేయని
ప్రేమసింగు బాడివానిని బాడి కట్టుచుని నొచ్చగించెను. బండి నెక్కి
సరి మొకలు తిరిగి మహిదాపురము కేరువనాచు పోయెను వ్నం
చెను. నర్జనునకుదోమ యామరుగాలి రివృముని సమయ 2 గంటలలో
నూరు కేరవసించి కై పుగంటలు ప్రయాణము జరిగెను. పురము
జేసినది కాత్తి చరిగంటలు సుమారయ్యె. సుగుణ హృదయము దడ
దడ గొట్టుచు పంపెను. 'అయ్యో! నేరక బీడుకనన్దికే' యని ప్రేమ
సింగు మనమున బా.చోకన గాచె.

ప్రేమసింగు హృదయము నీరయ్యెను. పాపమా యువతెనిట్టి యుగ్రవిష్ట పరిస్థితులలోనికి దింపుటకు తానె కారణమని, ప్రేమసింగు తనను తానెంతయో నిందించుకొనెను.

ఇప్పుడు చేయుచదేశమున్నది ? తన నొకయమా యకపు యువతె జీవితమును గంగపాలు జేయుటేనా? అప్రదిష్టకు లోను జేయుటేనా? యెంతయిది ?

ప్రేమసింగు నొక దీప్తిగళ్యాసమును విడిచి యెట్టకేలకు యారీతిని బల్కెను.

సుగుణా! నీజీవితమునకు గంకిముచెచ్చించి నాజన్మము తుచ్చమైవదగను. కానిమ్ము. భగవంతుని నీ యిట్లున్నది. నిన్ననాధను జేసి తగుచాకిరీ నిర్వహించుట నాయుష్టముగాదు. కావున మనమీరా ద్రిక స్వయముగ బయటి జాల్లవాడొక స్థితికిపోవు బండిలోనెక్కిపోవుము. చ్చట మానము వివాహము జేసుకొనవచ్చును. నీరుభిచ్చా మేమిది ?

సు — అయ్యో వివాహమా? వారింల నింకను నెన్నిచెడు గులు రానున్నాఁ గో యెచ్చరించుకొని నీవుముగ బల్కెను.

ప్రేమసింగు సహజసామ్యుడు. స్త్రీహితులనెక్కుడుగౌరవము గలవాడు. ఒకయింట్లో గౌరవము గానాడుకై తన జీవిత మామె జీవితముగో ముకిచ్చెనుకొనుట కంగీకరించెను. ఇది కేవలము స్వార్థత్యాగమేయని చెప్పుటకు సునియములేదు. ఏమన, వాతని తండ్రి ఉదయపురపు జమీన్దారు. అట్టి జమీన్దారువలనను ప్రేమసింగుక పేదపిల్లయాత్మ గౌరవమును నిలువజెల్లుటకు తన సహృదయమును సైతమును గోలుబోవనొచ్చెను. కన్నునీటిచో కావలసిన సౌకర్యవతియు, సాటి జమీందారికియు వాతని సౌకములపై బడురే? అట్టిచో ప్రేమసింగు సౌదార్యము వర్ణనాతీతముగాదా? స్వార్థత్యాగము శాఖాశాత్రముగాదా?

సుగుణా? నాచేతిలోనున్నది, నేనుచేయలేకది, చేయవలసియున్నది, యింతకన్నను వేరుమార్గము గాన్పింపదు. నీకది సమ్మతమేనా?

సుగుణ కొంతసేపటికితనను మానవశియై స్త్రీసహజముగు స్వీకృతి తలవంచుకొనెను. యేనిముసమున ప్రేమసింగును జూచినదో, అరిగిసముచూశియు నాని యం దతిశౌరవమును, ప్రేమయు నామె కేర్పడినవి. తన యనాధస్థితికున కంఠటివాడు భర్తయాయని మొదట జంకినను, ప్రేమ హితముగు హృదయముగట్టచే ప్రేమసింగు మూలకు వలెయనెను.

— — —

సుగుణ వస్త్ర కరణము

అనునాము.

— — —

ఉభయులు వివాహవిషయము నికడరచుకొని. యూర్పింగుమ్మ ముసై నొంపరి కిరికి, తొలక ముగ్గులనుకీల నేరుగ స్త్రీమనుకు బోయి, తెల్లచాదులమున నున్నట్టి వచ్చు శిల్పిమేలునకు రెండు బకలవ తరిగతి టిక్కలనుకీల ముగ్గులనుకీలను. నా కింతసేపటికి పైలు ప్లాంట్లగుమునొట్టికి కాగా, సుగుణా శైలి సింగులు బండినక్కరి.

సుగుణ కదియ కు నొకకలలోని విషయముచే గోచరింప జూచెను. నిన్ననీస... కట్టడితమోమని కుంగుచున్న తనకు నేర్చి మార్పునచ్చెను! అహో భగవంతుని శీలశైలి యన్యతములు, అని తనలో తాను తలపోయుచుండిను.

రైలు పరుగుచున్నంతసేపును, సుగుణ ఒక్కసారియైనా నన్ను
మూలదయ్యెను. అదిజూచి ప్రేమసింగు “సుగుణా రాత్రియెక్కువ
నిద్రలేదుకదా? కొంచమునేపైన బరుండవేల? కూర్చు వచ్చుటయే
లేదా” యనెను. సుగుణ తనమూలోచనలలోనే యుండి, ప్రేమా!
నేటి నాస్థితిని దలుచుకొనుచున్న కొలదిని ఆశ్చర్యోద్రేకములు నన్ను
మిక్కిలి తల్లడిల్లి చేయుచున్నవి. దానకేమియు నిద్ర వచ్చుటలేదు,
అని, యొకను ఢిల్లీ యంతమాత్రమున్నదని, ప్రేమసింగును బ్రష్టిం
చెను. ఒక గంటలో జేరగలమని యాతడు జవాబిచ్చెను.

ఢిల్లీ జేరిన బిడస ప్రేమసింగొక సత్తముతో మకాముకే
సెను. అందొకగది యక్రేకు దీసికొని అచ్చునుండ దలచిన కొలది
రోజులకును నలయు గృహ సామగ్రిని తీసికొనివెళ్ళెను. అమరునాడే
వారిద్దరు వివాహ కార్యము జరిపించుకొనినది. మంచివజ్రపు బంగర
మును జేసుంచి వివాహము నాడు సుగుణ ప్రేమ కామ ప్రాణనాథుడు
బెట్టెను.

సుగుణ ప్రేమసింగు లన్ని ధాన్య సమృద్ధి కొలది దినములచ్చు
టనేయుండిరి. ఈ సోన ప్రేమసింగువలన యభివ్రాతము దోచి సుగు
ణతో నిట్లయి ‘సుగుణ నున మూనివారమును మాత్రము
చాలగోప్యముగా నుదవలెనుచుట, అధిమము కొంతకాలము వర
తైనను నాతలిదండ్రుల కింకంతి తెలయరాదు.

సు — అయ్యో తెలిసినచో మీహృదయము మేడైన రాను
న్నదాయేమి?

ప్రే — ప్రమాదమేమియును లేదుకాని, సుగుణ, ఒక్కసంగతి
వినుము. మేము క్రిందనుండు రసపుష్పములు. మాతండ్రి తాతల
నుండి, జమీనుదారులమై యుంటిమి. మాతలిపిండ్రులకు నేనొక్కడనే
బుత్తుడను. ఇరువురు పోవరీలు, వేరుగొప్పవారములతో నిదియు జమీ

స్త్రీగణమునకు యువతెనెవ్వరైన న వివాహ కూడవలెనని మానారి యాన. అనియేదియో జెప్పుకోవ'

సు—అహా, అట్టి విషయములో నన్ను పెండ్లాడి మీ రెంత యుపకీర్తికి లోనై తిరోయని పొందుచుంటిని.

ప్రే—మువత్త నీవెప్పుడప్పుడు మతియు గాంపయమై బొంద కుము. ఒక కేస నాతిమిప్రసాదం బెట్టినే మరుము. అప్పుడు నేనేమి జేయుచునని నీయనిచూచుము? “ ఒకయువత మానుకు భార్యము, లంఘి నేరిట్టివివాహము కేసుకొనవలసి నచ్చెనని చెప్పును” ననెను.

ప్రేమసింగితిని మాబల నెంతవరకు నిలపెట్టుకొనెనో చదువ రులు ముందుజూడగలరు.

ప్రే—సుగూఢ చిన్నపనియున్నది. అదేమిగువని, నీమేరమా మకు వెంటనే నొక యుక్తరము ప్రాయశుభియున్నది. అంకు నీవు వివాహ మజేసుకొన్నట్లు చెప్పవలెను. నన్నులాచ్చి యాతనికెట్టి సందే హముండులకును పలుకేను. నాతిమి కెలవును నొకయే యతనిని వదలితిని. నీవు వివాహము జేసికొన్నది వేరల పురుషు డెవ్వడోయను కొనుచుగాని నేనని యనుమాన పడదు. చెప్పదని వ్రాయుము.

సుగూఢ భర్తనాజ్ఞ ప్రకారము కలమును గాగితమును దీసి ప్రేమసింగు చెప్పుచుండ నిట్లని మేరమామకు వ్రాచుదొడంగె.

“ప్రయ్యమైన మామయ్యగారికి- సమాస్కానిములు —”

మీ యిట్లు కేసు విడిచిన సతినెట్టి వాస్తవ నెంతయో యిగి యుం రని దృఢముగా నెఱుఁగుచున్నాను. నేను మిమ్ము విడిచిన కొద్ది రోజులలో పెండ్లి చేసికొంటిని. నా సాహసమునందు లోటమేరియున్న నదియంతయు తనదేయని నా భర్త మీకెఱింగించవలసినదిగా నన్ను

కోరి. నాకు త్వరము వ్రాయవలచినవో Post Box 169 శీర్షి యని వ్రాయగోరెదను.

ఇట్లు,

మీ ప్రమైన మేనకోడలు,
సుగుణ.

ఆబ్రుత్తరము ముగించినవెనుక సుగుణ ఒకసారి తిరిగి చదువు కొనెను. సంతోష సముద్రములో నోలలాడుచున్నామె ముఖము చెప్పక చెప్పుచుండెను.

ప్రే—సుగుణ! తిరిగి నీతనిదమ్రుల కొకటి వ్రాయవలసి యున్నది చెప్పరను వ్రాయుము. ఈ రెండు త్వరములు నేజీ పోవు చేయవలెను.

“నాన్నగారికి, అమ్మగారికి సమసా, రములు—”

నేను, నాకు తెటస్తించిన పరిస్థితులకా లోనై, యీమధ్యను వివాహము జేసుకొంటిని. నాయుద్దేశము యీవరకే మీకుగాని, మామయ్యకు గాని తెలియపరచకపోయిరం ప్క నన్ను క్షమింప బ్రార్థించుచుంటిని. నాయీ వివాహమందు దోషమేమైన నున్నచో అది నాభి ర్థిగానే వహింతునని చెప్పినట్లుగా నన్ను వ్రాయమిరి. మా యుభయులము సంతోషసాగుములతో యుంటిను. రెండు రోజులలో ఆగ్రాకు వెళ్ళదలచుకున్నాము.

చిత్తగించవలెను.

ఇట్లు,

మీ ప్రయపుత్రీ,
సుగుణ.

పై రెండు త్తరములును ప్రమసింగే సుగుణచే వ్రాయించెను. తరువాత తన తండ్రి కాశవాక యుత్తరమును ప్ర. అందు తానా గ్రామక స్నేహితునితో బోవుచుంటిననియు 2, 3 వాఱములవరకును ఉదయపురికి వచ్చుటకు నీలులేదనియు దెలియపఱచెను.

అంత ప్రేమసింగు, 'సుగుణా! మనమిప్పుడు స్వేచ్ఛనొందితిమి. యే యాటంకమును, జడుపును మన కవసరములేకు. నీవు వివాహము జేసికొన్నందులకు మీనారేమియు నలుగుటకు కారణమగుపడదు, నీ మేనమానుకు గోపము వచ్చుచునున్నది అదియొక లెక్కలోనిది కాదు. ఇక నాసంతతి, మావాళ్లు నన్నుగూర్చి యెట్టిదుర్భ్రమ నొందుటకు సవకాశములేదు. నాపెండ్లి ప్రశంశమేమియు వారికి దెలియదు. నేనొక స్నేహితునితో ఆగ్రాకు పోవుచున్నానని వ్రాసినది వారు తప్పక నమ్ముదురు.

సు — ఆహా! ప్రాణేశ్వరా! నువల నిర్వర భార్యభర్తలను జేసిన యాపరమేశ్వరునికి మనమొక కృతజ్ఞులము. నాకేక బ్రహ్మచర్యముతో నిమిత్తమేమియు లేదనుచుంటి భార్యమదేలనో కల్గింది.

ప్రే — సుగుణా! నరకాని, మనము చేసే బయలుదేరి ఆగ్రాకు బోవలయును. ఏమనెకవు ?

సు — అంతకన్నను సుగోపమేమి ? కానిదు.

ఇట్లు వారిద్దరును అరుతానందముతో నోబలాడుచుండిరి. వారి యుత్తరములు సకాలముతో నిర్ణీతపురములకు గోయినవి.

ప్రేమసింగు తిరిగింపులు కొడుకు, స్త్రాసిన యుత్తరమును జూచి యేమియు గాశ్చర్యపడలేదు. అప్పుడప్పుడు సహనచేష్టలచే తనకు దెలియకుండగ గూడ ప్రేమసింగే దీని యూరికిబోవుట సహజమని జయసింగుకు దెలియును.

సుగుణ తలిచంపులు మాత్రము కాండ్వాలో గొప్ప తబ్బిబ్బు పడజొచ్చిరి. సుగుణ సాహసమునకు విశ్వనాథు మిక్కిలి యసంతృప్తి తెలియపరచెను. కాని యాతనిభార్యమాత్రమొక విధమగు తృప్తినే గూదించెను. సుగుణ వట్టి మూర్ఖులుగాకు. మహాపూర్తిగా ప్రేమించినదే వివాహము జేసికొని యుండవలెను.

నాల్గవ ప్రకరణము.

గ్రాహణము.

ప్రేమసింగు ఉత్తరములలో వ్రాయించిన ప్రకారము ఆమలు నాడే బయలుదేరి ఆగ్రాకు భార్యతోమొదలుగా బోయెను. అచ్చట నొక ప్రసిద్ధి కెక్కిన హోటలునందు బసచేసెను. 10, 15 రోజుల వరకు నక్కడనే యుండవలచుటచే, ప్రేమసింగొక నౌకరును కుదిర్చి సుగుణును సగోపచారములను నాననిచే జేయించుచుండెను.

సుగుణ చిరుతనమునుండి పేరబొంక చూడచే, సేవకులచే సేవ జేయించుకొను పనులనిముగ్గు. ఆహారపుచే సేవకుడు యేమాత్రము కష్టముపని జేసెను, 'అయ్యో! హాసము. పోనీలెమ్ము' అని తన జూలిని జూపకొచ్చెడిది. ప్రేమసింగొకటి రెండుపాల్లు దానిని కనిపెట్టి 'ఆహా! గాఢినానపు స్త్రీ కుండలలలల లక్షణమేదియు లేదే? యిదియేమి?' అని యూహింపబోయెను.

వారు బసచేసిన హోటలులోని గదిలో నొక యింపైన తివాసి వేయబడియుండెను. దానిని జూచి సుగుణ 'నాథా యీతివాసి యెంతమ్యముగా నున్నదో చూడుడు. నాజన్మలో నింత సుందరమైనది వేరొకటి జూడలేదును' అనెను. దానికి నప్సకొనుచు ప్రేమసింగు 'సుగుణా పల్లెటూరితనమిన్ని నిదియేనుమా. ఉదయపురి కోటలో మాకు వ్రండుగుర్న తివాసీల ముందర యిది యేపాటిది' అని మందహాసము జేసెను. సుగుణకది కష్టముగా దోచెను. తన నాథునికిని తనకును నిష్వర్యములో నెంతయో తారతమ్యమున్నదనియు, అట్టిస్థితి యందు ఆతనిని రంజింపజేయుట చాల కష్టమనియు, మిక్కిలి భేదపడబోయెను. ఎట్లునను, ఆతనిని రంజింపజేయుట ఆమె యుద్దేశ్యము.

ఆతని మెప్పును బడయుటే ఆమె సంకల్పము. ఆతనికి తగిన యర్థాంగి ననిపించుకొనుటే ఆమె యాశయము.

ఒకనాడు హూబలునుండి ప్రేమసింగొక ఓరాన్నము మాదిరి ఫలహారమును దెచ్చి సుగుణకిచ్చెను. సుగుణ దానిని తినుటకు యోదో పనిమీద కొంతయూలపించెను. అంతలోనిది చల్లారెను ఆపివప ఆమె దానిని తీసుకొని చేతితో తినుచుండెను. ఇంత లోనేదో పుస్తకము చదువుకొనుచు, సుగుణుని పిలుచుచు ప్రేమసింగొమె యెదుటికి వచ్చి చూచెను. అంత మిక్కిలి ఆత్మర్సచడుచు, అయ్యో- సుగుణా యిదేమి ప్రార్థనము అని నిశ్చేష్టుడై నిలికెను.

సుగుణ నిర్విణ్ణురాలై, చల్లారినపిమ్మట నాథుని హారమును తాను దినుచుండుటచే నాథులు భక్తి కోర్కెనుచెప్పకొని, నణనుచు, నాథా, తప్పే, కొంచునా భక్తి మెచ్చని క్షమించవలెననెను.

ప్రేమసింగొమె దగ్గరకువచ్చి- వెళ్ళిదానా, ఆలస్యము మాట టుండవిప్పు యిదేమి! నాథుని హారము చేతితో తినుచురా! సెంచారు దీనితోవలనా అయ్యో, యెంత తెగిరితక్కున, సుగుణా యిక ముందే న్నడుచు యింతే మునుము, పురుగుమకి మరగించెను. సుగుణయు భయకంపితము ప్రణేష్వరా, యిక నన్నడును యిట్లు జేయను. తన్నక నా చాలోక్షణి సుగుణు. క్షమించుమని అని జవాబిచ్చెను.

ప్రేమసింగును అని అనిచి, సుగుణ బట్టలుకొనిచుకొనిన, పట్టుకొనికొనికొనిన, త పట్టుకొనికొనిన, కేరెగో? పట్టుకొని అందముగోను, ననరాగరిక పట్టితిలోను, సుగుణ చాల వెనుకంజ నేనె నడని ప్రేమసింగు సుగుణారానాను దెప్పకొచ్చెను. అందుకు బిరులుగ మానారు మొరగినుగియు చెప్పనారు. నాకి చిన్నప్పటి నుండి యు పట్టెటాది జీవితము. అందుచే మీప్రార్థనడతలు యింతవరకు నాకలపడలేదు. ప్రాణేశ్వరా! మీచిత్తమువచ్చినట్టిక ముందుమెలంగెనను.

అని అతి సమతతో నామె జవాబిచ్చుచుండెడిది, దానికి ప్రేమసింగెంతయు ముచ్చటపడి, 'సుగుణా! చనువున నిట్లంటిని గాని నీమంత యందకత్తెయు, విధేయురాలును నాకు భార్యయౌట కన్న వేఱు భాగ్యమేమున్నది? నీవనుచున్న క్రమముగా, నీ యత్తవారి స్థితి గతుల ననుసరించి, కొన్ని నడవడికలు నేర్చుకొనవచ్చును.

ప్రేమసింగు తండ్రి, తాతలనుండియు జమిందారు స్థితిగో నుండుటచే, దాద్రప్ర్యవన నేమో కళ్యాణ జూచియెరుగడు. పుస్త కములలో వ్రాసియున్నచో నేదేని యా విషయమై చదివెడివాడే గాని, కేవలము బీదతనమన నిట్లుచూచి యెరుగడు. యాగ్రేహవిలాసము లందు సంపూర్ణత్యము నొందినను, అలవాటులందును, కొన్నికొన్ని చర్యలందును, దాద్రప్ర్యలక్షణములు ముగ్ధుణమందాతని కగుపించినవి. ఆమె ముందే యిట్టి కెన్నో అగుమఱపుడు ఆమె తలితండ్రులందును సోదరులందును ముగ్ధుల నై యుండుకో యని ప్రేమసింగు తన యత్తవారికిని కూర్చి తెలియఁజూపెను.

ఒకనాడతడు తన భార్యగో 'సుగుణా! ఆగ్రాను పూర్తిగా జూచితిమి. ఇచ్చటికినుండి యిక పురి బోక తిన్నగా మీపుట్టింటికి బోవ సుకూహలమగుచున్నది. నీ మభిప్రాయమేమియెను. సుగుణా కామాట యనగనే యెంతో హస్తము మనస్సులో నేర్పడెను. తన పుట్టినిల్లు యిట్టి సుగుమారుకగు నిసపుష్టమైన కెల్లు స్వాగత మీయ గలదు? వారి బీదదశకు తోడు తన తలిదండ్రు లీతని నేవిధముగ నమ్మరింపగలరు? వారి దాద్రప్ర్యమును కళ్యాణ జూచినచో, తన యందును గూడ గౌరవము పోవుకేమో అయ్యో వైనమా, యేమని సమాధానము చెప్పగలరు?' అని సరిసరివిధముల చింతించుకొనెను. ఏమైతను, భర్తగోరికకు వ్యతిక్తమేల చెప్పవలెనని తన సమ్మతిని దెల్పుచు 'నానా! అత్తవారిల్లని మీరెంతయో ఆస్థాయముగ నచ్చ

అను బోధించుచున్నాడు. అంతర్ నిష్ఠురముకన్న నాది నిష్ఠురము
 కంటె ఎక్కువ. తిరిగి నానవి చేయుచుంటిని. నాతలిదండ్రులు గర్భవరి
 క్రులు. వారిలో ప్రియేని-కా, కాని-యెన్నేని యుండును మీరవినహింప
 గలనాయని సందేహమును వేరొన.

ప్రే—అలాంటి విషయదానివు. దాని వ్రగ్గము మామ్రము
 దైవస్థితముగా కాక పుట్టినది మహావాద్య లగుచురా? నాకట్టి
 జంకనియు లేదు. నాకు నీ నానము గూడినాదులు కేయుట
 కంటె నీదమిదియు పోలిచేకాదు. నన్ను నివాహము చేయించినది
 అల్లసమయమున, నీవాని నాది నేనే బోధించుచు భయపడకుము.
 కరణిచ్చెను ననది మునుపటి పద్ధతి ననుసరించి. వామోక్క-తన
 చిన్నబాగుతో నీవాని నానమునకు నానమునకు నీ యిచ్చించి.
 నున్నా హృదయమున నీ నానమునకు నీ నానమునకు నీ నానమునకు

శరణ్యమునకు ముగించితిని. కాని నీవే కామ్యవచనము
 లాగుచు తన యున్నాననుచు నీవే నీవే నీవే నీవే నీవే నీవే నీవే నీవే
 మునో నోలకాదు.

సుగూ—నీ నానమునకు నీ నానమునకు నీ నానమునకు ప్రేమించితిని.
 వానిని వివాహము చేయించుట నీ నానమునకు నీ నానమునకు నీ నానమునకు
 చెప్పిన దామెను నీ నానమునకు నీ నానమునకు నీ నానమునకు నీ నానమునకు
 బ్రతుకొచ్చుచు, తన నానమునకు నీ నానమునకు నీ నానమునకు

ప్రే—సుగూ! నువము 2, 3 నోలకాదు కాదా? తేర
 గలము.

సు—(నానమునకు నీ నానమునకు మీ నానమునకు నీ నానమునకు ?
 ప్రే—నీ నానమునకు నీ నానమునకు నీ నానమునకు నీ నానమునకు
 సు—నానము! నీ నానమునకు నీ నానమునకు నీ నానమునకు నీ నానమునకు
 గూడ మావారి నానమునకు నీ నానమునకు నీ నానమునకు నీ నానమునకు

యందు నాకు ప్రమోదమును మెండుకలహము? అచ్చట మీరు
తగిన గౌరవములు జరుగజేయమని భయపడుచు, మిమ్ముల నక్క-
డకు బోవలసివచ్చెను మీరొక్కడైనను నానవలసివచ్చెను.

ప్రే—అట్టి భయమేమియు నున్నదిలేదు. మనము తప్పక
వెళ్ళుచుము. కాని నేను గూఢమగు విషయము చెప్పుదుంటిని. నాపేరు
గాని, నాస్తితిగతులను గూర్చికాని నీవారో నెరుము జెప్పనలగు.
కొలది కాలములో సేవాధిపతి యుద్యోగము కాగలదని మాత్రము
చెప్పుము. ఇది చాల ముఖ్యనిషయము. మనుష్యులగుమీ.

సు—మీ యాజ్ఞను జనదానిలకు నెరిపేర్తును. అట్లనే
కానిండు.

ప్రే—సరికాని, నాపేరడుగ గానునవచ్చు!

సు—నాకేమియు స్ఫురింపదు. మీరెలన?

ప్రే—‘కృష్ణసింగు’ అని చెప్పిన గొప్పన నా?

సు—ప్రమలో ‘రాధ’ నయ్యెనులే. మీరామము మీరు
సార్థకము పఱచుకొనుడు.

ప్రమసింగు తన మామనె చెంతవచ్చి సార్థకపఱచుకొనెనో-
మున్నుండ పాఠకులే గ్రహించును గాక.

ఐదవ ప్రకరణము పట్టణము
జోరాగ్యము

‘కాండ్వా’ అనునదొక చిన్న పట్టణము. సుగుణ తండ్రియగు
వీరనాథు తండ్రితాతలనుండియు నామామను స్వగ్రామముగలదచే,
నదియే తాను వాడ నివాసముగ నేర్పరిచుకొనెను.

విశ్వనాథు యెక్కువ విద్యాన తుడు గానపోయినను, తగుమాత్రము సహజవిద్య గలిగియుండెను. గ్రామమునందు తగు పెద్ద మనుష్యుడను పెరు సంపాదించెను.

ఆతనిని గొప్పఆర్తి తీరపుమగిసను ప్రస్తుతమని చాలవరకు ఊహించి, 2, 3, యకరముల భూమియూర్తము మిగిలియుండెను. దాని నాతడు విడువక తానే స్వయముగ దున్నుకొనుచు కుటుంబమును పోషించుకొనుచుండెను. దీనికి దోడు పనికియైరప్పుడు నలుగురై గుగురు పిల్లలను శ్రోకునేసి అక్షగణ్యమును నేర్పుచు వారితండ్రులిచ్చిన స్వల్పశతములను పుచ్చుకొనుచుండును.

విశ్వనాథుడు నలుగురు పిల్లలు. అందు ఒకడు మొగపిల్లవాడును మిగిలిన ముగ్గురును ఆపిల్లలును, వారిలో మొదటిదే సుగుణ. ఆమె తరువాత సునీలు, ఆఖరుపిల్ల నినుల. నినుల ముందు దోడు పిల్లలుకూడ నలుగురుండుటచే విశ్వనాథుడు సంసారభారము మిక్కుముగ దోడుచూడెడిది. కాని, మిక్కిలి శాంతమును, బరిమిని గలవాడవగుటచే, తనపిల్లలే పరివాగ్యమని భావించుచు, యెంతకొంత దోచినను ఒకవిధమగు సంతృప్తితో కాలము గడుపుచుండెను.

ఆతనిభార్య కుముర భర్తయందు మిక్కిలి యనురాగము గలదియే యైనను, ఆతని పట్ల తప్పులనుజూచి దిద్దుటకు యత్నించుచుండు నలవాటుగలది. ఆమె యుద్దేశ్యములో నాతడే పెద్దపట్టణమైన జేరన బాగుపడునని యుండెను. ఈయూరి జీవితముతో తృప్తిపడుచు బీదరిక మనుభవించుటకన్న నేదే? నేనుని జూచుకొనుటకై పట్టణ వాస మేలు చేయదాదని ప్రార్థించుచుండెడిది. నాగరికత కూడ కొంత యలవాటలేని జన్మవృద్ధయని యెంచుచు, భర్త పల్లెటూరి వేషమునకు మిక్కిలి గొనియుండును. పోడియెల్లెన్నను దాంపత్యమునందే విధమైన లోటనులేదనియే నెప్పుడప్పుడు.

సుశీల మిక్కిలిజాణ, నవనాగరికత బాగుగ నలవాటుపడిన కన్య ముఖ్యముగా కట్టుబట్టలు పరిశుభ్రమైనవి అందమైనవి కావలెనని కోరుచుండును. కట్టుపండు, బొట్టునండు సమకాలికులకే మాత్రమును దీసిపోదు. యెక్కువవిద్య సంపాదించుటకు, ధనసమృద్ధి లేకున్నను, ఈమనసు మిదివ ఙ్గానూమెను లేకపోలేదు. కొంతవరకు స్కూలు చదువునేర్చిన సుగుణకన్య, ప్రపంచజ్ఞానమునకు సుశీలమే “ధికురాలని చెప్పవలెను.

వినుల సరళస్వభావముగలది. మాటల సౌందిక విషయస్వభావము, ఓరిమి, సంతృప్తి మొదలగు సుగుణము లామె యందుండెను. సుశీల యింకావలెను అవి కావలెనని పెట్టుపోరులకు, తానడ్డమువచ్చి, చిన్నదైనను, అక్కకెన్నియో నీతులు బోధించుచుండెను.

సుగుణా ప్రేమసింకులు కాండ్వోకు వచ్చుటకు ముందు విశ్వనాథుకు తెలియపరచిరి. నార్లు వచ్చెవరని తెలియగనే, విశ్వనాథుని యింట నందరును సంతోష నాగరమున నోలూడుచుండిరి. కొత్త యల్లుడు వచ్చుచుండెనని కుముద, పిల్లలకందరికి నూతనవస్త్రములు గట్టి, యిల్లంతయు నలికించి ముగ్గులు పెట్టించెను. ఉన్నంతలో నెంతో శోభాయమానముగ నలంకరించెను.

విశ్వనాథు — స్త్రీలెంతకైన సాహసులు. కూతురు స్వయం రాజ్యమనుచున్న తనయిల్లునువచ్చినవానిని పెండ్లియాడుట, తల్లిగారు, కొత్తయల్లుని రాకకై యున్విభూరుట ! చాలసరసముగా నున్నది. అనిభార్యతో సల్లాపము లాడజొచ్చెను. అంతకుమున ‘మీమాటలకే మిలెండు’ అత్త మంచి వేముతీపియునా, అనుచున్న, యెంతకష్టపడి, యెంతగౌరవించి నన్నానించినను, నామంచి నామిల్లున కగపడునా? అని యెక్కడిమాటలు మగవారంత కృతఘ్నులు అడవారుకానేరరు” అనిభర్తకు సమాధానమిచ్చెను. అంతసుశీల, అమ్మా-యిల్లంతశృంగ

రించి, అల్లునికొరకువిస్తూవుచు సావగత మిచ్చినను, బాహ్యస్థి నడిన దో, పోనిమ్ము. మనమేమిదేయునుము? అతనిగొప్ప అతనిది. మనగొప్ప మనది.

విమల - అక్కా-అట్లననే-వారువచ్చువేళ్లనది లోదిగో బండి చప్పుడు వినవచ్చుచున్నదే 'అని అతితొందరగ' నీధిగుమ్మముకడకు పరుగెత్తెను.

ఈలోపున మిగిలినవారందరూ, సుగుణకును, ఆమెభర్తకును యేర్పడిచిగదిలో నొక తివాసిని, రెండుగుప్పలను వైచిరి. 'కుముడి' లో; బిస్కెట్లు మొదలగు 'రిఫిన్' ఉద్యాము లొక కుర్చీపీటపై నమ ర్చెను. ఒక సెంచ్చీయును, ఒకకుర్చీలును చిలుకకొయ్యపై నుంచెను. ఇంతలో, వీధిగుమ్మమువద్దనుండి నూతనవధూవరులు, విమల ముందుగా, లోనవ్రనేశించిరి. సుగుణ తల్లిసహాడగి కే కొగలించు కొని ముగ్గురిచ్చెను విశ్వనాథులను, కుముడికును, ప్రేమసింగున్నోర్తి కేదన కిలువదడు స్పష్టపించి-వమస్కందము. విశ్వనాథ్ లోని యుత్సాహము కేమియు స్పష్ట గమనపరచుండెను. కుముడిమాత్రమ నందా మృతమును తనివీకగ్రోలుచు, తనయల్లని, రూప శీఘ్రా పలానా మలకును, పక్షాళిగు మక్కిలిగ ముగిసిపోవుచు, అడుగులకు పడు గుల్మోగ్గునల్లు, సన్నాపించెను. అంత సుగుణ తల్లితో, అమ్మా నేను చేసినవని కేమి నాన్నగారికిని యెంతవో-మువచ్చినదోయని జడియు చుంటిని. నిజముగా మీకా గ్రహము కిలిగినా?

కుముడి—తల్లీ 'యిదిగతయు కియగృహమే కాని నేను'ందు కాదు. ఇంతకును, చిన్నపిల్లవు కామగిదా? ముత్తచయస్కన్నన నీవు నీనుగనిని నెదకి శిష్టమౌచుటలో శ్చము? అని ఆనందభాష్యములు జుజులరాని, కోకోస్వనించి చెప్పుక విప్పుచున్న ముగ్గురి ముగియునని ఆనందాశ్చర్యములతో పీలు చిక్కినపుడెల్ల జూచుచుండెను.

సుగుణ తల్లికట్టు నమస్కరించి తండ్రియొద్దకు బోయి 'నాన్న గారు నాతప్పుక్షమించ బ్రాహ్మిండు సున్నా'నని కళ్ళనుండి యశ్రువులు రాల నాతని కాళ్ళబజ్జను. దీప్తినాథు తక్షణమామెను లేవనెత్తి 'అమ్మా! మొదట నీవెట్టివానిని పెండ్లియాడితివో, మంచిచెడ్డలలరచి తివో లేవో యని మిక్కిలి వగచినమాట నిజమే కా, యిట్టి సుకు మారుని, వినయస్వభావుని, సగ్గుణుని వేపట్టి నీవును, నిన్ను బట్టిమేమును సాటిలేని యదృష్టవంతులము. అని యల్లునివైపు డిరిగి 'నాయనా కృష్ణసింహ! స్వయంవరముగ నిన్ను బ్రేమించి పెండ్లియాడిన యీ సుగుణ నాకూతురు. ఈయమయందేవేని లోకసాక్షిన్నయెడల నన్ని టిని మన్నింప బ్రాహ్మిండుచుంటిని' యని తన దారిద్ర్యమును గూర్చియు ఆశక్తతను గూర్చియు ప్రసంగించుచు సన్నాసములో లోక్తేమెననున్న నవితెక్కలేమన మన్నింపనలెనని గోచెను.

అంతట సుకుమారుడు నచి - 'అక్కా! సుంతగడుసుదానవే- మాకెన్నదిగి చెప్పి చూడవలెనని పూర్వజి తీసుకొనివచ్చితివా? నో లేము. నాపూర్వ నిన్ను పిలిచినవో నన్నీ పేరున పిలువకు.

ఇంతలో పిల్లవాడు ముందుదగ్గఱకువచ్చి తల్లితో 'అమ్మా! ఆయనెన్నో సుగుణకన్యతోటి బ్రాహ్మిండు?' యని తన యక్షాసమును తెలియబరచుచు బలిగన నందిరు నొకరితోనొకరు నవ్వుకొనిరి.

అంగ సముద 'నాయనా ఆయన పేరు బానగారు. సుగుణకన్య పనిమిది. నవ్వు రయిగి కిడ్నాంపెట్టాలి. పోగిందా?

బాలుడు—సుగుణకన్య—పనిమిదుమ్మా ఆతెరాత్రి అన్నావు

దాముది పనిమిది

బాలుడు—అంతే?

—భిక్షున్నమాట మొగుడు అనిన బాగుగ నుండద నుచుద పడినది కప్పునగుచున్నప్పుడు. కాని ఆబాలునికి అర్థము పోలి

నేనెవరి భర్తను

యక, తిరిగి ప్రశ్నించెను. వెంటనే సుశీల బిగ్గరగా నవ్వుచు - 'వెధ వన్నా - సుగుణక, మొగుడురా ఆమన' అని వూరుకొనెను. బాలుడు మాటపట్టుకొని, 'సుగుణక-మొగుడా? ఆ? యిప్పుడు తెలిసిందెలే' యని తన దారిని తానుబోయెను.

ఇట్లా బాలన్మృదులచే సన్మానింపబడు ప్రేమసింగ్, మనస్ఫురింపి డెనో వనమించుక యోగంపనలసియున్నది.

అత్తవారింటికి వచ్చునపుడు ప్రేమసింగెంతో ముచ్చటపడెను. ఇప్పుడును, ఆ సంతోషము పూర్తిగ నొందలేదు. వారి కుటుంబము చూచుట కాన్లదకరముగ నుండెను. సిరిలేసున్న నేమి? సంపదగలదు గదా, యని మొక విధగును తృప్తి నొందెను సుగుణ తన చెల్లండ్ర కన్నను స్పృహగ్రాపి. వానికన్నను మిన్నయే కావున ఆవిషయమున గూడ నొకవిధమగుశృద్ధి ఆతివిశగలెను.

ఇదియుల్లు, 'నీ మా! యీపూరింటిలో ఏరెల్లు కాపురము జేయగల చుండ్డినో? నాకోసం యోతసాంపుగ నలంకరించినను, అబ్బా, ఆగనియేమి? ఇంతచిన్నగదిలోన్నె? యెల్లువూపిరితీసుకొనుట? ఆకొండ పొంతయెత్తుగనున్నను కొంత మేలేదా? ఓహో, పేదీ నులక మంచములపై నున్న కామల పుండుటల ఎంతచదువునొన్న నేమి? స్వామి భవములను వినిన పుండుటల సము. ప్రేమమా దాని గ్రహమున్న నిట్టిదా?

ఇట్టి ఆలోచనలో మునిగి జేలుచున్న ప్రేమసింగుకడకు గుమ్మద ఫలహారములు తీసుకొనివచ్చి, సుగుణచే నందింపించెను. అందు ప్రేమ సింగు జన్మలో, కని, విని చవిచూడని కొట్టెలు పానీయములుకొండెను.

ప్రేమసింగుకడవి చూడగనే, కడుపులో త్రిప్పుపుట్టెను. భార్యను చూడచేరి గదిలోనికి రమ్మనెను. లోనికికేగినవిదవ నామెతో "సుగుణ-ఇనేమియు నాకక్కరలేదు. యింటిలో నిక నొక్కపాపు

గంటకన్న నిలబడలేదు. నన్ను మర్చించి ఇవి తీసికొనిపోమ్ము. అబ్బా-
ఈపాగ యొక్కడిది? ఆవంటింటిలో నుండియేనా?" అని మిక్కిలి దీన
ముగ బల్కెను. అంతనామె 'నాథా మీరిట్టి చిక్కులు పడవలసి
యుందురని, నేను మొనటనే చెప్పితినిగా? ఏమిచేయుచును?

ప్రే—నీవేమియ్యచేయనక్కరలేదు. ఈగాత్రికి నేను హాటలు
నకు బోయి భోజించెదను. నీవేమియు ననుకోకుము. మీవారు నాకెం
తయు నాపులు. వారిమీర నేద్యేచమును నాకు లేదు. ఏమందువు?

సుగుణకు వడ్లును పెట్టును గుచ్చెన్ నెట్లుండెను. మొనటనే
యింతవరకు వచ్చునని ఆమె యెత్తి యుండిన భర్తతో తన పుట్టిం
టికి వచ్చున ధీమానులేకపోయెను. తనవారి దాస్యమునుబట్టి తన
యందుగూడ నకహ్యభావ మానసికి జనించుచేయొ యని యొక జంకు
ఆమెకు మిక్కుటముగా బాధించుచున్నది.

ప్రేమమీకు, అర్థినాటికి వచ్చుటలో వారి పరిస్థితులను
కల్పితముగా నానుకూలముగావలెనని యుద్దేశ్యపడెను కాని తాను
మాత్రముచుట్ట నిరమముగాని, భగవంతునిగాని పేరు కలుగకుండు
నని ఆత డెరుగడు.

ధార్యులన్ని ఘోషములు చెరుకుని పోయిపోమ్ముని అడ్డు
పించిననాడై తాను గొర్రోయికి మారగకు వచ్చెను. అచ్చట నొక
చాపపై కూర్చున్న మామగారిని గాని 'అయ్యా - మిమ్ములనందరను
జూచుటచే నే ననుతానని మును హరించి, నా ఆనందమును మాట
లచే గాక వేరొక మార్గము మీర ఘోషలచున్నది. వరిద్రత
యనునది చాల మర్చిపెట్టెను. మీ సుపత్తికి ననియుని నిరికూడ
నున్నచో మీయందలి సన్యాశ్శుభ్రులవ్వరును లేదు. కానిండు. నేను
నాశక్తికొలది నెరువకునది సూపాదులు మీ కుమందమునకు పంపెడి
యేర్పాటు జేయుచున్నాను. దానిని సూర్పి మీరు నేరువిధముగ
నాలోచించక స్వీకరింప జూరెంచుచుంటిని' నెను.

ఈమాట ప్రేమ పెంకు నడుచగనే, భగవంతుడే కేవలము వారియే ట సాక్షాత్కరించి, వారిపై జాలించే నింత యుపాధి కలుగ జేసివచ్చి సంతపించిరి. అనుసరించిన విశ్వనాథానందబ్రాహ్మణులతో ఈశ్వరజ్ఞత ననేకవిధముల జెప్పెను. కుముద మొగము ప్రకాశమాన మయ్యెను. శర్మిష్ఠుల వారికిష్ట యుపకారమును జేసిన ముల్లుజెంత ధనవంతుడై ముగించుకో యని వారిలో వారనుకొనిరి.

ఆనందోపముగో, సునీల సుగుణుడు ప్రక్కమిలిచి 'అక్కా మీరమనలంత గొప్పవాడు! నాన్నగార్ని నెలకు 20 రూపాయలు లుచ్చోడిమనగా, అంతానితో పాని యెంకో కుహూహలముగ బ్రక్షిం చెను. కాని తన పనిముట్లన్నీగాని, అసలుపేరునుగాని వారెవ్వరి కోరికను చెప్పన ది. అంతాని పనిచే రాజ్యాధిపతిమటనే సుగుణ రేమియు తెలియ వాడెనెనె. అని.

ఇంతలో ప్రేమ పెంకు గొలుచ సుగుణ భోవికి భోయెను. అంత ప్రేమ పెంకు 'సుగుణ! నీవు నా బలుకుబోవు సంగతిని గూర్చి యే మామోచించి'నని నెను.

'నాథా! అప్పుడును నీవు తెలియునట్లుగ నేనే జెప్పించి, పెచ్చెకను. మానానికే కట్టిపెట్టెదను. నాగు నిగారిచ్చిన తెల్ల యువ, ఒకదా? దాని వాకారము కానినవారగుదురు. లేనివో చిన్నులుచుప్పొను' నని పు నానమను వల్లెరునెను.

రాత్రి భోజనం నాగిన బూర్జియు ప్రేమపెంకు నూరుచుట్టు పెంకు పుట్టకాలికై అంతేకను ఆనందోపతో జేక్షు నిససమయమున నానా, తనాకట, కొక్క ప్రేమతో ఆమె యుత్సాహము ను భగము కలిగించి, అంతను సునీల సుగుణుడు నెవ్వరాలుగ నుసరిచక కళారములుగ నుండెను,

‘కా! మీ రూయన మొంత ఆళ్ళశ్రీకుంతుడే? పూటలు తిండి యింతకంటె బాగుండును కా గోలును. నేను జమిందారువంటి వానిని పెండ్లిజేసికొన్నాను, నా రూజుకు వోలప్పుని, నాప్పుటికి వచ్చినవో, వేళుకోటకు తిండికి బంపుకురా?’

సుగుణ ఆ మాటని యేనియు నవ్వేక, తల్లితో ఒకభర్త స్థితివిగూర్చి నిజముగ నతవొక జమిండి అధికారిని చెప్పుదగునుననుకాని ఆసంగతి గోప్యముగ ముంచుట చరకే భర్తకు వాగ్దానము చేయుటచే నట్లు చెప్పలేకపోయెను.

ఇంతలో తనతమ్ముడు వగ్గరకువచ్చి ‘కా! నీ మొగుడే? నీ మొగుడు మంచివాడుకాడే, నాతో చూడగోడేలేదు?’

ఇట్టిమాటలు నవ్వుటలకైనను, దిన్నభోజముననైనను తన చెల్లెలుగాని, తమ్ముడుగాని అన్నవో నవి సుగుణ కినుకగోలుపు చుండెడివి.

రాత్రి యైనపిదప ప్రేమసింగు భోజనముజేసి, యాపూట నొక యుగమువలె గడిపెను.

ఆటవ ప్రకరణము

పునః ప్రయాణము

‘అగుచో, ఈవేళి నే బోవలయురా?’

‘ఔను. అప్పుకుండబోవలెను.’

‘ఏమి? నన్ను కూడా మీతో నేలగొనిపోకూడదు?’

‘సుగుణా నివేమిన్ననునచే? నేను చెప్పితని కాదా? ఒక సువత్తి రమైనను గడపవలెను. నిన్ను మాయించికి తీసుకొని వెళ్ళుటకు ముందు అందుచే నేను బోయివత్తును.’

‘నాథా- మిమ్ములను వదలినేనుండగ్గుచునా? అబ్బ ఎన్నాళ్ళకు నోకవా తిరిగి మహిమొకరినొకరు కలసికొనుట.’

‘నీచేమియు నావిషయమై బంగప్పొననక్కరి లేదు. నేను దోయగమునను బ్రతుత్తము చేయుచుంటినికదా. ‘పో మాపో’ సిమ్లాకు పోవలెను. మీవారివద్దనే యింటివిడిచి, నేనుకూడ నుదయపురిపోయి మావాళ్ళను నూచి ఆచ్చటనుండి బయలుదేరి తిన్నగ సైన్యాధిపతినిద్దకు పోవలెను.

‘పుత్తరమునైనను, తరుచు వ్రాయుచుండుదు గదా?’

‘తప్పక వ్రాసికను. నీకేవిషయము కావలసినను నాకు వ్రాయు ము వెంటనే జగలువ్రాసెను.’

నాడే ప్రేమించు తన తల్లిదండ్రులను నూచుకై యుదియ పుడికి బయలుదేరినను. సుగుణ తిచ్చిని వదిలిపెట్టి చెప్పలేని దానిని నొందెను. మరలొక రోజున నుండులసినదెగా. యింటిల్లి పాదియు నాతిని గోరి. కాని, ప్రేమించు, చాలకాలమై స్వగ్రామ మును విడిచిపెట్టెను, కాండ్వా తిచ్చి తగినవరతి గాకిపోవుటచేతను, సైన్యాధికారిలోనోయగమునను ప్రేమను ప్రయత్నములు సల్పుచుండుటచేతను, ఆగుటకు చలకు పడినది సమాధానము జేప్పెను. అంత సుఖీల, బాపాదురొడ్దకువచ్చి, ‘బాపగారిని నూల్లన్నను, మేమన్నను చాలగట్టము నున్నట్లున్నది గాబోలు. నొక్కపాట్లయైన నాగింపడగ బోవుచుంటిరనిను. అంత సతమ, సుఖీలా ఎన్నడున్నాకాదు. ఏప్రసాద బయటటిది. తిరిగివచ్చినప్పుడు నీయిట్టము వచ్చిందికాలము నీతో నుండునులే? ఆమాటను నీ విమల ‘పే’ అప్పుడు మీరువచ్చినవ, ఈనిక నీతో లుకరించకు అప్పుడు తాను గూడ నొకని పండ్ల మగునుకదా?

ఈమాటకలడు నవ్వుకొని పోనీ, విమలా - నీవుందువుకదా, నీతోకాలక్షేపము చేసికొంగునులే.'

ఇట్లు పోబోవుటకుముందు, ముఖ్యంధ్రతో సల్లాపములాడి, ప్రేమసింగు కాండ్వాను విడిచిపోయెను.

ప్రేమసింగు తమయింటనికరెండుమూడురోజులుండినబాగుండునని, ఆడపిల్లలకందరకును, స్వాభావికముగ, సుగుణగును, తోచెనుగాని, పెద్ద వాగ్విద్వరకును, అంగును ముఖ్యముగ, విశ్వనాథుకు ఆవిధముగ దోచలేదు. దగ్ధాయువకుడగు శ్రీరామయల్లుడింటికవచ్చినప్పుడు తమదాని ద్రవ్యమున్నగున్నట్లుగ వెలిబుచ్చుకొనక కొంతవరకు గప్పివుచ్చుకొనుటగోని కష్టనిష్ఠురము లాతనికి తెలియును. అందువలన, అల్లుడంతిత్వంతముగ తననువీడినగోయని యాతనిని మరొకలాగున నేమియు చింతిగలుగలేదు. ఈముదన మాత్రము, అల్లుడు మఱిరెండు నాల్గుండిన బాగుండెడిదిని దోచెను. కాని అతనిని తన ససవతి వాడులు, గూర్పలేక బోవుటచే, నతిదు పోనలసినచ్చుట సహజమేయని తృప్తి జెంగెను. అంతసుఖీల'

'అక్కా, బావ, వెళ్ళునప్పుడు నీకోకి ముద్దులున నీయలేదేమీ? యని చూలమువంటిమాట సుగుణగో ననెను. దానిలో కొంత సత్యమున్నదని లోన భావించుచు, సుగుణ కది కలుపుగ దోచి 'ఏమేసుశీలా - మానారు నీకేమియు చచ్చినారుకారే? మాటమాటకు ఆయనలోట్లంచుచున్నావు? నాకెంత కష్టముగా నుండెనో నీకుదెలియునా, పోనీలేమ్మ. అనుటయు, సుశీల, కాదే అక్కా, పళ్ళేటపుడు మాయించిపోడనుకెప్పి కాని నాతోచెప్పలేదుకాదటే? అది సమంజసమందువా?

రహస్యముగా నామెకు, తాను బోవున్న ప్రేమసింగు, చెప్పినది సుశీలకు తెలియదని? సుగుణయెటుగును బోవున నామాటకు నొచ్చుకొనక 'సుశీలా' పోనిద్దూ, ఒకవేళ మరచిపోయిరేమో అది యొక పెద్దతప్పుటే?

ను—అబ్బా-ఎంత సహనగుణమే! నాకే 'పెళ్ళె' నచోనా? మగడు నాకు దాసుడు కావలదా?

ఈ ప్రస్తావన కొంతవరకు సుగుణను నొప్పింపజేసెను. భర్తను విడువవలసినచ్చి యానాడామెకు, ఆహారము నందిచ్చలేకుండెను. ఒంటరిగ తనగదిలోనికి పోయి, యతి దీనగతిలోని వియోగ దుఃఖమును పైకివెడలగ్రక్కుకొనుచుండెను.

‘ఆహా నాధుడు తిరిగి యెన్నాళ్ళకువచ్చునోకదా? ఇదియేమి యీసుశీలమాటలు? నిజముగ నాతో తానాఖరుసారి యిల్లువిడిచివెళ్ళు నప్పుడు చెప్పనేలేదే? పై కెంతసమంజసముగ మాట్లాడినను, ప్రియా-ప్రేయసీమని నోతకారబిలువలేక పోయెగా! ఇదంతయు నిజమగు బ్రేమా-కపటపు బ్రేమా? (ఆ లోచించి) అట్లనుకొనుచేల? యీయిల్లు విడిచిన నిమిషమువరకును, యెంతో ప్రేమగా మాట్లాడెనుగా ఏమియీగుర్భమ? నానాధుని హృదయము సరళమైనది. నాకన్న నతని కిష్టులెవ్వరును లేరని నేనెరుగుచును. అట్టిచో నిష్కేతుక సంశయములేల? చిన్నదానిమాటను పాటించి, నాభర్తపై లోట్లెంచు తెందులక?

— —

ఏ డ వ ప్ర క ర ణ ము.

పూర్వతాపము.

— —

ప్రేమసింగు కాండ్వాను వదలినపిమ్మట స్వేచ్ఛ నొందినట్లు సంతసించెను. యమలోకమునుండి ఈవలసడితి ననుకొనెను. అత్తవారి యెడల నాతనికి కారముకన్న జాలియు, నెనరును యెక్కువగ నుండెను. ఆకారణముచేతనే విశ్వనాథుకు నెలకు 20 రూపాయల యుపాధి

కలుగజేసెను. వారియింట భుజించుటకునైత మాతవౌల్లమందుటకు నిజముగ వారి పేవరికమే కారణము. ఏవిషయమునందును వారికి నాతనికి పోలిక వేరనుట నిర్వివాదాంశము. అత్తవారింట భుజించుటకు నైన ఓర్వలేకపోయెనే యని కొందరాశ్చర్య పడవచ్చును. కాని, కొన్నిలక్ష లాదాయమువచ్చు నెట్టేముకు అధికారి యగు ప్రేమసింగట్లు చేయలేకపోవుటలో నాశ్చర్యము లేదు. అట్లయిన నాతని కుద్యోగ మేలనని మఱికొంద రనుకొనవచ్చును యని కేవలము గౌరవముకే గాని దానివల్లను లభింకై యెంతమాత్రమును కాదు. ఇంతకును ప్రేమసింగుకు అత్తవారిపై నభిమానము పుట్టుటకు గొప్ప కారణమేమియు నగుపించదు. సుగుణుడు వివాహమాడుట కేవలము కాకతాళియము. తలనని తలంపు. విధి ప్రేరితము. ఆమె సుగుణయులును కూడ నాతడు పరిశీలించలేదు. ఆమె సౌందర్యవతియని మాత్రమూతనికి తట్టెను. తట్టినంతమాత్రమున మోహముతో కెక్కినా యనిన నదియు జరుగ లేదు. ఇక తానామెకు ప్రేమింపకుండగనే షికారుకై, విలాసముకై యే, కృష్ణధారకు గొంపోయెనని యడుగవచ్చును. అదియు కేవలము జాలివిషయమే ప్రేమసింగు హృదయమున వసితము. పరులనుఃఖముల జూచి యోర్వలేనివాడు. పరోపకారపాపియను. అట్టి యాతనితో నొక పేదకన్య, తనజీవితములో స్వేచ్ఛ, సుఖము యనునవేవియో, ఒక్క గిన్నెయైన నెఱుగనని యాతనితో వాక్రుచ్చ నాత డామె పలుకులకు జాలినొంది, అట్టి స్వేచ్ఛాసౌఖ్యముల నొక సారి యామెకు గూర్చుటకు దీసుకుపోయెను. దాన, విధివశమున సకాలమునకామె యింటికి జేర్పలే-పోవుటయు, నందువలన నామెకు ఆ జన్మాంతము నపవాదు రానై యుండుటయు, నానింద నెట్లైన బావుటయే తన పరమావధి యని యెంచి ప్రేమసింగు సుగుణుడు పెండ్లాడెను.

ఇక ప్రస్తుతాంశము. ప్రేమసింగట్లు కాండ్వాసు వదలినవాడై నేరుగ నుదయపురికి జేరెను.

ఉదయపురిచరిత్రాత్మకమైన పట్టణము. అందున్న తమైనకోట గలదు. ఆకోట కిధికారిమే ప్రేమసింగు. తండ్రి, జయసింగు. జయసింగునకు యెట్టేపై 2 లక్షలురాబడి వచ్చును. ఆతని కిద్దరాడపిల్లలును ఒక్కడే, కుమారుడును కుమారునాంగ్లవిద్యా ప్రవీణుగజేసి, నేనానాయకత్వముకై బంపవలెనని మిక్కిలిగోరి దానికనలయు విద్యకై ప్రసాదు నొద్దకు బంపెను. నేటికీ ప్రేమసింగు నాతడుజూచి, 1 యేటి మీద నొక మాసమయ్యెను. తనతో జెప్పకుండగనే ఢిల్లీ, ఆగ్రాము న్నగునవి జూడబోయెనని మనస్సులో కొంతవఱకు గినిసెను గాని, యావనదశయును కొంతవఱకట్టి యుత్సాహమును, దేశమూత్రాభిలాషయు ప్రతి మాసపురికి నుండవలెనని యానకి గట్టి విశ్వాసము గలదు. ఆ హేతువుచేతనే గానోలు. నేడు ప్రేమసింగు తిరిగి తండ్రి దర్శనముచేయగనే కుమారు నాతడు ఒడేపదిగ గొగిలించుకొని ఆచార పరవశుడయ్యెను.

ఉదయపురికోట మిక్కిలి యున్నతమై నానాజాతిఫలనృత్తముల తోను జట్టబడి చూచుచారికి గన్నులపండువుగ నుండెను. అంతఃపురమునందు రాశి మగు మీరాబాయియొక కుప్పేపై గూర్చుని, నేవ కుటు పరిచర్యలుచేయుచుండ, తనపొపుకుకుక్కను ముద్దాడుచుండెను. ఆమెకు పుస్తకములు జదివి వినిపించుటకై యూరలో నొక యుద్యోగియుండెడిది. కొంతకాలమునుండి ఆమె మాన్సింపబడెను దానికి గారణమూమె యొకనాడు మారిన వస్త్రములు గట్టుకొని వచ్చెను. అదిజూచి మీరాబాయి, ఓసీ నీవీదినముననుండి కోటలోనికి రావలయుననివంటిదనియు నాచుట్టప్రక్కల నిలువ నవచ్చును, పోమ మ్మని, దేనిడిమన్నాజేసెను. అప్పటినుండి తగినయువతకై బ్రయత్నము

జేయుచు నామె దొరకువరకును తనకుక్కపిల్లలోనే కాలక్షేపము జేయుచుండెను,

పరిచారికలు విసురుచుండిరి. కుక్క అప్పుడప్పుడు పైకిలేచుచు ఒకప్పుడు మొతుగుచు, మీరాబాయి చేతిలోనున్న గొలుసువకు గట్టబడి యుండుటచే నిటునటు దిరుగుచుండెను. అప్పుడే చుట్టియిచ్చిన తాంబూలమును స్వేచ్ఛగా నమలుచు, అఖండ సంతోషముతో మై ముఱచినట్లుండెను.

అంత నామె బ్రథమకుమార్తెయగు సరళ మెల్లగ తన తల్లి యున్న గదిలోనికి వచ్చెను. మీరాబాయి యామెను జూచి 'సరళా! వచ్చితివా? నీకొఱకే నేనును జూచుచున్నాను' అనెను. అప్పుడు,

సరళ—అమ్మా-కుక్క యేలా గామకొనుచున్నది. దీనికి పాలు పోసరా, యింకనూ పోయలేవా?

మీరాబాయి? తనకన్నను ముందుగ తన కుక్కపిల్లను గూర్చి యెవ్వరు యుచ్చింతునో వారియందెకు, ము ప్రేమ గలుగుచుండును. ఆకారణముచే నామెను జూడట కెవ్వరువచ్చినను, కుక్కను గూర్చి 'మొవట కుశలప్రశ్నము జేయరు. 'సరళా బాగుగానే ఆడుకొను చున్నది' అనికొన్ని దగ్గరనున్న సేవకురాలితో 'నోసీ! దీనిని కొంచెము సేపాడుకొనుటకై వెలుపలికి తీసుకొనిబొమ్ము. నేను సరళతో మాట్లాడ వలసిన పనియున్నది' నెను.

మీరాబాయికి ప్రపంచములో తన కుమారునికన్న ప్రేమతర మైన వస్తువింకొకటిలేదు. నాటి యువయమురకే ప్రేమసింగు తిరిగి యువయపురికి చేరెను. వెంటనే యారని గలసికొనుటకు మీరాబాయికి వీలు చిక్కినదికాదు. అదిగాక కొడుకే తన యంతఃపురములోనికి వచ్చి మొవట నమస్కరించవలెనను నాచారముండెను. అందువలన నాతని రాక కెదురుజూచుచుండెను,

‘సరళా! మీ అన్నయ్య వచ్చినట్లు తెలిసినది. నాదగ్గర కింకను నేల రాలేదో తెలియకున్నది. నీవారనిని వెంటబెట్టుకొని వచ్చేదవా?

న—అవునమ్మా! అతడు వచ్చెను. నాన్నగారితో మాట్లాడుచు గూర్చున్నాడు. ఈసరికి రావలసినదే. సరిలేమ్మ. నేనేబోయి యాతని దోడ్కొని వెళ్తును’ అని చెప్పి యావలికి బోయెను.

సరళ చాల చక్కనియువతై. ఆమెకు సంగీత జ్ఞానము కూడ గలదు. చూపునందు, సకళయందు రాణివాసపు స్త్రీలకు దగిన చదువు లన్నియు నలవాటుగ నైన వనుటలో నాశ్చర్యమెమియు లేదు. ఈ యిద్దరి చెల్లెలలైన నీ ముగ్గురు సరళయే యెక్కువ స్ఫుర ప్రసిద్ధుని యెంచెడివాడు. పొడుగైన నల్లని కురులును, ఇందుక కొంపైన, మెరసికి ముగ్గురును, నానాకునకు పుట్టిల్లుగు సకళయు, నానా కదాక కిక్కిరింపుచు నుండునుగూర్చును.

ఇట్టి సుందరములగు ముగ్గురు చాల ప్రయత్నములు జరిగెను. మీరాగారు విశేషముగా పెద్దదను నచ్చనుంకిరి. శిథిలముల మాటలుండనిచ్చి, గొర్రెవచ్చనట్లును, పీరుకలు, సంప్రదాయము, నానికత, పలుకు నది, చాలి, అంగము-మున్నగాగల యువకులకు తమ మాతృలను కలగము, కనము, ఏడ్చు, గొర్రెవచ్చ మొదలగువి గొంగిన యువతెలు కలగించుచుంచి, మెట్టి జేయవలెననెడి పెద్ద కొరకలుండెడివి. ఎట్లైతే సరళ యదృష్టవశమున, గోవిందసింగను కుమార్తె వంతుడైన యువకుడు, పెద్ద సగ్గారుడు, వరుడుగా కుదర్చబోయెను. సరళయు నాతనికి జూచి తగినవాడని యంగీకరించెను. జరుగింపవలెనగు నాడ సంగీతము నెల్లము. ఇక ప్రేమసింగు గ్రామముంతరము నుండుటచే నాతడు కొన్ని నెలలపాటు చేయవలసియుండెను. ప్రస్తుతము ప్రేమసింగు కలుగుపంపినదా విషయము

ముహూర్తకాలములో ప్రేమసింగు సోదరీసమేతముగ తల్లిని దర్శింపవచ్చెను. మీరాబాయి తక్షణము లేచి కొడుకును గొనించు కొని తనివిదీర 'నాయనా! చూ యెరుకొనితివా, నీవు ఆ గ్రామమునకు నవి జూచుటకు బోతివా? సరిలేమ్ము. నేటికైన మాకంటబడితి వంటే చాలును. కాని చాల చికిత్సనట్లగుపించుచున్నావే, ప్రేమసింగు-సరళ విషయము నీతో ముచ్చటించుటకై మున్నాముండియో బ్రయత్నించు చుంటివి. నేటికి పీలయివది. రమ్ము. కుప్పలో గూర్చుండు మ'ని చెప్పెను.

ప్రేమసింగు తల్లి యచుక్ష్మిచొప్పున గుచ్చలో కూర్చుండెను. ప్రక్కనున్న సరళవైపునది, ఆమె సీగు, తోట, దగ్ధా, అందము, దుస్తులు అవన్నియు శూద్ర సంతలో సుగుణ తలపుచు వచ్చెను. ఆమెకు నీమెకు సహస్రంతము తారతమ్య ముండెనని గ్రహించుచు. అందములో సరళకు, సుగుణ తీసిపోవకున్నను, యీ నాజూకు, నడక, చూపు, మాట, కట్టు మొదలగు బాహ్యసంబరములమెకు లేచు నది సత్యము. నిజముగ నవి లేకుండుట ఈ సమీప యుగములో గొప్ప లోపి యని యాతని మనస్సునకు బాధకరముగ దోచెను.

ఒక్కసారిగా తన వివాహమును సూచించు తలపులన్నియు నాతని మనస్సునకు తట్టెను. తన తల్లి-కాచిలయ ముఖ్యవిషయములు, ధనము, దగ్ధా ఈరెండును కలిసిగాని సంబంధములు, మగవాని విషయమైనను, ఆడుదాని విషయమైనను ఆమెకు గిట్టవు. ప్రేమసింగు పెండ్లాడిన సుగుణకు లేచిన ఆరెండును. అట్టి సందర్భములో నిజముగ 'అమ్మా! నాభార్యకు ఆరెండును లోపినుమా. నేనట్టియువతెనే దైవికముగ పెండ్లిజేసికొంటినన, మీరాబాయివంటిది యెంత మిడి పడునో?' యని ప్రేమసింగుహించుచుండెను.

నేనెవరో భర్తను

పెండ్లిని కూర్చోయే ప్రస్తుతాంశము గావున, తన పెండ్లివలెనే వేరొకనికి పెండ్లియైనట్లుగ గల్పించి, యావృత్తాంతమును తల్లికి దెల్పి చూడమని ప్రేమసింగూహించెను. 'అమ్మా - యీమధ్యనొక ఆశ్చర్యకరమగు పెండ్లిజరిగినదినుమా?'

మీ — నాయనా అట్టిది.

ప్రే — ఈమధ్యనొక సాతిరాజపుత్రుడొక పేద యువతెతో స్నేహము చేసెను. ఆమెయేజాలిదో తెలియదు.

మీ — జాతికేమిలే, పేదదనుచున్నా నేమిటి.

ప్రే — బొను కడుబీకగుంటుంబములోనిదిట.

మీ — ఛీ, ఛీ, అట్టిదాని స్నేహమాతని కెట్లుగలిగెను?

ప్రే — ఎంతనిరుపేనయ్యెనను, మంచి స్మరద్రూపియనియు, చదువుకొన్నదనియు, నొకసారియెట్టి సంకల్పముతోనో మార్గాడెను గాలోలు. అదియే వారి స్నేహమునకు కారణమై తమపరి వివాహమునకు గూడ హేతువయ్యెను.

మీ — ఆహా, రా. పుత్రుల కందఱును గళంకమైన పనిచేసినా! ఆతనిని నిశ్చితు లెట్టిది!

ప్రే — అయ్యో- అతడు గొప్పస్థితుమంతుడమ్మా. మీదుమిక్కిలి పూర్ణనిద్యావంతుడు. అతడట్టి యువతెను పెండ్లాడుట మన బోంట్లకంత సిగ్గుచాలినదిగ నగుపించ నాతనికెంతో గొప్పగా దోచుచున్నది. గుణము, రూపము, విద్యయుండిన ధనముతోగాని, దజ్జాతోగాని, కులముతోగాని, ప్రేక్ష్యములేదని యతనివాదన.

మీ — ఏడ్చినట్లున్నది. ధనమును, దర్జాయులేని, దరిద్రపుముండను గట్టుకొన్న నీచుడు వాని ప్రసంగము మనకేల? మనమట్టివారిని తలంపనై నవద్దు. సింగూ మనసరళసంబంధము విషయమేమందువు?

ప్రేమసింగు మనస్సులో పెద్దరాయిపడ్డవైచినట్లు దోచెను. నీచమెప్పుటికైనను బయలుపడినచో, కొడుకైనను తన్నావల కీడ్చి వేయక మీరాబాయి యూరకొనదని యతడు నిశ్చయపఱచుకొనెను. అట్లే దీర్ఘముగ తనచరిత్రనుగూర్చి యాలోచించు చుండగ మీరాబాయి తిరిగి యాతనితో 'నామగ, అదేమి, యేవో ఆలోచనలో నున్నట్లున్నావే?' యనెను. దానికిబదులుగ 'అమ్మా ఈమధ్యను తటస్థించిన ప్రయాణములచే, లోని యుష్ణమెక్కువై తలభారముగనున్నది. అంతకన్నను వేతేమియులేదు. ఇకమన సరళ విషయమై ప్రశ్నించితివి. నాకు, యీవరలో యీతలంపేలేక, తగినవరునికై బ్రయత్నించలేదు. మీరేమైన జూచితిరాయేమి?'

మీ — అవును, మనకు సమీపముననేయున్న యొకచిన్న యెస్తేటుదారుడగు గోవిందసింగను, యువకు డొకడుగలడు. వేషభాషల యందేమి, భాగ్యభోగ్యములందేమి, ఆతనికి సరియైనవారీ యీ సేతు హిమావలమువఱకు నెవ్వరునులేరు. ఆతనికి మనసరళ అన్ని విధములను తగియున్నది. మీదుమిక్కిలి అతడు బిరుదాంకితుడు గూడనట!

ప్రే -- (తలవంచుకొని) అగుచో నాసంబంధము చాలమంచిదే దానికి మనసరళ యేమియుది! అనిచెల్లెని దగ్గరకు బిలిచి 'సరళా-నీవా తనిజూచితివా అమ్మా?'

సర — 'నేనుజూడలేదన్నయ్యా.' అని, సిగ్గుచే కొంచెము తల వంచుకొని యనెను.

మీ — సరి. ఆతడిప్పటివఱకు నిచ్చటికి రానేలేదుగదా. రేపటి దినమువచ్చునట్లు తంటెనిచ్చినాడు. ఈలోపుననే, నాయనా, నీవును వచ్చుట మిక్కిలి సంతోషముగానున్నది.

ప్రేమసింగు తలయూచి యిక మారుమాటాడక తల్లిసొద్దకలపు దీసికొని తనగదిలోనికి బోయి యిట్లువలపోసెను. "అయ్యో యిచ్చ

టికి వచ్చువరకును మిగుల ప్రశాంతతతోనుండిన చిత్తమిప్పుడెంత తత్తరపాటు నొందుచున్నది! సిద్ధులతో దులదూగునట్టియు, సతినిగ్గత్య భావముగలిగినట్టియు నాతల్లి నిరుపేయగు ఊడలికి స్వాగతమిచ్చునను మాటకల్ల. మొదట నేనుచేసిన పనినిగూర్చియు, నాస్వార్థత్యాగమును గూర్చియు నెంతయో గర్వించినను, దానికై యిప్పుడు పరితాపము నొందవలసినట్లు దోచుచున్నది. అప్పుడు గలిగిన సాహసము. యిప్పుడు గలుగకున్నది. యీనాకోటలోని నైభవము, యెరుట నాసోదరీల నీటుగోలముందర, నాతల్లిభాగ్యభోగ్యముల ప్రక్క, ఆహా నాభార్యకు సూదిమోపునంతటి స్థానమైన, ప్రాప్తించునా? అయ్యో నాకు భార్యయై యుండియు, నిజమును గప్పిపుచ్చవలసి వచ్చెనే? 'ప్రవమా' యని దీర్ఘ కాలము పశ్చాత్తాపము నొందెను.

ఎనిమిదవ ప్రకరణము.

ఆకాశంగము.

రాజపుత్రస్థానములోనివాడు రాజుకు ప్రయంవసయను కుమార్తెయైయుండెను. ఆమెవంటి సౌందర్యములే యెవ్వరును రచయే చెప్పన చ్చును. పురాతనపు ఆచారముగు ఘోరపద్ధతి నామె వదిలి, హూణ విద్యలో చాలవరకు ప్రవేశింపయ్యెను. ఆ రాజుకు పుత్రసంతతి లేక పోవుటచే నామెకే యెట్టివంతుడు ప్రసిద్ధి యివ్వనుండెను. ప్రయం వదను వివాహమాడుటకై యెందరెందరో రాజపుత్రులు, ప్రయత్నించిరికాని వారినెవ్వరిని నామె యంగీకరింపదయ్యెను. ఆమె విశాల నేత్రములును, తేజోవంతమగు మొగమును, పొడుగై, నల్లనైన కురులును ఈడుకుతగిన పొడవును, స్థితికడగిన విద్యయు, విద్యకుదగిన వినయమును ఆమెకీర్తిని ద్విగుణీకృతముజేసినవి.

మన మీరాబాయికిని, ప్రియంవదతల్లికిని, దూరపు బంధుత్వమే గాకుండ చిరకాలస్నేహముండెను. ఆస్నేహమునుబట్టియే, రాజాభార్య యొక రుక్మిణీబాయి యప్పటప్పట నుదయపురికి వచ్చుచు, బోవుచు మీరాబాయినిగూడ దీసికొనిపోవుచుండెడిది. అట్టి పరిస్థితులలోనే ప్రియంవద ఛాయా పటమొకటి మీరాబాయి కోటలో నుంచబడి యుండెను.

ప్రియంవదను ప్రేమసింగునకు చేసుకొనవలెనని మొట్టమొదట, మీరాబాయి యూహించినది, కాని ఆమెకు 16 యేండ్లు వయస్సు వచ్చుటయు, రాజుకునేమి మగపురుగులేకపోవుటయు, నాస్థి యంతయు నామెకే రానుండుటయు, మీరాబాయి, తన కుమారునకామె నెట్లయిన జెగ్గి చేయుదమయినది తలంచెను.

మీరాబాయి సర్వస్వమునుధనమే ధనమే ఆమె కిహపికసాధనము ధనమే ఆమెజీవితము. భోగాభిలాషయే ఆమె పరమావధి. మిగిలిన ఏమియునులేదున్నను ప్రియంవద ఒకరాజు ఆస్థికి గిర్తయగుటకే యవకాశమును గిల్గియుంచుచు నామె తనకెన్నడును గోడలగుటకు మీరాబాయి యుద్ధిక్షియించెను.

ఒకనాడామె ప్రేమసింగుచేతో మార్గదర్శనమైన బనియున్నదని తనదగ్గరకు రప్పించెను. తల్లి కొడుకు లిరువురును చెరియొక కుర్చీపై ననుసూర్చుండిరి. అంతనామె

‘ప్రేమసింగు-సరళవరుడు గోవింద్ సింగు వచ్చెనుగదా, ఆతనిని జూచితివా ?

ప్రే—చూచితిని.

మీ—ఆతడు చాల దగ్ధాపురుషుడేనుమా. అరీవి, అబ్బగమీసము, ఆచూపు, ఆకట్టు, నాయనా- నిజముగ మనసభికు తగిన వర్ష ధునుమా,

ఇట్టిమాటలు ప్రేమసింగున కేమియు గిట్టకపోయినను, తల్లిమాటకు వ్యతిరేకము జెప్పుట కెన్నడును, జంకువాడే గావున, నామెమాటకు బదులుగ, అమ్మా నిజముగా మనసరళకు దగినవధుడనియే నాయుభిప్రాయము.

మీ — నీవారనిలో మాట్లాడి జూచితివా?

ప్రే — ఆ! మాట్లాడియే యుంటిని. అమ్మా నీవు కోపగించక పోయిన నేనొక్కమాటజెప్పవలసియున్నది.

మీ — నాయనా దేమిటది ?

ప్రే — ఆతడుచాల, బెప్పుసరి మనిష్యునివలె నున్నాడు సుమా.

మీ — ఓయివెట్టవాడా? అదిబెప్పుసరియనుకొంటివా? నాయనా బది, రాజశీవి

ప్రే — ఏమో నీవేమన్ననునదే, ఎంతధనికుడైనను, విషయమై యుండవలెననియే నాయూహ. గర్వమెప్పురికిని బనికిరాదు.

మీ — ప్రేమసింగూ నీవునట్టి పిచ్చివాడవు సుమీ. నాకడుపున బుట్టియు నీవిత అమాయకుడవౌట మిక్కిలి వింతగా నున్నది. ఆతడు గర్వియని నీవెల్లు చెప్పగల్గితివి.

ప్రే — ధనికుడొక ఊకానొక సమయమందు, పేదదానిని పెండ్లాడుటతప్పాయని యెవ్వరో ఆతని నడిగిరి. దానికిబదులుగ గోవింద్ సింగనునగుదా 'వాడొక నీచుడు. తుచ్చుడు. వానిని వెలివేయకలెను. సాటి స్థితిగతుల గలవారినే పెండ్లాడవలెనుగాని, గొప్పవారు కొద్దివారిని పెండ్లాడుటెన్నటికిని తగదని యతిశీతముగ వాదించెను.

మీ — ఓహో? దానికా నీవారనిని గర్వపు వాడంటివి. దానిలో దప్పేమి? ఆతడన్నమాటలు వేదవాక్యములు సుమా? దరిద్ర హీనులను పెండ్లాడిన ధనికుని ముక్కు చెవులు గోచువలదా? యనెను,

మీరాబాయి యీ ప్రస్తావన వంకను కొడుకుపట్టుటకు రావించి మెల్లగా, రాణా కూతురగు ప్రియంవద ఛాయాపటము నాతనికి జూప వలెనని యభిలాషపడెను. తల్లియై యుండియు నామెకుగర్వముమెండు. తనమాట జవదాటుటకు గొడుగునకు గూడ సధికారములేదు మాట బోలువోవునని ఆమెకు సందేహము వోచినచో కన్నపుత్త్రునితోనైనను మనస్సిచ్చి మాట్లాడదు

ప్రస్తుతవిషయము ప్రేమసింగునెట్లైన, ప్రియంవదను ప్రేమించి, వరించునట్లు జేయవలెను. కాని అది ముఖస్తముగా 'నాయనా నీవా మెను వివాహము జేచుకొనవలెనని, ఆమె కొడుకుతో జెప్పుట కిష్టము లేదు ఆతని నోటినుండియే 'అమ్మా నేనా యువతెను ప్రేమించి, వరించి' అని రావలయును. ఇట్టి అన సరికన్య మైన సాధినినమును, వట్టుదలయు గలయు'ద మీరాబాయి.

కొడుకుతో మాట్లాడుచు, మాట్లాడుచు, నాయనా ప్రేమ సింగూ, చాలా గుబురుగానున్నది ఆవిసెకజ్జి యీలాగున నందుకొన దవా? యని యెరుటనున్న గోడమేకున కాతని దృష్టిని ద్రిప్పినది. తల్లికోరికపై ప్రేమసింగా విసెకజ్జినుచీసి యామె కందిచ్చి ఆమెకునకే తగిలింపబడి, గోడను వ్రేలాడుచున్న నొక ఛాయాపటమును జూచి 'అమ్మా యీఫాటో యెంతబాగున్నది. యిది యెవ్వరిదమ్మాయని ' ప్రశ్నించెను. అంతనామె యూక్తావము నటించుచు, 'అది నీకెందుకు లెమ్ము. ఉన్నచోటనే తగిలింపుమని జవాబిచ్చెను.

ప్రే—కాదమ్మా-ఇట్టి సుందరమైన యువతెను నేనెన్నడును జూడలేదు. అందుచే నడుగుచుంటిని.

మీ—సౌందర్యమును గూర్చియే నీవామె వృత్తాంతము గోరుట? లేక ప్రేమించి యడుగుచుంటివా?

ప్రేమసింగునకు వెంటనే తన వివాహ వృత్తాంతము తలపునకు వచ్చి యొక్క దీర్ఘనిశ్వాసనువిడిచి 'అమ్మాభాయాపటమును జూచియే ప్రేమింతురా? ఇంతకును ప్రేమసంగతియే? ఆమె సాబగునుగూర్చియే ముచ్చటించుచుంటిని. ఆమె యెవరో చెప్పకూడదా ?

మీ—ఓహో! ప్రేమించని యువతెను గూర్చి నీకెందులకు ? దానిస్థానమున నదియుంచుము.

ప్రే—కాదమ్మా-ఈమెదేయూరని యడుగుచుంటిని. ప్రేమ, ప్రేమ యందువేల ? నాకు వివాహేచ్ఛయింకను లేకుండగనే అవిషయ మెట్లు జెప్పుదును?

మీ-రాబాయిమాటలు సాగునట్లు దోచక, ముఖాముఖినాతని మనస్సుగనిపెట్టవలెనని నిశ్చయించి ' ప్రేమసింగూ, ఇదేమిదిగ నడుగు చూచిని గనుక జెప్పుచున్నాను. ఆమె పేవారు లక్ష్మిని గారాబుకూ తారు. ఈమె పేరు ప్రదంబద. తల్లిదండ్రుల ఏమె యొక్కరైమే సూతానము. జమీనదారీ నీమె పెట్టనుసినానీ, కాన్డెయ్యన్నది. ' అని యింకను గొంతబెట్టునదికాని తనయూహ బై, వెడలగ్రక్కక నూత కుండెను. ప్రేమసింగు మాటలనువిని ' ఓహో! అలాగా-సరి, సరి'యని యందు విగత మనస్కుడై బలికెను.

అంత మీరాబాయి స్పష్టముగా నిట్లడుగుటకు స్థిరపరచుకొని కుమారునిజూచి.

'తనయా, సరిశకు సుబంధముపడిరిగినదిగదా. అది యీమాస ములోనే జేయ నిశ్చయించితిమి వరుడన్ని విధముల ననుకూలుడగుటచే నాకెంతయు నాన్లుదకరముగ నున్నది. ఇక నీకెండవచెల్లెలుకు మేరరి కముండనే యున్నది. దాని వరుడుగూడ సమస్తవిధముల ధనశరవాది ప్రసక్తులు గలిగినవాడు. మనకు విధాయకుడు. ఇక నా కేకపుత్రుడవు నీకు వివాహమగుట, నాజన్మసాఫల్యము జేసికొనుట. కావున, మనస్సు

విప్పిజెప్పుచుంటిని. నీవు వివాహము జేసికొని నన్ను సంతోషపెట్టెదనని నమ్ముచున్నాను. అందుకు నీవిప్పుడు ఛాయాపటమునో జూచి స్రియంవద నీకన్నివిధముల దగియున్నది. నీముగచర్యను బట్టి ఆమె నీకు నచ్చినట్లే యగుచుచున్నది. గావున నామాటకేమి జవాబి తువు?

ప్రేమసింగు మొగమువాల్చి 'అమ్మా' అని పిలువమై యిప్పుడు నన్నేమియు నడుగవద్దు. నాకు శలవిహ్వల, యూగది విడిచిపోయెను.

మీరాబాయి యిట్లాలోచించెను. జరుగనున్న సరళ వివాహమునకు, రాణా కుటుంబమును పిలిచెను. ఆతడును భార్యయు బిల్లియు గూడ నిచ్చటకు వత్తురు. అప్పుడు, ప్రేమసింగు మనస్సే విధమునైన, స్రియంవద యందు లగ్నమగునట్లు బ్రయత్నింతును. ఛాయా పటము జూచియే యామె యందమును బొగడిన యీతడు ఆమెను స్వయముగా జూచినచో, మోహ పరవసుడుగాకుండునా?

తొమ్మిదవ ప్రకరణము

ప్రణయ కలహము

'హా! యేమి? యెంత వక్కదనము? ఏమి రూపురేఖ! విలాసములు? ఎంత నొయ్యారముగ నున్నదా మొగముతీరు? ఆచూపులలో యెట్టిజీవకళ?' యనుచు స్రియంవద ఫోటోనుగూర్చియే పరవశత్వమునొందుచు ప్రేమసింగుమె నెప్పుడు చూతునాయని యువ్విభూరుచుండెను. అంతలో తన వివాహమును గూర్చి జ్ఞాపకము దెచ్చుకొని తిరిగి యిట్లాలోచించుకొనెను.

'అయ్యో-నేను ప్రియవదను గూర్చి యేనునుకొన్న నేమిలా భము? కాగల కార్యము గంధర్వలే దీర్చినట్లు సావివాహ మీవరకే మైనదే. యింక నేయువతిపై నాసలుపెట్టుకోగలను? కేవల మొక్క యావతి గౌరవము భంగమగునని యెంచి, నావిద్యానై పుణ్యమును జాతించునట్లు, స్వార్థత్యాగమును పిచ్చిలోపిడి జీవిత మంతయు నొక పేనయువతకు ముడివైచికొంటినే ? యింక నేమనుకొనిన లాభమేమి? గతజలనేతు బంధనమే ? చేతులు గాలిపిరప నాకులు పట్టుకొనువా రుమరా? ఏదో వెట్టి గొప్పకుపోయి పెండ్లి సొకెళ్ళలో పడితినిని బెర్తమువ్రాస్తూ పశ్చాత్తాపము 'బహుశా సంతోషం నొక సేవరహిత యుత్తరము 'దెచ్చి' దేవా, తపాలావాక్యం యుత్తరము మీం వచ్చిదని యిచ్చిరాడు. అని యది ప్రేమసింగు కిచ్చి వెళ్ళిపోయెను.

ప్రేమసింగు కవరను చింపి చదువుకొనెను.

ప్రాశ్నాశ్వాస.

మీరెన్నియుగములై దో నన్ను విడిచి? మీరెప్పుడు వత్తురా యని వేయివేయిలకు మ్రొక్కచూటిని. ఒక్క యుత్తరముకై న నోచ లేదా ?

ఇట్లు

మీరాదినేతురాలు

సుగంధ.

అయుత్తర ముండుకొక స్వార్థము శూన్యమైయు. ఆమె నొక విధముల మతతునన్నను వలను పడవయ్యెను. ఇంతకును, మఱచుట ఆమె యేమిపాపముజేసినది? ఆహా, ఎట్టియవివేకపు, అసందర్భపు పొటబాటునకు లోనై తిని? అనుకొనుచు నుత్తరమును తిరిగి మడచివైచి, వెట్టియాలోచనలో మునిగి యట్లే ప్రతిమవలె గుర్చిలో గూడ్చుండెను.

ఇంతలో చెల్లెలు కమల ఆగది గోనికి వచ్చినదై యన్నగారిని జూచి, 'అన్నయ్యా! ఏమి? ఆలా గాలోచించుచుంటివి? ఆయు త్తర మెక్కడనుండి వచ్చినది.

ప్రే—శీవమ్మా! ఏమియు నాలోచించుటలేదు. ఈ యుత్తరము నాన్నేహితు డొకనియొద్దనుండి వచ్చినది.

క—ఆ స్నేహితుడెవడు?

ప్రే—నీ వెతుగవు లెమ్ము. కమలా! భోజనమువకు వేళ యైనదా యని ప్రస్తావనను వేతు మార్గమున ద్రిప్పెను.

క—'అవునన్నయ్యా! అందులకే నిన్ను పిలుచుటకు వచ్చితి న'ని యాగది విడిచిపోయెను.

ప్రేమసింగు వెంటనే యొక కాగితమును, కలమును దీసి యా తీరున సుగుణ యుత్తరమును జబాబు వ్రాయ మొనరించెను.

‘ప్రియమగు సుగుణా—’

ఇకముందు నీవు న్రాయుతుత్తరములలో ‘ప్రాణేస్వరా’ యని సంఖ్యచింపక ‘మిత్రచూ’ యని వ్రాయుచుండుము. ఆలాగున వ్రాచుచో ప్రచూరము సంభవించును. ఉత్తర మెవ్వరి చేతిలోనైన బడినచో చాల కష్టములు గలుగును.

ప్రస్తుతము నాచెల్లెలు వివాహపుష్కారములో నున్నాను. నిర్ధారణగా నేనెప్పుడు రాగలనో చెప్పలేను. నీ కేమికావలసినను నువ్వే జేయక నాకు వెంటనే దెలియపఱచుచుండుము. నీవు కలసాగా యుండువని తలచుచుంటిని. నీ సౌఖ్యమే నా సౌఖ్యమని మఱువకుము.

ఇట్లు,

ప్రే॥ సిం.

ఆ యుత్తరమును సేవకులకీయక, తానే స్వయముగ బోయి పోష్టులో వైచెను.

అచ్చట కాండ్వోలో సుగుణపంకతి. ఏనాటికిని నాధుకొద్దనుండి యుత్తరము రాకుండుటచే మిక్కిలి దిగువొంది ప్రేమసింగునకు లేఖ వ్రాసి జబాబువ్రత గడిమలు లెక్కించుకొనుచు సుగుణ విచారించు చుండెను. సకాలములో నెట్టకేలకు ప్రాశస్త్యదు దగ్గఱనుండి జబాబు వచ్చెను. ఉత్తరము మొకట సుశీల కందెను. దానిని తీసికొని యప్ప గారి గదిలోనికివచ్చి 'అక్కా ! మీ ఆయనగారి యుత్తరమువ్రత పలకరించుక పోతున్నావుగదా? నీపుణ్యము బాగున్నది. ఇదిగో పుత్తరము. ఉండుము, ఉండుము. నే నావలికి పోయినగాని చింపకుము. మీ భార్యభర్తల రహస్యములు నాకేల?' యని తన నై జగుణము మానక నవ్వులాటకు సుశీల సుగుణతో ననెను.

సుగుణ నాధుని యుత్తరము చింపి చదువుకొనెను. తనను "ప్రాణేశ్వరా" యని పిలుచుటకామె కెంతహక్కున్నను, అట్లు వ్రాయుటకు వీలు లేకపోయెగదా యని విచారించెను. పుత్తరమంతయు తిగిరి చదువుకొని ప్రేమ వెల్లివిరియుట్లు వ్రాయలేదే? యేమి నాప్రార్థ మని తనను తాను నిందించుకొనెను. తన సౌఖ్యమే యాదని సౌఖ్య ము మాటలో నెట్టి ప్రసక్తియైన నగపఱచెనుగదా యని తిగిరి తృప్తి పడెను. ఆసుఖమెట్టిదో దాని యర్థమేమో ఆమెకు గోచరింపలేదు.

మఱియొకసారి వియోగమును దలచుకొని ఖిన్నుడాలయ్యెను. 'అహ ! ప్రేమసింగు తిరిగి నాకంట నెక్కుడుబడుచు? నేనాతని నెల్లు ప్రేమించితిను? నన్నును ఆతడెల్లు ప్రేమించునా? నిజముగ నెల్లుప్రేమించి యే యున్నచో, యీపాడి యక్షరముల యుత్తరమేమి ? దైవమా ! నాధునిచర్య నాకేమియు నర్థముగాకున్నది. నీదేభారము. మాదంపతుల పునస్సమాగమము నీవే జరిపింపవలె" ననుచు నెన్నోభంగుల విల పింప జొచ్చెను.

‘ఇంకను నేను చేసిన యపరాధమేమి? వివాహమాడుటా? వివాహమాసినమాట సత్యమే. కానను నేను భార్యదగ్గరకు బోవలయు నని యు, లేక భార్యని చ్చటకు తీసుకరావలయు ననియు ననుకొనుట సహజమే. కాని నేను సుగుణ పుట్టింటికి బోవుట అసంభవము. ఒక్కపూటయైన నచ్చట నుండలేను. ఒకవేళ పుండగలుగుదు ననుకొన్నను ఎన్నాళ్ళని? కావున ఆమెనే యిచ్చటకు తీసుకురావలె. కాని యెల్ల? నా మానమునకు, ప్రతిష్ఠకు గూడ భంగమేకదా? నేను సుగుణ తల్లిదండ్రుల యింటికి బోవుటకు వారి దారిద్ర్య మడ్లుగానున్నది? సుగుణ మాయుంటికి వచ్చుటకు మా యైశ్వర్య మడ్లుగానున్నది. ఆహా మాయుద్ధరి దావత్య మెల్లున్నది? భార్యాభర్తలమే. కాని ఒకరికొకరికి, తమ మాత్రమైన పోలికలేను. ఏవిషయం నుండు సమానము కాదు. అట్టి మాయుద్ధరుల దైవ ఘనవచే కాదుగాను, నా కెన్నికను, నా ఆవేముచే, పెండ్లియా?

సరి. జరిగిందేమో జరిగినది. సుగుణ గతిమేమి? (అలోచించి) గతికేమున్నది? ఆమె కీచిరమంతయు నే యిప్పుండు బడకుండ నేకోరిక యున్నను దానిని గీర్చుట నాకే కేధమై యున్నది. ఏముచ్చటలు కావలసినను నేను చీర్యైకను. నాకారణమున రవంతయైన నామె విచారము నొందకుండుటమే నా యాశయము. నానల్ల భర్త సౌఖ్యమనునది దప్ప, ఆమె కేవిధమైన సౌఖ్యమైనను సమకూర్చుటకు నేను మనః పూర్వకముగ బూనుకున్నాను.

ఇక నేను జేసిన నేరమేమున్నది? సుగుణకు నేనేమి యన్యాయము జేసితిని?”

ప్రేమసింగెంత విద్యావంతుడైనను ప్రపంచజ్ఞానము తక్కువ. అనుభవము సున్న. మనస్సులో నతి యుదారమైన ఆశయములున్నవి. కాని, ప్రపంచకపు నడవడికిని, తన యాశయములకును సహస్రాంశము బేదమున్నదని యెఱుగడు, సుగుణకు పెండ్లిచేసుకొనిన ట్లంగీకరించును.

ఆమెతనకు భార్యయ్యాటచే నామె నఖండసౌఖ్యములు గూర్చవలెనని యొప్పుకొనును. కాని ఏసౌఖ్యములకన్నను భర్తసమాగముమే భార్యకు అధిక తమ సౌఖ్యమని యానకి తెలియదు. కోటిరూప్యముల సాత్తుకన్నను, ప్రాణేశ్వరునితోడి యొక్కరోజు కాపురము, స్త్రీకి యొక్కవ సౌఖ్యదాయకమని, ప్రేమసింగునకు స్ఫురింపలేదు. అదియు, నుగుణ దురదృష్టమే.

ఉదయపురికోటలో పెండ్లిపను లతిసంతోషముగ జరుగుచుండెను. పురమీనిస్లు రాజబాధుర లనేకులు వచ్చుచుండిరి. కోట కన్ని భాగములను పందిళ్ళు నేయబడెను. ఎక్కడచూచినను, చూచి తోరణములే, ఏనైపుచూచినను, పెండ్లివారిపందడులే, ఈసంతోషమంతయు రాణియగు మీరాబాయిని వేరుగ జెప్పవక్కరలేదు. అందుచు, యిదిమే ఆమెవేము మొకటినివాహము గావున, ఆమె యానందమునకు, గర్వమునకు, చురుకునమును, అధికారమునకు, ఉత్సాహమునకు మేరలేకుండెను.

ఇక లేవే పెండ్లి, యూనినము మధ్యాహ్నము కోటలో గొప్ప సందడిగ నుండెను. అంతఃపురములో నొక విశాలమైన గది ఖాళీ చేయింపబడి, యచ్చట సోఫాలు, కుర్చీలు మొకతైనవి యమర్చబడి యెవ్వరికో విడిదికై యేర్పరుపబడెను.

ఆగది యేయువత్తికై మిక్కిలి ఆశ్రమంతో కేటాయింపబడినదో, ఆమెయే ప్రియవద. ప్రియవదయు, దల్లియు నాటి మధ్యాహ్నము కి గంటలకు వేచేరి. వాచే మిగిలినవా రందరికన్నను గొప్పవారిగుటచేతను, మీరాబాయి ప్రియవదను మున్నుండు కోడలిగ జేసికొన యత్నించుటచేతను, కాబోయెడి వియ్యపురానికిని, కోడలికిని, అడుగునకు మడుగుకొత్తుచు, వర్ణనాతీతమగు శౌరవములు చేయుచుండెను.

ప్రియంవద కోటలో నడుగుపెట్టుటకు ముందు, గొంతసేవని నుండియు ప్రేమసింగు చావడిలో కొందఱు స్నేహితులతో పేకాడు కొనుచుండెను. ఆమె లోనికి వచ్చెనని దెలియగనే చటుక్కున నాట మాని, తన గదిలోనికి బోయి, చాటుగ నామెను క్రీగంట జూచుచు సమ్మోహనాస్త్రమున గూలినట్లు విరహపరవశుడయ్యెను. కొంతసేవ టిలో తన వివాహము జ్ఞప్తికిరాగ, నిస్పృహయై తన యవివేకమును నిందించుకొనుచు గూర్చుండెను.

ప్రియంవదకు ఘోషాపద్ధతి లేవని యీవఱకే చెప్పబడినది. ఆమె యించుక సంస్కరణాపద్ధతుల గూడ నవలంబించుటచే మగ వారితో సైత మతిమైక్రిగ మాటలాడుటకు వెనుదీయును. ఈసంగతి నెఱిగినదై యామె వచ్చిన యొక గంటకు మీరాబాయి ప్రేమసింగు గదికొద్దకు వచ్చి 'ప్రేమసింహా! ప్రియంవదయు తల్లియు నొకగంట క్రితమే వచ్చినారు. రాగానాడు నచ్చుటకు సావకాశము లేకపోయె నట. ఒకసారి వారికి నిన్ను జూపింపవలెనని యున్నది. వచ్చెదవా?' యని యడిగెను. అంత ప్రేమసింగు నుత్సాహ మెవ్వరు వర్ణింపగలదు? ఐనను దాని నాత డావంతయై వెలిబుచ్చక మిక్కిలి గుట్టుగనుంచి, మొకట సిగ్గున రానని తీరస్కరించెను. యువకుల కిటువల బూర్తిగ దెలిసినయూమె. మాటుమాటాడక యూవలికి పోబోవ, ప్రేమసిం గామెను వెనుకకు బిలిచి 'సరిలేయ్య. వారెచ్చట విడిచిచేసిరి?' అని అడిగెను. 'నాయనా వేలెక్కడ బసచేయుదురు? మన అంతఃపురము లోనే.'

తల్లికొడుకు లిద్దరును తిన్నిగా ప్రియంవద విడిచివడ్డకుబోయిరి. ఈమె యాచారము ప్రకారము ప్రేమసింగునకు నమస్కరించి 'దయ చేయు'డని గౌరవించెను. ప్రేమసింగామె మొగము జూడగనే ధార నేర్పరితనమంతయు నీప్రియంవదను సృష్టించుటలోనే వెచ్చింపబడి

యికముండట్టి భూపవతిని బుట్టింపనేర డనుకొనెను. అతడామె వంద నము నందుకొనెనో లేదో తెలియనట్లుగ చేతులు ముడుచుకొని క్రిందకు వ్రాలెను.

ప్రేమసింగా ఊణముననే తన జీవితములో నొక గొప్పపరిణా మము ప్రథమమున గలిగెనని యనుకొనెను. ప్రేమించుటన నేదియో యది యాతడెరిగినచో, ఆ ఊణమున ప్రియంవదను జూచుట, ప్రేమించట. అట్లయిన యీవఱకు సుగుణను జూచుటమాత్రము ప్రేమించుటకాదా? కాకపోవచ్చును. అతని యుద్దేశ్యములో నామెను జూచుటనకా, ఆమె సౌందర్యము చూచి నాననందించుట మాత్రమే యని యర్థము. ఈమెను జూచునప్పుడో, ప్రేమించుటని యర్థము.

ఏది యెల్లున్నను, ప్రేమించుచుమాత్రము తొందరపడి మనస్సి తిరుల కిచ్చువాడుకాదు. క్రయంవదను చూచి సావరముగ సంభాషించి యామె తండ్రిగారు రాకపోవుట గొప్ప లోసుగ భావించి కల్లు పై యుంచెను.

ఆదినముమాత్రము వారివరి సంభాషణ మంతకన్న నెక్కువ చేదు.

మఱునాడు పెండ్లి. పెండ్లి యన్నినిశముల జయప్రదముగ జరిగెను. పెండ్లికుమారుడును, పెండ్లికుమార్తెయు నయోహూప విద్యాదులయందు, స్థితిగతులయందు నొకరికొకరు తీసిపోవరని పలువురు వారి దాంపత్యమును కొనియాడిరి. పెండ్లిసందడిలో ప్రియంవదా ప్రేమసింగులు సమయము చిక్కినప్పుడెల్ల నతిచనువుగ మాట్లాడుకొనుచుండిరి. ఆమె కీమత్తనేక సంబంధములు వచ్చినను, తల్లిదండ్రు లంగీకరించినను, ప్రియంవదకుమాత్ర మవేవియు నచ్చకుండినవి. ఆమె తల్లి దుష్కణిబానికి. తన కూతురెవ్వరినైన ప్రేమించి పెండ్లిచేసుకొనునో లేదో యనుచంతటి యనుమానముకూడ గలిగినది. ఇంచుక

పూర్వకాలపు చాదస్తపురాణి కావున నీమె తన కూతునకు నవీనవిద్య. జెప్పించుటే గొప్పతప్పని కూడ వాదించజొచ్చెను. ప్రియంవదకు తల్లి మాటలు నవ్వులాటగ దోచుచుండెడివి.

ప్రియంవదకిప్పుడు 16 వ సం॥రము. ఆమె గొప్ప ప్రాశస్త్రీకున్న కట్టుబాట్లమె యెఱిగియుండియు, నెంతవఱకు నేవీచ్చాను వర్తిగ నుండవలెనో కూడ తెలిసి, ఆచరణలోబట్టి యువతి. పెండ్లి యెప్పటికైన తనకు జరుగవలసియున్నను, పెండ్లికుమారుడే మొదట తనను ప్రేమించి కూసుగతి నామెకువెలిపిన, నాపై నామె యిష్టా యిష్టము నాతనికి దెలిపి, ఆమెకూడ నాతని ప్రేమించినచో, వివాహము స్థిరము. లేకున్న, లేకున్నట్లే.

ప్రేమసింగమెతో కలసిమెరిసి స్వాగ్లాడునున్నను ఆమె మనస్సుకు కనుగొనుటకు చాల శ్రమపడవలసి వచ్చుచుండెను.

సరళ వివాహమైవదివ, రుక్మిణీబాయియు, గూతురును మేవారు తిరిగి వెళ్ళుటకు నాయత్తపడిరి. కాని మీరాబాయి పట్టుదలచే నామె మామమామగారికి నిక రెండుగా భృదయపురిలో గూతురుతోనహా నాగుట కంగీకరించెను

ప్రేమసింగు, ప్రియంవదకు వదలుటనిన గుండెలలో తాయి వై చిన్లుండెను. ఏమియునమున నామెను నూచెనో, అప్పటినుండియు ప్రెమబీజ మాతని హృదయమున నాటుకొని నానాటికి దలయెత్తుచుండెను. ఇంత గాఢముగ నాతడు ప్రేమించినను, తన్నామె ప్రేమించునో లేదో యని లోన దుఃఖించుచుండెను. ఆమెను పొందుటకై తన సర్వస్వమును ధారపోయ నుత్సహించెను. తానిదివరకు జేసికొనిన పెండ్లి తలపునకు రాగ, నదియొక బాల్యచేష్టవలె నుండెను.

నేనెరి భర్త

ఇక రేపు ప్రియంవద స్వగ్రామము పోవునన, నీ సాయంత్రమే ప్రేమసింగమెను గలసికొని 'ప్రియంవదా? యిచ్చటకు దగ్గరనున్న కొండలపై పొకసారి పోవుదము వత్తువా' గున నామె 'సరియే' ననెను. అంతట వారిద్దఱును గలసి కి, 4 మైళ్ళ దూరము కాలినడకనే బోయిరి. అచ్చట నొక రాళ్ళగుట్టపై నిద్దఱును గూర్చుని ప్రకృతి సౌందర్యముల విలీకించుచుండ, సూర్యుడస్తాంబుధిం గ్రంతుచుండె. పక్షులు తమతమ గూళ్ళకు కేరుచుండె. మృగములు వాటి నివాసముల కరుదెంచుచుండె. కిలకిలారావములు చెలంగుచుండె. సంజ కెంజాయలు క్రమముగ క్షీణించుచుండె. అంతట,

ప్రే—ప్రియంవదా? యిట్టి ప్రకృతి సౌందర్యముల జూచు నప్పుడెల్ల నాకదేదియో సంతోష పారావారమున నుత్తగున్లుండును. సుమా.

ప్రి--ఓహో నీకే యందువేల ? నాకు మాత్ర ముట్లుండదే? నీకును నాకును వసనేల? సమస్తజీవకోటిని సంహారము చేయుమే.

ప్రే—సింగూ, మగవారెప్పుడును స్వయంత్రచిత్తులు సుమా. తిమగొడవే తమదిగాని వేరుగొడవ లక్కరలేదు.

ప్రే—ఏమట్లునుచుంటివి?

ప్రి—నీమాటలనుబట్టియే? నీకొనకాడిన సౌఖ్యము నాకు మాత్రముకాదా?

ప్రే—అదెట్లు నాకుసౌఖ్యదాయకమగు నదినీకసౌఖ్యదాయమవ వచ్చుగదా?

ప్రి—ఆహా మనమనస్సు లిట్లున్నవా? కానిమ్ము. మిత్రమూ మనకింటికెబోవ వేళయగుచున్నది పోవుదమా?

ప్రేమసింగింటికి పోవుటకన్న తనకేవల మంతయు నాకొండపై, నాచంద్రకలలో, నా ప్రియంవద ప్రక్కను, గడపిన నెంతో ధన్యుడనని యనుకొనుచుండెను. ఆమె కోరిన, తన జీవమే ఆమె కామగ

మున నాతడే యసంసిద్ధుడయ్యెను. ఒక్కసారి ప్రేమమీర ముద్దిడు కొనిన నేమనునోయని యనుకొని, నోటిచివర వరకును వచ్చి మాని వైచెను.

ప్రేమసింగు హృదయపరిణామ మీక్షణము నదియొక మాదిరిగ నుండెను. తనపూర్వపు నివాహము, బాహుల పెండ్లివంటిదే కాని మంతకన్న నెక్కువకాదని, అతనికి దట్టుట కాక్షణమే మొదటిసారి. ఇప్పుడు ప్రయోగవదకు తన మనస్సెరింగించి, తనప్రేమను పూర్ణముగ వెల్లడించి, తనను వివాహము జేసుకొమ్మని కోరుటకైన సంసిద్ధుడయ్యెను. అట్లు సంసిద్ధుడైనను, జయము గాంచలేకపోయెను. ధైర్యము పాటిపోయెను. దానికి కారణమారని ప్రాత పెండ్లితలంపునకు వచ్చుట గాక, తనకున్నప్రేమ, తనపై ప్రయోగవదకును నున్నదో లేదో యను దారుణమైన అపభ్రమయే. ఇట్లు అంతములేని, ప్రేమ సముద్రము సందు మురుగుడు, దేలును, యేదాతీయు, నేయొడ్డునుగానక నలడు సంకట పడుచుండెను.

ప్రియంవద యీవఱకెందరెందరినో తిరస్కరించిన సంగతి జగద్విదితమే? కాని ప్రేమసింగును జూచిన నిముసము నుండియు నామెహృదయ మెల్లను నాతనినే వివాహము జేసికొనునట్లు ప్రేరేపించుచుండెను. ఉభయులు నొకటి నొకరు ప్రేమించుకొన్నను, ఒకరి కోరిక నొకరు, ఒకరు ప్రేమ నొకరు, వెలిబుచ్చుటకు, మిక్కిలి సందేహించుచుండిరి.

ప్రేమసింగు కున్న భయమామె తనను తిరస్కరించు నేమో, ననియే. ప్రియంవద కన్ననో, అట్టి భయమేమియులేదు. అతడు తనను బూర్తిగ ప్రేమించెనని ఆమెకు స్పష్టముగ దెలియును. ఐనచో, నామె యేల నాతనితో మనస్సిచ్చి మాట్లాడక పోయెనన, దానికి కారణ మీవరికే జెప్పబడియె. ఆమె కన్నడైన వివాహమే యగుచో భర్త

యగువా డామెయొద్దకు జని, యామెను ప్రేమించితిని నమ్మించి నగ్నము గలుగజే', అప్పుడామెయు నాతని ప్రేమించినచో, వారికి వివాహము స్థిరము. అంతవఱకు నస్థిరము:

ప్రస్తుతము ప్రేమసింగామెను ప్రేమించెను. ఆమెయు ప్రేమ సింగును ప్రేమించెను. అతని కామెతో మాట్లాడుటకు సందేహము “ అది సందేహముగాన, సిగ్గుగాదు, వట్టిమూర్ఖత ” యని ఆమె నమ్మిక. ఏదైనను సరి అతడు తన నెంతగ ప్రేమించినను, ‘ప్రియంవదా నిన్ను ప్రేమించితి నని, ముఖముఖననిచో, నాతనితో పోయెనున్న. ఆమెమాత్రము దేహి యని యాతని సాగత్యము గోరదు.

ప్రే—ప్రియంవదా, అయినచో, నిక మనసుటికి బోవుటనా?

ప్రే—కాక మఱియున్నది. చాల ప్రార్థనయివని. స్నేహధర్మ మైన విడువవచ్చునుగాని, లోకాప వానమును భరింపగలమా? "

ప్రే—లోకాపనాద మననేమి?

ప్రే—(సిగ్గుతో) ఏమో నీకు తెలియదా?

ప్రే—నాకు తెలియదు. నేను వట్టి మూర్ఖుడను.

ప్రియంవద ఆతని నెట్లయిన తర్కుచేసింది నట్లాప్పించ వలయునని పూర్తిగ నోరినట్లే, పై ప్రశ్నను వేసిను. ఈరరుణయు నాతడు వ్యసపుచ్చడని నమ్మెను. కాని అతడు పెకమార్గముననే యుండునట్లు నటించుచు, ‘నేను వట్టి మూర్ఖుడనని’ జవాబిచ్చెను. అనగ, ప్రియంవద మూర్ఖుని ప్రేమించినదన్న మాట. కాను కాదు, ప్రియం వద ప్రేమించినవాడు మూర్ఖుడన్నమాట? అమాట కామె యలుగదా? ఇట్లు ప్రణయకలహము ప్రారంభమై, యామెకు గోపము వచ్చెను. ప్రేమసింగూ, ఇప్పటికే చాల యాలస్యమైనది. మా అమ్మకు తెలి సినచో, లేనిపోని ప్రశ్నలు వేసి తర్కించును. ఇది యిరువురక మాన యుతో ననుటగనిపెట్టి ప్రేమసింగు

ప్రియంవదా- ఏలనట్లు గోపగించితివి? అనెను.

ప్రి-బాను నేను నట్టి మూఁగురాలిని గావున ?

ప్రే- ఎందుచేత ?

ప్రి-ఎందుచేతనో నీకేదెలియును. నీవు మూఁగునని యనుకొనుటెందుచేత ?

ప్రే-ఓహో నన్నునేను దూషించు కొనుటచేతనా, నిన్ను నీవు నిందించుకొనుట ? సరి, దానికేమి లెమ్ము. ప్రియంవదా చెప్పుట మరచితిని, నేను కొద్దిరోజులలోసిగ్గునకు, పైనిదోగముకై బోదునునుమా? ఆమాట యనుసరి కామ్మే ముఖమునందొక దైన్యము గనుపించి అంతలో నదృశ్య మయ్యెను.

ప్రి-అలాగునా? అయినచో తిరిగి యెన్నాళ్ళలో వత్తువు?

ప్రే-సంవారు 4, 5, 6, 7 రములు పట్టును. అప్పుడు నేను నీకు ప్రాప్తముందునా?

ప్రి-అట్లు మునిషకేని ? నీకు సందేహమే?

ప్రే-సందేహము కాకేమి? అప్పుటికి, నీవు వివాహాత్యయై తప్పక నన్ను పురచిరము యుగము. ప్రియంవదా నీవు నన్ను మరచినను, యీహాకి, యీహామృతము, యీహున సమాగమము, నేను, నాజన్మలో మునిషి పోనుచుమా? యని అన్న నదనుడై బలికెను.

ప్రియంవద మొగమొక నైపునకు ద్రిశ్చి తిరిగి యాతని మొగమునైపు సాదునప్పటి కొక నిమిషము కావచ్చును. ఈలోపున నామె యొకటి రెండుబాష్పబిందువులు విడిచినదేమో తెలియదు.

ప్రి-నేనుసింహ, 'నేను', 'నేనని నీవనుచుండువు. నీకు వలెనే' యీనాటి మనవర్యనాకు నేనును, నాజన్మాంతరమువరకును

మరువను. కాని నేను 'వివాహిత' వగుదునని నీవువడు నభిప్రాయముక భ్రమగాని వేరుగాదు.

అప్పటికే చాల రాత్రియగుటచే, నావెన్నెల నిద్దురను తిరిగి కోటలోనికి జోయిరి.

ప్రేమసింగు తనగదికి జనినపిదప, ప్రియంవదనుగూర్చియే స్నీహాలోచనలోమునిగి ఆమెతనను నిక్కువముగా ప్రేమించెనా లేదా యనియు, తన మాటలలో నామెకు నొప్పికలిగించిన వేమైన నున్నవా యనియు, విరక్తిించుకొను చుండెను. ఇంతలో నొక నేవకుడు త్వక్తోకయుత్తరము వచ్చెనని యందిచ్చెను. అది, నేనానియొద్ద నుండివచ్చిన ఆర్థరు. ప్రేమసింగును వెంటనే సిగ్గూకు నేఱుగవచ్చి, 'ఝాటిలో' కేరవలసిందిగ వ్రాయబడెను. ఈవార్తకు, యితర పరిస్థితులలో నాతడు మిక్కిలి సంకోషము నొంది యుండెడివాడైనను, యిప్పుడు ప్రియంవద నెవ బాసి పోవలయును గదాయనిలోనకడుంగడు గుండుచుండెను. ఇంతలో సుగుణ తలుపునకు వచ్చెను " తెచ్చిపెట్టకొనిన యీబంధము నుండి తప్పించుకొనుటెట్లు ? అయ్యో నోటిలో తలపెట్టినే?"

ఏదియెట్లున్నను, ఆతడిప్పుడు సిగ్గూకు పోవక తప్పదు. కాని, ముంకుగ కాండ్వా కొకసారిబోయి, సుగుణుడు జూచి, ఆమెకువలయు సదుపాయములు గుర్తెరుగవలెనని యూహించెను. భర్తవలన సౌఖ్యమామె కాతడియ లేకున్నను, మిగిలిన సౌఖ్యముల నెన్నింటినైన నామెకు సమకూర్చుట తనకు విధియని తలంచెను. అంతకన్న నెక్కుడుగ సుగుణ కొనకూర్చుట కాతనికి శక్తిచాలదు. యేల? యేలన, నాతడామెను ప్రేమించనేలేడు. నాటి పరిస్థితులలో పెండ్లాడవలసి మాత్రము పెండ్లాడెను. ప్రేమమాత్రము నున్న.

మరువను. కాని నేను వచ్చెను. లేవే యాతనిరాక. అంతకుదక్క వేరే మొక భర్తను వ్రాసియుండలేదు.

సుగుణ ఒక్కసారిగ ప్రేమ సాధముల నెక్కినను. సగర్వితయై, భర్తరాకను నిరీక్షించుచుండెను. ఆరాజామె వేసిన మస్తులు ద్విగునీ కృతసాంధర్య మామెకు నను కూర్చెను. సుసీల మాటి మాటి కామెను దెప్పుచు 'అక్కా యితమాస్త్రపు మగనికై, యెంత యాకురతయే? ఎంతకాలమునుండి నిన్నాతడు స్మరింపక పోయినను, అతడన్న నెంతయభిమానమే మరి యెకసక్కెముగాక, "సుసీలా నీకు గోపము వచ్చినను నదిచేకాని, నాభర్త విషమును నీచేతున్నను పడనే అమ్మగోడెప్పి, నిన్ను

అని చెప్పెనిది మరలించు చుండెడిది సుగుణ.

సుగుణ సంతోషముగ మేలులేదు. భర్త తనను తప్పక ప్రేమించెను. ఒకచో నిరసనతో ప్రయోచింపబడును యిప్పుడైన తప్పక బ్రేమించును. ముమ్మాటిని నిజము." అని యాసిందు చుండెను. అంతలో తిరిగి సందేహ మామెను గాధింప, ఒకవేళ నాతడు ప్రేమించనిచో నెట్లు? అనగా, నాయందేసెయో గొడతయున్న దన్న మాటే గదా? నాయీ పేద, జీవితముకుసరిపోయినట్లే పేదచూపు, పేదమాట పేదనడక, పేదయంద మాతనికి గిట్టకపోయె నన్నమాట. దానికి జేయవలసినదేమున్నది? తగినవిద్య నభ్యసించుట అని యేదో వెట్టి యాలోచనలో మునిగి యారాటి కెట్లా గడిపెను.

మఱునాడు ప్రేమసింగు అనుకొని పైమురు, అత్తవారింటి లోకాలిడెను. అతని మొగమును, పూర్వముగంట నెక్కుడు, ఉదా నీనత నిర్లక్ష్యము ప్రేమ సూర్యుని అత్తిచా కందరుకు బొడగట్టెను. మాటలందు మాత్రము మేటి తీపిని జూపుచు నింటిలోనివారి నెట్లగుశల బ్రశ్నములుచేసెను. పిదప సుగుణ గదిలోనికేగి, సుగుణా నీర సాఖ్యముగచూటివా? యని యడిగెను.

సుగుణ పెద్దనిట్టూర్పు విడిచెను. మీరులేని లోటుదప్ప, వే ఆ సౌఖ్యమేమియు లేకనిజవాచిచ్చి భర్తమాటలో నేవిధమైన ప్రేమగాని, వాత్సల్యముగాని, చేరికగాని లేకపోవుట గని, మిక్కిలి విచారించుచుండెను.

ప్రే — 'సుగుణా, ఏమి నీమొగమంత చిన్నబుచ్చుకొన్నట్లున్నది?

సు — ఇంకను, చిన్నబుచ్చుకొన్నట్లున్నదేమని యడిగెదరా? అయ్యో నేటికేడాదియై బోయి, యిప్పటికి గాని రాకున్న మీరై నేనెట్లొర్తుచనియెదరు? నాథా నాపై మీకంత గోపమునకు నేనేమి యపరాధమును జేసితిని?

ప్రే — నీవా? పిచ్చిదానా. నీనేమియు నపరాధము జేయలేకు. నీకే నేనపరాధము జేసితిని.

సు — మీరట్లనుట న్యాయమా?

ప్రే — ముహూటికిని న్యాయము. ఏపాప మెఱుగని నిన్నావిధముగ ముడిపైచితిని. అని మొ'మొక వైపునకు గ్రిప్పుకొన, సుగుణ కొయ్యవలె నిలువబడి, దీనికంతకు తనయందలి హీనతయే కారణమని యొంది. యొయ్యారములు నూతనశాగసులు అట్టి మహా భోగుడగు వానికేలగు ననేక విధములగు నాజాకులు తనదగ్గర లేకపోవుటయే, ఇట్టి సూ'భావమునకు గారములని సుగుణ కనిపెట్టెను. భర్తను వశపఱచుకొని ప్రేమను సంపాదించుకొనుటకై యెట్టి నడవడములైనను భార్యకు గౌరవలసినవని యొంది, నాథా! నేను బాల్యము నుండియు, పేదదాననగుటచే, మీవంటివానికిఁజూపి, సంతోష పఱుపజాలిన, నాజాకులు నాదగ్గరలేవని యెరుగుదును. అట్టిని, ప్రస్తుతియు నాయెంటి వాతావరణములందును జిక్కుటకు సాధ్యములు కావు. కావున . అని యూరకొనెను.

ప్రే — 'కావున —? అని బ్రశ్నింప

సు—(సిగ్గుతో) - నేనుతిరిగి స్కూలులో బ్రవేశించి, చదువు కొన గోరుచున్నాను. మీరు శలవిచ్చెనరా?

ప్రేమసింగు నిర్భాంతతోయి 'సుగుణా! పెండియైకూడ స్కూలుకుగాని చదువుకొనుటా?'

సు—ఏమి, అట్లెచెడరు? ఇంతకును మీరు శలవిచ్చినచో నని యంటినికదా? మీ యంగికారముపై జేసిన దానిలో దప్పేను?

ప్రే—నా యంగికారముకేమి? నీకిష్టమున్నచో నెశ్యముగ బ్రవేంపును.

సు—మీరు మనస్కుర్తిగ సమ్మతించితర ?

ప్రేమసింగు గాలోచించి, యింతయు తన మెప్పును పొందు టకై 'యేదా యని యెంచి 'నామస్కుర్తిగ నంగీకరించితిని. సుగుణ! మరీమొక సంగతి. నేను పుస్తకానుబోయి, ఇనిలో జేర నలసియున్నది గదికి వచ్చుటకు చాలకాలము బట్టును. నీకు వలయు పాఠ్యములకేములు లో పండిత గావలసివచ్చును సాము పూవు చుండును. , ముగ్గుణ తిలకము, ప్రేమసింగుచును ననాడు ప్రథమ పరిచయము గలిగినో మూరాచి కథంతయు నాతనికి జ్ఞప్తికిదెచ్చెను. ప్రేమసింగు యంతయునొక కల యమరీతిని జ్ఞప్తికి దెచ్చుకొనెను.

తరువాత నాతడు సుగుణ గదివదలి విశ్వనాథుని గిరిసికొని 'మీరు, సెల 1 & 20 రూపాయలు మనియార్దరు వచ్చుచున్నవా?' యనెను. ఆతడు వినమహర్షకముగ 'వచ్చుచున్నా'నెను. ఆనెల బరారముగాక, ఆతని పిల్లలకు చదువు జెప్పించుటకు గాను 20 రూపాయలు నగదుగ నాతనికిచ్చెను. ఆమఱునాజే బయలుదేరి, ప్రేమసింగు కాండ్వాను వదలిపోయెను.

సుశీలకు బావగారి చర్యయేమియు నచ్చలేదు. ఆతని దృష్టాయును, మేర్పాటికొఱకై జేయుచున్నట్లు చేసిన విరాళమును ఆమెకు తల నొచ్చునట్లుండెను. తల్లితో 'అమ్మా! ఏమిటమ్మా! యీయిన గర్వము? తన కై శ్వర్వమున్నదని మేరా యిట్టి దాశ్వుత్వము? ఇక్కతో మనసునిశించి మాటలాడ నైన లేదుగాని, యీవిరాళము లెందుకు? ఈకుశల ప్రశ్నము లెందుకు, ఈ రాకపోకలెందుకు?

కుముదకు కూడ నట్లుని చర్యలేమియు నగ్గము గానట్లుండెను. విశ్వనాథుకు మాత్రము అట్లుచోక దర్బాపురుషుడనియు, జేతికి యెముక లేదనియు దోచెను. సుగుణ కారని రాకయు, పోకయు మనస్సు ననేక విధముల బాధించుచుండెను. అంతలోనే వచ్చి అంతలోనే పోయిన యారడమెను ప్రేమించెనా? యను సందియముతోబడి కొట్టుకొను చుండెను. తన గది గోనే బయటికి విరహవేదనచే మ్రుమటచెను

కొంతసేపటివరకు నెవ్వరును సుగుణ మొద్దకు పోలేదు. ఎట్టకేలకు, సుశీల తన నైజహాస్యమును మాని సోదరికి మనఃపూర్వక సానుభూతిని దెల్పుటకు గాగారు, సుగుణ గదిని పోచెను. సుగుణ మొకలు నరికన మహావృక్షమువలె శరముచే గూల్చబడిన పక్షిబోలె పవ గూర్తముచే విరుగబడిన పత్రమునింగి క్రింద గూలబడి యుండెను.

'అక్కా- క్కా! ఏమి యీవిరుద్ధము? నేలందిడుట తగునా? లెమ్ము-లెమ్ము' అని సుశీల బిలువ సుగుణ చుట్టునలేది 'సుశీలా! మీబావగారేలే? నాతో మార్లాడనై యుండిరా యేమి? చెప్పవలె? అయ్యో! ఆలసించెదవేమే? నీకు తగునా సుశీలా?' యని మనంబు నందలి కరంబు దుఃఖము వెల్లివిరియ కేకలునైచురీతి నటచెను. సుశీలయు మిక్కిలి జాలినొంది 'అక్కా! నేను నవ్వుటానికినిన మాటలు? ఆహా! యెంత నిజములైనవి? నీభర్తకింత దయాదాక్షిణ్య

ములు లేకపోవుటెంత యాశ్చర్యకరమే.' యని బదులుజెప్పి తిరిగి సుగుణ కన్నులనుండి నీగు జలజలరాల 'అయ్యో! సుశీలా! యెచ్చట నుండిరో చెప్పరాదా' యని యడిగెను.

సుశీల ప్రేమసింగు వెడలిపోయిన వృత్తాంతము జెప్ప, సుగుణ శిలా ప్రతిమవలె తెల్లబోయి 'అహ! వెళ్ళుచున్నాడు కడసారిగ నాతో జెప్పనైన లేదే. నేనెంత పాపాత్మురాలను? ఎంత దౌర్భాగ్యురాలిని? సుశీలా! ఇకనేను బ్రతుకుటెందులకే' యని యొక్కపెట్టిన నేడ్వం దొడగెను. చెల్లెలామె కెన్నియోవిధముల సంఘోషణమనముం దీయ గోరి విఫలయయ్యెను.

నాటి దినమంతయు సుగుణుడు జ్వరరోగిగిరి యుష్ణ మధికమై గుండెలు దడదడ కొట్టుకొనుచుండె. కొంతసేపటికి తల్లివచ్చి కాఫీ యివ్వ నామెకు గొంత శమనము గలిగెను. అంత సుశీల తనలో మగ వారి దౌర్జన్యమును, కామ్యమును, ప్రేమరాహిత్యమును గూర్చి సుగుణ వినకుండ దల్లితో నెంతయోసేపు చర్చించుచు చివటకు 'అమ్మా! ప్రేమకును, సేవ గౌరవములకును, యేమాత్రమును సంబంధము లేమనుచూ. ఎప్పటికైనను, ప్రేమాని, పురుషుడుగాని తమ యంతరము దాటిన మానవుని వివాహము జేసెనుటకన్న నది మానుకే సర్వోత్కృష్టమును. అయ్యో! అక్కగతి యెంత నీరముగ నున్నది? పూర్వము ముష్యంతునిచే పరిత్యజింపబడిన గౌరవంతర దృష్టాంతము జ్ఞప్తికి వచ్చుచున్నది సుమా' యని కడుంగడు వగచిన దయ్యెను.

ప్రేమసింగట్లు సుగుణుడు వధలినవాడై యతి విశ్రాంతిమెయి నొక స్వేచ్ఛనిశ్వాసము విడిచెను. అమ్మయ్యా! ఇప్పటికి కొంతస్వేచ్ఛ గలిగినదిగదా. సుగుణకును, ఆమె కుటుంబమునకు గావలసిన యాధారము జూపితినిగదా. వారియెడల నెట్టి యపరాధమును జేయక పోవుటకు, దైవమే సాక్ష్యము. తిరిగి నేను సిగ్గునుండి వచ్చిన మాట గదా, అప్పటి పరిస్థితులప్పటివి.

పనసొకండవ ప్రకరణము.

విశ్వాపేక్ష.

కాండ్యాకు ఒకదినము ప్రయాణములో భూపాలమును పట్టణము గలను. అచ్చట నొక శ్రీస్తవస్త్రీ పాతశాలను నిర్మించి అందు స్త్రీకు చక్కని నడవడి, విద్య, గృహకృత్యజ్ఞానము, మున్నగు నవి నేర్చుచుండును. అందు గొప్పవశపు యువతెలు, ధనీకులు మాత్రమే చదువ నోపుదురు. దానికి అధికారి 'మిస్, ఇజబెల్.' అను నాంగ్లస్త్రీ. ఆమె కడు విపులురాలు. యేష్యురాల్పటి ప్రాచీణ్యము గలిగియుండెనే తప్పకుండ గ్రహించగలిగెడిది.

కనాడాపి స్కూలు విడిచి తన యుత్తముల జీవుని చుండు వొక యుత్తము క్రిందెదిగముల నుండెను.

ఇజబెల్ మృగారిక —

నేను కాండ్యా వాసిని. నాతలిదండ్రులు కడుపేదలు. కొంత వల కెరికల్లో విద్యను పొందితిని. గృహిణీ ధర్మములు తెలిసికొనుటకు వలయు విద్య నాంబటివరకు లభించుచే మీయొద్ద శుశ్రూష జేయవలదితిని అవిచారించెను. దముముది మీ స్కూలులో జేర్ప ద్రాగిండుమనినది. సాయము 10) రూపాయలు తీరము వుచ్చునందు రని వింటిని. ఇచ్చటకు సిద్ధముగ నున్నాను.

ఇట్లు,

ప్రియశిష్యురాలు

సుగుణ.

ఇజబెల్ యాయుత్తము చూడగనే, యిత పేదబాలికకు కూడ తనయొద్ద చదువుకొనుటకు గల యాశక్తి కచ్చెరువంది, నిజముగా సాయకానూల రూపాయల నెవ్వటనుండి తేగలుగునో యని

శంకింపజొచ్చెను. ఏమైనను ముందుగానే జీతమును పుచ్చుకొనునది కావున అట్టి సందేహముతో నిమిత్తము లేకుండ శీఘ్రముగ వచ్చి స్కూలులో జాయిను కావలసినదిగ తిరిగి సుగుణ కుత్తరము వ్రాసెను. ఆ యుత్తరము ప్రకారము వారము దినములైన గడవకుండ సుగుణ భూపాలమును జేరి స్కూలునందు ప్రవేశించెను.

ప్రేమసింగు, విశ్వనాథుడు నెల 1 టి 20 రూ లు పంపించుట కిదివరకే యొప్పుకొనెను. తిరిగి రెండవసారి సుగుణుడుజూచి, సిగ్గుచు బోయి నప్పటినుండియు నెలకు 50 రూ పాయలు చొప్పున సుగుణకు ప్రత్యేకముగ ఖర్చుల నిమిత్తము బంపు నట్లేర్పాటుజేసి అట్లేపంపు చుండెను. ఈవిధముతోనామె, యున్నతవిద్య నేర్చుకొనుటకు వీలిచ్చెను.

సుగుణజేరిన స్కూలులోని యవ పాఠకులు భూపాలస్త్రీలు గాక పోయినను, మిక్కిలి దగ్ధులవారు, ధనీకులై యుండుచే, నట్టివారి యభ్యాసములు, కట్టు, బొట్టు, నాచాకులు, నాగరికతలు ముక్తసరులు, మున్నగునవి, సుగుణ యలవారితోనుకొనుచుండెను. తనజీవితములో నీవశయము గొప్పవనిశామము గల్గుచున్నట్లైతేలదు చుండెడిది. ఇట్లాక సువర్సరనుకు సరికి, మహాశివుడు ప్రేమసింగుకు తన దగ్ధులగున భార్యమే సుగుణ మని యనుకొనునట్లు తయారయ్యెను. ఇదిగాక ఇంగ్లీషు భాషయందుకూడ గొప్ప కృషి సలిపెను. నవనాగరికత కలవాగుండిన యువతులలో కెల్లి మిన్నయై యుండెను. తనభర్త తన్నిప్పుడు జూచినచో తప్పక ప్రేమించునని యూహించెను. ఆతని యుద్దేశ్యములో, ఏమాపులు, ఏదుస్తులు, ఏనడకలు, ఏకట్టు ఏపోకడలు, ఏవలుకులు, వ్యామోహములో అవన్నియు నామెయె యలవారితోనుకొని తనకవి అయిష్టములయ్యెను. యిష్టపటచుకొనెను.

సుగుణ యిట్లు కడుజాగరూకతతోడను, నయినయ భయం
బులతోడను కడునానక్తితోడను, తనయొద్ద విద్యాభ్యాసము చేయు
చుండ, మిఁ ఇజబెత్తుకు మిక్కిలి ముచ్చటగలిగి యొక నాడామెతో
' సుగుణా-స్థవిచ్చటికివచ్చిన నాటికిని, నేటికిని, స్థలోమార్పు గనిపెట్టని
వారు, నిన్నానవాలు పట్టలేదుసుమా. తోడివిద్యార్థిను లందరికన్నను,
నీవు శ్రద్ధవహించి, కడుబీదదాన వయ్యను యిప్పుడొక రాజ్ఞివలె
బ్రకాశించుచుంటివి. నీచరిత్ర నిజమైంది దెలిసికొనగోరుచుంటిని.
నిజమునకు, నీవీవర కేపురుషునైన జేప్పులేదుగదా యని యడిగెను.

సుగుణ, తాను భర్తకొనర్చిన శపథమును జ్ఞప్తికి దెచ్చుకొని
అమ్మానేన వివాహాతరని యీరజకే మీకు జెప్పితివికదా. తిరిగి
మిగిలి ప్రశ్న నేల వేసినదా? నేను చెప్పినమాటనే, తిరిగి చెప్పుచుం
టివి. నాకుమ మిగిలి సందేహమేమియు నుచ నవసరములేదు.
ఒక్కటిమాత్రము చెప్పెను. నాకు వివాహమే యైవో నొకగొప్ప
కుమిబయులోని వానికి భార్యవగుదునని మాత్రము ధైర్యమున్నది.
అని' సవినయముగ జవాబిచ్చెను.

ప్రేమసింగు సుగుణ కప్పుడప్పు డుత్తరములు వ్రాయుచుండెడి
వాడు. అవి, ఒకస్నేహితునికి వ్రాయు స్తుతములకన్న నెక్కువభిరూ
నము లేనివై యుండెను. ప్రేమయచుమాట కారని వ్రాతలలో నెచ్చ
టను తావులేకుండెను. ఇంతకును ఆతనికి సుగుణతో నిమిత్త మేము
న్నది? తనకామె యుసురుగులగుటకును మాత్రము చాలియున్న
వాడు కావున, నెలకొక యాచరికూప్యములు బాపుచుండెను. అంతకు
దక్క నాతనితో నెట్టియితర సుబంధమును బెట్టుకొన నాతడుద్దేశింప
డయ్యెను. తానెప్పటికైన తిరిగి స్వగ్రామము చేరువప్పటికి పరిస్థితులు
మారకుండునామని యాశించుకొనెను. కాని ఆమారెప్పటికోమాత్రము
గ్రహింప లేకుండెను. సుగుణ జీవితమునకే భంగమైన వచ్చునని ఆత

జను కొనకున్నను, ప్రియమని నూత్రము తాను పెండ్లిచేసికొనుట స్థిరమని యాశించుచుండెను. కాని సుగుణ సజీవయైయుండ ప్రియంబేద తనకు భార్య యెట్లానో, అతనికి గోవరము గాకుండెను. వత్సరములు గడచిన కొలదియు, తానొకప్పుడొక స్త్రీని వివాహ మాడెనను సంగతినే యాచరించున వాడయ్యెను.

ఇక ప్రియంవర చరిత్ర. ప్రియంవద యెందరెందరో యువకులను ద్రోసిపుచ్చెను. మనఃపూరితగ, ప్రేమసింగునే ప్రేమించెను. కాని తనప్రేమ విషయమారనికొని, తల్లివంధ్యులకు గాని, అణుమాత్రమును తెలియ జేయకుండెను. ఒకనాడొక తల్లి దుక్కాబాయి సొతురను బిలిచి, ప్రియంవదా ? ఇక నీకు పెండ్లియగుట తట్టస్థించు గాయని సందేహము కొడము రున్నది. ఇప్పుడీరతను నీవెక్కరని తరింప వెలివి. నీయభిప్రాయమేమి ? యని యడిగెను. అందుకు బదులుగ బ్రిత్తో, అమ్మా ఆవిషయమై నీకు చెప్పగలమా? నీసరకుకే ఒకనిని ప్రేమించితిని. అతడును నన్ను ప్రేమించియే యున్నాడు. కాని తనప్రేమ సంగతి నాకాతజ్ఞునింపకయ్యెను. ఆ హేతువుచే నానివాహము ఇంతవఱకును జరుగ లేదు.

దుక్కా — అతడెవరు ?

ప్రి — ఆకవివైద్యనేమి ? ఇప్పుడుమాత్ర మాతడెవడో నేను వున్నను. ఎప్పటికైన నేనాతనినే పెండ్లి చేసికొందును.

దుక్కా — కొరి, ప్రేమించి, నిన్ను వరించినవారి నెందరికో దని, యేమనామకునో ప్రేమించితివా? ఆహా యెట్టికూర్మరాలనే!

ఈమాటకు ప్రియంవదకు రోసమువచ్చి, అమ్మా, నీవెప్పు నేను రించిన యువకుని దూషించెదవని కలకెన ననుకొనలేదు. నీకు క్షమాయమా? యని కన్నీరుగాక తల్లిని కోవగించుకొనెను.

పండ్లదండక ప్రకరణము

ఇట్లు, సుగుణ యొకరీతిని, ప్రేమసింగొక రీతిని, ప్రియంవతి వేదాక రీతిని, వారి, వారి, యూహ ప్రపంచములలో దిగుగాడుచు సమయములకై వేచియు - డిరి.

సుగుణ ప్రియంవదయను నొక వ్యక్తి తన కాటంకముగ నున్నదని యెరుగదు. ప్రియంవద, సుగుణయను నొకయువతి, తన ప్రేమ కడ్డంకమని యెరుగదు. ప్రేమసింగు, సుగుణ తన కాటంకమని యెరిగియు, ప్రియంవద మాత్రము తప్పక తనకు గృహిణ కాక తప్పదని యూహించుచుండెను.

పండ్లదండక ప్రకరణము.

సేవకావృత్తి

సుగుణ, స్కూలులో బ్రవేశించియు, ప్రేమసింగు సిగ్గూరి బోయియు, నివృత్తి కయిన సంగర్భములు పైనయ్యెను. సుగుణ విద్యావిశేషములు, దినదినాభి వృద్ధికొందుండ, మిగిలిన ఇజబెల యెంతయో ముకమగుచుండెను. రెండు మూడు సార్లు మె సుగుణ వివాహమును సంబంధించిన ప్రశ్నములు వేయకొచ్చెను గాని, తద్విషయమును స్పష్టముగా లేనియు సుగుణ ఆమెయ కుండెను.

సుగుణ యుక్తవయస్కయై యించుక పాడగిరి యయ్యెన శరీరమున కిదొక విధముగ ఛాయపాడ గలిగెను. ఆమె కట్టు బొట్ట తీరు, చూచువారి కతిముచ్చట గొల్పుచుండెను. తోడి విద్యార్థిను కన్న నామెలోని గొప్పవిశేష మేమన, విద్యయెక్కువైన కొలదియ విషయము, పెద్దలయందు భక్తి ఓరిమి మున్నగు సుగుణము లా కెక్కువగు చుండెను. పైవారి కివి తగ్గిపోవును, గర్వము, అవిధేయ మొదలగున వధికమగు చుండెను. సుగుణ ఒక్కొక్కప్పుడు, నానా

డిప్పుడు నన్ను జూచిన, తప్పక ప్రేమించునేమోయని యానకొల్పుచున్నది.” అని యనుకొనుచుండెడిది.

సుగుణ యీవిధముగ పూర్వపు మాదిరిగాక, విద్యాభివృద్ధి నూతన సాగములు, క్రొత్తకట్టు, క్రొత్తతీరు మున్నగునన్ని నేర్చికొన్నను, నాటి కన్నింటికిని కారణ మొక్కటియేయై యుండెను. భర్త నెట్లయినను ప్రేమచే వశముజేసుకొనవలెననియే యీమె యుద్దేశ్యము. భర్తని యోగముచే దినారాత్రములు యుగముల వలె గడుపుచుండుట వలన నామె మొగమున సదాక విధముగ దుఃఖాకృతి యగుపడుచుండెను. ఈడువారిలో, సుఖముగను సంతోషముగను నుండక, దేదో విచారగ్రస్తయై దానలె ప్రతివారికిని పాడగట్టుచుండెను. అందు మన ఇజబెల్ ప్రతినిత్యమును ఆమె నీవిషయమై తర్కించుచు, ‘సుగుణ, నీచింతకు కారణమేమియో దెలుపరాదా?’ యని గూడ నడుగుచుండెడిది. కాని, సుగుణ అది తన స్వభావమే యని జవాబిచ్చుచుండెడిది.

ప్రేమసింగు మొదటి వత్సరముంతయు తానే స్వయముగ సుగుణకును, ఆమె బంధువులకు, నమ్మచు మనియూర్ధరు చేయుచుండెడివాడు. కాని అనుపిమ్మట అవిధ నొక ‘బేకు’ మీద బెట్టెను. అప్పటినుండియు ‘బేకు’ నానే సుగుణకును, విశ్వనాథుకును ప్రతి నెలకు సొమ్మును ‘చెక్కు’ ద్వారా బంపుచుండెడివారు. ఈ కారణముచే సుగుణ విషయము ప్రేమసింగు క్రమముగా మఱచిబోవుట గూడ తటస్థించు సంతవలకు వచ్చెను. కాని సుగుణమార్త మప్పుడప్పుడతని కుత్తరములు వ్రాయుచుండెడిది. ప్రేమసింగు తనకు సావకాశ మున్నప్పుడేవో రెండుముక్కలు గొలికి జవాబిచ్చుచుండెను.

ఏకనాడు మిస్. ఇజబెల్ తన యుత్తరములను జదువుకొనుచుండ నందులో నొకదానియం దిట్లుండెను.

‘మిస్. ఇజబెల్ గారికి —’

నాకు మీ స్కూలు చుండి యెవ్వరినైన నొక యువతెను పాఠకురాలినిగా బంప ప్రార్థించుచుంటిని. ఇంతవరకును నా పెద్దకూతురు నాకు చేదోడు వాదోడుగా నుండెడిది. కాని యిప్పుడామె పెండ్లియై కాపురమునకు బోవుడులచే నాకు నాతాబాకు నుత్తరములు, పుస్తకములు, పేపర్లు చదువునా రెవ్వరును లేరు. నాగోరిక దప్పక దీక్షురని నమ్ముచుంటిని. జీతము విషయమై మీ శలవునకు బద్ధురాలను.

ఉదయపురి.

ఇట్లు విధేయురాలు,

మీరాబాయి

మీరాబాయికిని, మిస్. ఇజబెల్ కును యీవరలో నెక్కుడు మెత్తిగలదు. కొంతకాలమామె కీమె విద్యగూడ గజపెను. ఆకారణముచే ఇజబెల్ కు మీరాబాయి యుత్తరమును వ్రాసెను.

‘పాఠకురాలు’ అనగా వరించునది. మీరాబాయికి కావలసిన కాగితములు గాని, గ్రంథములు గాని యెవరేని యొకరు చదివి వినుపించుచుండవలెను. ఇదివరలో పైవారెవ్వరును అవసరము లేకయే సరక చదివి వినిపించుచుండెడిది. యిప్పుడామె భర్తతో బోవుటచే నెవరైన పై యువతె నీపనికి నిశుమించుకొనుటకు మీరాబాయి స్థిరపఱచుకొనెను.

ఒకనాడు ప్రస్తావనగ మిస్. ఇజబెల్ సుగుణతో మీరాబాయి యుత్తరమును గూర్చి ముచ్చటించెను. దానికి సుగుణ ‘అమ్మా మీరాబాయి యనగా నెవ్వరు? పాఠకురాలి పనియనగా నేది? నాకు దానినిగూర్చి జెప్పరా’ యని యడుగ.

ఇజబెల్—సుగుణా! మీరాబాయి యొక జమీందారిణి. కాపురస్థలము, ఉదయపురి. ఆమె కొక కుమారుడును నిద్దరు కుమార్తెలును’ గలరని జెప్పెను.

ఉదయపురి, జమీన్ దారిని యని యనుట తోడనే సుగుణ యింకను కుతూహలతతో 'అమ్మా! ఆమె కొడుకు పేరేమో యెఱుగుదురా?' యని యడిగెను. ఇంతలోను ప్రక్కనేయున్న ఇంకొక ఆడమేష్టరు 'ప్రేమ సింగ'ని సమాధానము చెప్పెను.

సుగుణ తన యాశ్చర్యమును పైకేమియు చెలియ' యగుండగ తిరిగి 'పాఠకురాలివని యేదైయుండును? అని ప్రశ్నించెను. అంత.

ఇజబెల్—సుగుణా! యింత కుతూహలము పడుచుంటివేల? నీవుగాని ఆపనికై బోగోరెదవా యేమి?

సు—నిజముగ నాపనిలో నాశ్చర్యము లేనియు లేనివో నాకు బోవ నిష్టమే.

ఇజ—ఆశ్చర్యము లేమున్నవి? ఏమియు లేవు పాఠకురాలివని పుస్తకములుగాని, కాగితములుగాని, పేషన్లుగాని జదివి వినిపించుటే.

సు—అమ్మా! అట్లయినవో నేనాపనికి బోవనిద్దముగా నున్నాను. మీరు శలవియ్యరా? యని యతి దీనముగ నడిగెను.

ఇజబెల్, సుగుణవంటి తెలివితేటలుగల యువతెను విడుచుటకు మొదట యిష్టపడలేదు. కాని, పదే పదిగ నామె తనను బ్రార్థించుటచు తప్పక నొప్పుకొనవలసినచ్చెను.

'సుగుణా! సరి. సయిష్టము. నీకంత కుతూహలము, ఉత్సాహము నున్నప్పుడు నీకు న్యతీతక మేల జేయవలెను? అట్లే గానిమ్ము. కాని నీవు బయలుదేరి ఉదయపురికి బోవుటకు ముందె మీరాబాయికి వ్రాయవలసియున్నది, ఆమె యొద్దనుండి జాబు వచ్చువరకును నీవొక వలెను.

సుగుణ, 'చిత్తమట్లే కానిమ్మ'నెను.

సుగుణకిప్పుడు భర్తృ పునస్సమాగమటాన అధిక తరముగ నుండెను. తాను తన యత్తగారి యొద్దకేయని తెలిసికొనెను. దాన నామె యిష్ట మొక్కటియే. ఎట్లయినను భర్తకంటె

ముందుగ తానే ఉదయపుకి బోవుట తలస్థించుట యొకటి. ఆతని రాకకు ముందు ఆతని తల్లిదండ్రులయొద్దను, చెల్లెండ్రయొద్దను మసలు విధానము, నేర్పుకొను విధానము తనభర్త కాత్మబంధువులగు వారందరి యొద్దను, శిక్షణపొంది మోగ్యురాలనిపించుకొని, అభిమానమును సంపాదించు కొనవచ్చును గదాయని యూహించెను.

ఇన్ని యాహలలో మునిగిపోయిన దయ్యను, సుగుణ మొదల తనభర్తకిచ్చిన వాగ్దానము మఱవకుండెను. ఆతని యనుష్ఠ లేనిదే, ఆతని వారికెవ్వరికిని వారిద్దర వివాహమును గూర్చి రవ్వంతయు బహిరంగపరుపకుండుట సుగుణుని విధియైయున్నది. అట్టి విధిని, యెట్టెట్టిపరిస్థితు లందున్నను, ఆమె నిర్వహించవలసివచ్చెదే!

ప్రస్తుతము, సైకారణములను బట్టి సుగుణ, అత్తవారింటికి కోడలుగాయినట్లుగాక, అక్కరికి యొద్దకు, సేవకురాలు బోవలసివచ్చే పోవలెను. ఈసంగతి సుగుణ అనేక నిగముల నాలోచించి, జంకక నేనుకంటేనేమక, మారునిగముల మరమ్మును బోవయక, ధైర్యచిత్తముతో, అనికోత్సహముతో, తన గుట్టు నావంతయు దెలియపఱుపక మరనులో, శుభమును, పునస్పరణము జేసికొని అత్తవారింటికి సేవ కావృత్తికి బోవనువ్యమించెను. భర్తను సంతోషపెట్టుట ఆమె విధి. భర్తయొక్క ప్రేమ నెట్లయిన సంపాదించుట ఆమె పూనిక. భర్తకు తెగిన భార్యయౌటయే ఆమె ముఖ్యోద్దేశము. నేయేల? తన భర్తకు తాను సహృద్య చారికియై బ్రతుకవలెనేగాని లేకున్న బ్రతుకే లేనను తీర్మానమే ఆమె నిట్టి సేవకా పృత్తికి ప్రేరేపించినది.

పదమూడవ ప్రకరణము

నాత నానుభవము

వారముదినములలో మిశ్ర ఇజబెల్‌కు మీరాబాయి యొద్దకు పోయి వచ్చెను ఇజబెల్‌కు మొదటనే రాకకు రాని బంధువులని

నదిగా గోరుచు నామెవ్రాసెను. అది అందగనే ఈమె, సుగుణకుదెలియవలయుచు 'సుగుణా నీవు వెంటనే ఉదయపురికి బోవుటకీడే యనుజ్ఞనిచ్చుచున్నాను. కావున నీవు బామ్ము. నీవివ్యాబుధుల గూర్చి మీరాబాయి కిదివర కుత్తరములో నేవ్రాసితిని. ఆమెయు కడుసంతసించినట్లే జవాబులో వ్రాసినది.' అనెను.

సుగుణసంతోష సముద్రములో నీరులాడెను. కొంతసేపటికి దుస్తులు, పుస్తకములు మున్నగునవి సవరింపకొని నాటిసాయంత్రమే పయనమైమఱునాటి మధ్యాహ్నమున కుదయపురికి బోయెను.

సుగుణ ఉదయపురికి తేరునప్పటికి మీరాబాయి అతిఆత్మీయోనామెకై గవిపెట్టుకొని నల్లగపడెను. ఆమెతన భర్తతో 'అబ్బా, సరగ అత్తవారికి వెళ్ళినప్పుడుగియు, కాగిరములు నేనే చూసుకొనవలసినదా యెంతో శ్రమకొందుచున్నాను. ఇజబెల్ యింను యెన్నిదినములలో బంపునో పాకురాలినని చెప్పుచున్న సమయమునే, సుగుణ లోన కాలుపెట్టెను. మీరాబాయి వెంటనే ఆమె కొనకుర్చి నియిచ్చి ఏమమ్మా నీవేనా సుగుణావు? నీకొంతకయే నిరీక్షించుచుంటిని ఇజబెల్ అమ్మగారు కుశలమేకదా? నీవు ప్రయాణమునకు బడినట్లు దోచుచున్నది. పోసెమ్ము ఈవేళకు శలవిచ్చితినిలే రేపటినుంచి చదువుదువుగానిలెమ్ము. నీ నీకాగది యేర్పాటు చేయబడినది. అందు నీదుస్తులను పుస్తకములను పుండ్లకొనచ్చును, అని తన కుక్కతో తిరిగి శలగాట లాడుకొన బొచ్చెను.

'ఆహా, ఆమెవేసిన ప్రశ్నము చొకదాని నెంబడినొకటివేయుట టుండనిచ్చి, జవాబుకైన, ఆసించకతన దారిని తాను గుక్కను ముద్దాడుచున్నదే! వచ్చినదొక యడుగును రానిదొక యడుగునై యుండు

నీకోజకు మాత్రము నాకు శలవిచ్చినదట. ఎంత నిర్లక్ష్యము? ఏమి డజ్జా' ఎట్టి బోగాభిరామి? ఓహో, ఈమెమేనా నాకల్తగారగుట? కానిమ్ము. ఇట్టివారి మెప్పు బడయుటకై బహు శ్రమయే ముందు ముందు రాశించును.' అని సుగుణ తనలోతాను తృప్తిపడెను.

ఉదయపురి కోట యాక్షత్యము జూరగనే సుగుణ నిర్విస్తా రాయ్యెను. అచ్చటి పారాలు, బురుజులు, తోటలు, దొడ్లు మున్నగు నవి వారి విశ్వర్యమును జూపుచుండెను. లోన తూగుచున్నట్లు, విమృద్ధిపములు, నేవకాశనము, వారి భోగపరామృత్యము తెలియ జేయుచుండెను. అట్టి రాశివాసములో తాను గాపురము చేరుగటకు దునా యను సొరియము కూడ నామె ప బాడమెను.

కొన్నాళ్ళపరకు పాతకురా గు సుగుణుడు యేకోవిధముగ భయమును, క్రొత్తయి వోదనను, కొంత మానము గడచుచుంకంతయు బరిచయము దివ్యము మిగిలి యు భయము గడుపుచుండెను.

మీరాబాయి నిసువు విరామము లేని మహాశోగ. చదువంతగ రాకపోయినను యెప్పుడు నేదో చదివించుగోవలెనను నరదా యెక్కువ. చదివినది విన్నను, విచకున్నను పాతకురాలు చదువుటమాత్రము తప్పకు. ఆదయపు సమయముదే స్నేహితులు వచ్చినను, ఏ నౌకరులు వచ్చినను పాతకురాలి చదివెడిది మానమరక తాను మాత్రము వచ్చినవారితో మాట్లాడుమనే యుండును. రాత్రిననుమములందు ఆమెకు నిద్రవచ్చుచుండు సుగుణ చదువవలసినదే. ఆ నిద్రకు గూడ సినలల పైయులేకు మాసూయగ రాత్రి 12 గంటలకు పడుకొను సలవాటున్నను, బడలిక పడినప్పుడును, ఆలోచన పాలోచన లెక్కునైనప్పుడును పెంపలకడనే బరుండును. ఆమె కన్నుమూర మూసినది సుగుణ తెలిసుకొన్నప్పుట ఛదువు మీది తన గది లోనికి బోయి నిద్రించును.

మీరాబాయికి చాల చోట్ల స్నేహితురాండ్రు గలరు. వారు తరుచు ఉత్తరము లామెకు వ్రాయించుచురు. వాటికన్నిటికి జవాబులు వ్రాయుట గూడ పనియే. ఆమెకు న్యాయపేపరు జదివి తెలియని యంశములను చెలియబడుచుట గూడ సుగుణయే చేయవలెను.

సుగుణను మీరాబాయి సగౌరవముగ కొన్నాళ్ళవరకు జూచి నను, దినములు గడచినకొలది సగౌరవము జూపుటమాని చనువును చూపమొదలిడెను. చనువును జూపుటలో హైన్యమును జూపకున్న నదికూడ సగౌరవము వంటిదే కదాయని సుగుణ తృప్తి పడుచుకొను చుండెను.

ఇట్లుండ నొకనాడు మీరాబాయిని, జయసింగునకును ఒక చిన్నవిషయము పట్టింపు నచ్చెను. ఒక ఫోటో కుడిను. దాని చిత్రము విరుగుట చే నది మరచుకొనినట్లే బుచ్చబడి రాక తిరిగించెను. ఆ ఫోటోకు పకమరకై పు గోడకు గట్టవలెనని జయసింగును, తూర్పు నైపు గోడకు గట్టవలెనని మీరాబాయియు వాదించుకొనుచుండ మీరాబాయి సుగుణను నీర్దుకెప్పువలసివని కోరెను. అంత సుగుణ తూర్పునైపునకే కట్టిన బాగుడును. సంతకెంజుచులు ఫోటోపై బడి యంతయు బ్రకాశించు' ననెను. దానికి జయసింగుకు గోపము రాక పోవుటయు మీరాబాయి మిగుల సంతసించుటయు జరిగి సుగుణ 'నేను చాల యవ్వప్రమాతురాలి' ననుకొనెను అంతట మీరాబాయి 'సుగుణా! సరి. నీ నీర్దుప్రకారము తూర్పునైపుగోడకే కట్టెదను. ఇంతలో ఫోటోలోనికిగోయి మల్లెమ్మలు దొరకొచ్చి కేసుకొని రమ్ము. ఈఫోటోకు గట్టవలసియున్నదని చూడ్కొనినవెను.

సుగుణ ఆమె యనుష్ఠాపై ఫోటోలోనికి గోయి పూలు 'సి దండగొచ్చిచెచ్చునరికి మీరాబాయి తన కొడుకు ఫోటోను గోడకు గట్టి ఆరని చూకాగాది పొందవచ్చుము' తిలకించుచుండెను. సుగుణ

వచ్చుటజూచి ఆదంకను ఘోషాకి తగలించవలెనని జెప్పెను. ఘోషా జూచునది సుగుణ చిశ్చేష్టితయై నంక తగుల్పుటకై నను శక్తిలేక నిజముగ బ్రేమసిగే తనయెదుట నిత్యననుభూతి భ్రమించి నేలంబజెను. 'అయ్యో! అదేమి.' యని మీరాబాయి ఆమెను లేవనెత్తెను. వెంటనే తెలివిదెన్చుకొని జరిగినదానికి సిగ్గుపడి మీరాబాయితో నిజమును జెప్పుటకు వలనుగాక 'అమ్మా! గచ్చు యిప్పుడే కడిగియున్నారు కదా? తడి యింకను పోలేదు. కాలు బారుటచే బజితి"నని యెట్లనో దప్పించుకొనెను. అంతట మీరాబాయి 'సుగుణా! అంత హఠాత్తుగ బడుటచే నీకేదైన గుండెనక రోగముండునా యని భయపడు చున్నాను. ఏమోమనా, నా గర్గర పుచ్చేయువారు దృఢకాయులును, నిరోగులును కావలెగాని రోగిష్టివారు, బల్బులునుపనికిరారు.' అని మొండి తనముగను, ఖండితముగను ననెను. ఆటలామున సుగుణ 'అహా! నేనెవ్వ రనుకొనుచుంటివమ్మా నీలోపలను, కొన్నాళ్ళకు నీస్థానమునే అలంకరించుట కిస్తురాలనైనదానను' అని చెప్పినచో మీరాబాయి యేమని యుండునని యూహించెను.

మొత్తముమీద సుగుణ కడు భయభక్తులతోడను అతి గుట్టు గను తన విధిని తాను నిర్వహించుకొనుచు యెట్టిటులో కాలము బుచ్చుచుండెను. మీరాబాయికన్నను బ్రతుకింకామెపై యెక్కువ జాలిని కరుణకు గనుపఱిచెడివాడు. ఎనర్తెనయును గనుపఱిచిననేమి, తన మనోహనుడు తనను భ్రాతృవన్నంతకాలము సుగుణకు సౌఖ్యమును నది సున్న. ఆతని కొంకయే మెన్న యిక్కట్టులైనను బజి, యెట్టి హైవ్యమునైన బడుటకు సిద్ధపడింది గావున ఆమె ఒకరి ప్రేమనుగాని, ఇంకొకరి ఆగ్రహమునుగాని లెక్కచేయకుండెను. దినమొక్క యుగమువలె గడుపుదు, ప్రేమసింగు చరణారవిందములపై ననే ధ్యాన ముంచి పరమేశ్వరునిపై భారమువేసి, నాడు మాటుపేరున విరటుని భార్యనొద్ద సైరంద్రిగ పనిజేసిన పాండవపత్నియగు ద్రాపదినిబోలె తన కృత్యములు జాగ్రత్తతో నిర్వహించుకొనుచు దినములు గడుపు చుండెను.

పదునాల్గవ ప్రకరణము.

నవ్యమైతి

సరళకు పెండ్లియొసపినవ కొన్నాళ్ళవఱకును ఆమె చెల్లెలు కమల అప్పగారి యింటనే యుండెను. సుగుణ మీరాబాయివొద్ద బ్రవేశించిన కొన్నిమాసములకు ఆమె తిరిగి తల్లియొద్దకు వచ్చెను. ఆమె వచ్చిన నాడు తల్లి కూతురుల న్యాయమును జూచి సుగుణ ఆశ్చర్యమువొందెను. మీరాబాయి యెంతో ప్రేమతో 'కమల' నచ్చితిమియమ్మా! యని కూతురును ముద్దాడునని సుగుణ తలంచెను. కాని అట్టి విధముగ జరుగలేదు. మీరాబాయి తన గదినుండి యీచలకే రాక కూతురు తగినమస్తులను వేసకొనినపిదప సమయము గనిపెట్టి తనయొద్దకు రావించుకొనెను. వారిద్దరును మాట్లాడునప్పు డెవ్వరైన విన్నచో ఒక అధికారిణి, స్నేహితురాలు మాట్లాడుకొను నట్లుండెను గాని తల్లి, కూతురులువలె గన్పడియుండదు.

సుగుణ మిక్కిలి యచ్చెరువందెను. తల్లిని జూచుటకు ముందుగ కమల తెలియపటచవలెను. కలసికొని నప్పుడును, తిరిగి విడిచి వెళ్ళునప్పుడును తల్లికి ననుస్కరించవలెను. కూతురు గదివేరు. తల్లిగదివేరు.

కమల ఉదయపురికి వచ్చిన గాడే మీరాబాయి సుగుణ నామె తెలిసిగించెను. సుగుణ కమలలిద్దరు నొకరితోనొకరు మాట్లాడుకొనిరి. తల్లియంతగర్వి గాకపోయినను కమలయు తన రాణివాస చిన్నెల నగపరుపకపోలేదు. బెట్టువరి చాలవర కగపటచుచునే యుండెను. ఎంత చదువుకొన్నదైనను సుగుణ యొక జీతమునకు బొట్టపోసుకొను పొట్టురాలేగదా? ఆమెకు, తనకు సమానతరహా యెన్నడును గలిగి

యుండదను తలంపు కమలకు బూర్తిగా నుండెను. ఏమైనను గుట్టుగల యువతె గావున మీరాబాయికన్న గమల వేయిరెట్లు మంచిదని చెప్ప వలసి యున్నది.

మఱికోన్నాళ్ళపి దప మీరాబాయి యాహ్వానముపై, ప్రియం వద యువకు పురికి రానై యుండెను. దానికి కారణమేమియులేదు. మీరాబాయి కోరినది గావున ఆశోకిక కొంసాగవలసివడే.

ప్రియంవద వచ్చునని తిరిగి మేరారునుండి వర్తమానము రాగానే, మీరాబాయి యుత్సాహమునకు మేరలేకుండెను. ఆమెకై వేళు 'హాలు' నిల్లయింప బడి గుంహాకగి కేగియుండబడెను. 'కమ లా! ప్రియంవదనునాచి యెంతకాలమైందే! నిజముగ ఆమెకుసరి యగు చక్కవనము, విద్య, స్థితియెప్పురికున్నది?' అని మీరాబాయి కొమార్తెతో జెప్పుచుండెడిది.

సుగుణ చాలసారు లామెకోటినుండి యీనూతన యువతెను గూర్చి అతిగొప్పగా చెప్పెనూటల నానంది, ఆమె యెవరోధికు రాలు, విద్యావతి, మానవతి గావోలునని లోలోన దలంచుచుండెడిది. కానన్న మీరాబాయి అంతగి పొగడునాయనియు నూహించుచుండె డిది.

ఆపైని, నాన్గినములకే, ప్రియంవద వచ్చెను. ఆమెకు నిరుప మానకారవమును జూపుచు, మీరాబాయియు గూతురును స్వాగత మిచ్చి లోనికి గొనిపోయిరి. చాలసేపటివరకు వారివారి కుశల ప్రశ్నల లోమునిగి, మీరాబాయి, సుగుణకు శలవిచ్చెను.

సుగుణ ప్రియంవదను జూచెను. ఆమె యుద్దేశ్యముతో, నాయు వతె బహుసౌందర్యవతియని స్థిరపఱచుకొనెను. మీరాబాయి కుయువతె పైజూపిన, ప్రేమలో లక్షన వంతైనను, కన్న కూతురగు కమలపై జూపకుండుటకు సుగుణ మిక్కిలి యాశ్చర్యపడెను. కోటిశ్వరు నైనను

అక్క చేయని మీరాబాయి ప్రియంవద వచ్చియు రావడము తోడనే లేచి, కాగిలించుకొనెను. చేయి, చేయిలో నైదిలోనికి గొనిపోయెను. అంతకు క్రితమే, తమూరు చేసిన మల్లెపువ్వుల వండ నామెకు తానెవ్వయముగ నైచెను ఒకరిస్తరు సేనకు రాంధ్రనామెకు సేవకై యేర్పాటు జేసెను. ఇవన్నియు జూడ సుగుణ. ప్రియంవద యొక్కచరిత్ర తెలిసి కొనవలయునని గుతూహల పడుచుండెను.

ఆనాడు చాలసేపటివరకు సుగుణుడు, మీరా, మొగమెత్తి యైనను జూడలేదు, ప్రియంవదాస్తవములోనే గాలిశ్శేషమాయెను. ఇకసాయంకాల మగుసరికి, తలకొచ్చుచున్నదని నైత్యోపచారములు సేవకు రాంధ్రచే జేయించు కొనుచు తనగదిలోనే బయటకు. ఆమెకలుగు బంపకుండ తానే బోవలెనని సుగుణ తనగదిలోనే యేదోపుస్తకమువచును కొనుచు కూర్చుండిను. అంతలో ప్రియంవద విశ్రాంతి కై యొక్కరైయు తోటలోనికి బోవుచు, సుగుణ గదిస్తక్కనుండి నడచుచుండెను. ఆమె నడకలోని యొయ్యారమును జూచి సుగుణమిక్కిలి యచ్చెరువొందెను.

అట్లు పోవుచు, బోవుచున్న ప్రియంవద, సుగుణుడు జూచిఅట్లు యాగి 'ఏమమ్మా, మీరును, మీరాబాయిని జూచుటకైయే వచ్చి నట్లున్నావే, వానికి మీరు నేమిబంధుత్వము? అని ప్రశ్నించెను.

సుగుణ. తానింతవరకును చదువుకొనుచున్న పుస్తకము వాశల బెట్టి 'దయచేయు మమ్మాలోనికిని యొకకూర్చిని ప్రియంవదకిచ్చెను.

ఒకరినొక రెరుగకుండ నొకేపురుషునికై పెనగులాడవలసి యున్న యాయిద్దరు యువతులు నొక్కవో గలసి కూర్చుని, సంభాషించు కొనట కదియే మొదటిసారి.

సుగుణ ప్రియంవదనట్లు సత్కరించి 'అమ్మా మీరు వచ్చుట చే మీరాబాయిమ్మ కిక్కడలేదు యానందము గలిగినదిసుమారునెను.

ఆమాటకుదిశునవ్వు నవ్వుడు, 'బోను, నేననిన యీకోటలోని వారందరికిని చాలగొప్పము అందును, మీరాబాయమ్మకు నాయందు మఱియు నెక్కుడుప్రేమ అమ్మా నీపేరేమి?

సు - 'సుగుణ'

ప్ర - మీకును రాణిగారికిని యెట్టిబాంధవ్యమని తిరిగిబ్రక్షిం చెను.

ఆ ప్రశ్న నేయబడుట తోనే సుగుణ తనతీవితమంతయు నొక్క సారి మనోవీక్ష్యమతో జూచుకొనెను. 'నాకును రాణిగారికిని ఓమియు బాంధవ్యమేక. ఆమెగతేచుపాఠశాలనిన నస్మితతో జవాబిచ్చెను. ఆమాటలుచిచుటతోడనే, స్త్రీయవర మొగమున నొక్కసారిగ నొకవిధమగు మార్పుకానవచ్చును. అంతయును. రాణికిబాధునకునమ్మక ముతోనచ్చుట నానినని కాని లేకున్న నాగరిపోయెడిదేమో ననుపించు నట్లుగ. 'అలాగా' నని యించుక దీర్ఘముగయుచు కొంచెమీసశింపుగ ననెను సుగుణకు మరస్సుచివునుమనెను. అక్షణమున 'ఓ స్త్రీయంవదా, నీ వెక్కడనుండిమో జూడవచ్చిన చుట్టచువు నేరన్ననో, యీకోటకు, ముందు రాజుగా నైయున్న ప్రేగుంగు నర్థాంశిసుమా!' యనిన, స్త్రీయవరం నేమచునో యని ఆమె గలంచెను. కాని సుగుణకు కొన్ని రోజులైన పిమ్మట, ప్రయవనయే, మీరాబాయి, కమలలకన్న నెక్కుడుమైత్రి గనుపరచెనని తెలిసికొన గల్గెను. దీనికి గారణము, ఆమె విద్యావంతురాలగుటయే; సాధారణముగ, నెట్టి బెట్టుసరివారైనను, చదువుకొన్నవారు చదువుకొన్నవారితో సంభాషించుట సహజము దాగ?

పదునైదవ ప్రకరణము

కంఠి వార్త

ప్రియంవదను ప్రేమించి వరించిన యువకులలో విష్ణుకుమార్ అను నాతడొకడు. ఈతడన్ని విధముల యోగ్యుడును, ధనవంతుడునై యుండెను. పిత్రాన్ని తమెక్కువగ లేకున్నను దాయాదులనూడి యొకచిన్న ముతాకు వారసై యుండెను. ప్రియంవదకు మాత్రమీతని మీదను, యితరులమీద వలెనే ప్రేమనున్నది. ఇతడనేక విధముల నామెకు వశపరచుకొన నాచినును. ఆమెప్పుడు 'నాకై నీ వాసించుకొనుట నిష్ప్రయోజనము' అని వాక్రూపముగను, వ్రాతరూపముగను గూడ చెలియపఱచెను. ఎనను, ప్రేమ సుఖము గాన, నామెకు బట్టి యే యాతడు ప్రాకులాడుచుండి, యెల్లగో లేని సంగతులు గలుపుకొని, మీరాబాయి కోరికలు నూడవచ్చెను. ప్రియంవద మొగమైన నొకసారి చూడమన్న నాతని కామె గనిపించుటకు గూడ నసహ్యపడుచుండెను.

మీరా, కోరిక వచ్చిన బంధువులదముకు వేరువేరుగదులు కేటాయించబడెను. యెప్పుడు బంధువు కృత్తిగో నుత్సాహము జూపు మీరాబాయి యెట్లదూరపువారు వచ్చినను అనదర్జానంతను వెలిబుచ్చుచుండెడిది. కాని వచ్చినవారు స్థితిగతులుగల్గినవారై ధనీకులై యుండినచో మాత్రము తన సత్కారము నామెవల్ల బొందనవ్వలు. మిగిలినవారు 'కండా'తో భుజించు బంధువులే. వారితో సంభాషించుటగాని, ముచ్చటించుటగాని మీరాబాయి జరుపదు.

విష్ణుకుమారు మాత్రమట్టివాడుగాక, ఒకవిధమగు ముతాదా దుడగోవు, మీరా ఆతనిని చూడ మిగుల సన్మానించెను. వలయు

సేవకులను నియమించెను. అన్నివిధముల నాతనిని తన యాత్మీయునిగ భావించెను. ఇన్నిశేషము, విష్ణుని హృదయంవదను నరించి పట్లామె తెలిసికొనవేకపోయెను. అట్లుతెలిసికొనియే యున్నచో, నాతని నెట్లొ విడుదల చేసికొనిమే యుండెడిది. ఇంకను గూరునకు పెండ్లిజేయ నుత్సాహించినది. క్రయంవద నాతడే పరిచెనని తెలిసికొన్నచో, మీరాబాయి కాయితము విగోధనగదా!

విష్ణుగుమాళ్ వచ్చి నేటికి 2 రోజులయ్యెను. ఎట్లనో వీలుజేసి కొని, అతడు క్రయంవదతో, సగన పట్లాముల నాడనొంది ఆమెను గలసికొనెను. ఏకళనున్నదో, క్రయంవదయునూడ నాతనితో చూట్లాడుటకు ననుకూలముక, కమలమునూడ బారా, నామువ్వురుకు తోటలో సేదించునమి చోవుచుండిరి.

సూరణ చారిని ముగ్ధులను తినిగదిలోనుండియే జూచెను.

క్రయంవద, విష్ణుగుమాళ్తో మాట్లాడ నిచ్చగించుటకు గారణ మూహించి తిమ్మిగ్గ తనకు నమ్మకొననలదని జెప్పుటకొకేయై యుండెను. తోటలోని, వారి సంభాషణవలన కమలకు బూర్తిగ స్పష్టమైన సంగతియే. కమల తనతో 'అమ్మమ్మా! క్రయంవద స్వప్నముగా నెరిచినది గుడ్డి చూడని దెప్పించిగదా. మాటలపటి కోరికయు, ముఖ్యముగ నా ప్రేమగోయు, మాకున్న క్రయంవద భార్యయౌటయే. ఈమెయు నూరినన్నిటి క్రిందివి. కాని ప్రేమింగీమెను క్రిందిచెనో లేదో తెలియకున్నది. అని అనుకొన నొచ్చెను.

నచ్చిపోయెడి బంధువులను సత్కరించుటలో మీరాబాయి చాల అలసిపోవు చుండెను. అనాడెముడు చలనొప్పిగనూడ నుండుటచే సుగుణులు పిలిచి, సుగుణులనాని తల నొచ్చుచున్నది. మంచి, హాస్య రసస్మృధావృత్తి, మతో రంజనముగు గ్రంథమేదని జనువుమా, యని యాహ్వానించెను.

అట్లా జ్ఞాపింపబడినదై సుగుణ యొక హాస్య గ్రంథమును దీసి కొని మీరాబాయికి బదిలి, విరిపించుచుండెను. అమ్మగారికి యేహాస్యమును రుచింపక, నొప్పి యెక్కువై, పాఠము చాలింపుమని కోరెను. సుగుణయు పుస్తకము మూసి శిలబ్రదీసికొని బాపుదుండి న. తలో నొక నేవకు డొక తెల్లిగ్రాము పట్టుకొచ్చి మీరాబాయి కంఠజేసెను. అంత నదియందుకొని మీరాబాయి సుగుణ కదియిచ్చి 'చింపి చదువమనెను. సుగుణ చదివి యిట్లు అర్థము చేపెను. సాయంత్రము 6 గంటలకు ఉదయపురికి చేరుచున్నాను. ఆరోగ్యముగా ముగిసి. మీరాబాయి క్షేమమని తెలితును. అడరకును నామ్రేయం.

సుగుణ
మీరాబాయి

సుగుణకు ప్రేమమీస అనిదగువును ఏ, అట్లు గాన గానచెను. గుండెలు దడ దడ కొట్టుచునుండెను చిలు చెన్నుటలు గూడ హాస్యములందును. మొగమునందను బట్టెను. ఆమె మెడలామె యెరుగనట్టి స్థితిలో బడెను. అవన్నియు సరిపించుటకు మీరాబాయి కేమిగానలెను? కొడుకు నచ్చుచని పోముటతోడనే, యెగిరి గంతునైచెనా యనునట్లు 'మీ ప్రేమింగునచ్చునా? నేడే! కేడే' యని రెండు మూడు నారులు బిగ్గరిగా నవి చూచెనటనే 'సుగుణ! ఈతక్షణము పోయి కమలను కిక్కిరింపజేయు' నని యాజ్ఞాపించిన నయ్యెను.

సుగుణ, మీరాబాయి మాటలను వినగొట్టుటకు గూడ తిక్కిరి నట్లు, శిలాప్రతిమవలె నట్లు గూర్చుండెను. 'చెప్పికాల్చక నాముత్తరము పై తనమాపులట్టి నిల్పుచున్నాచి, మీరాబాయి, ఆమెకో సుగుణ! అదేమిదయ్యము సట్టినదానివలె నట్లు జూచెదవు? కమలను పిలువమని జెప్పితివిగాదా? యుగదిప్రతి భగ్నించు సంతతి ముఖపు నా

చెను. అంత సుగుణ కులీచిపడి బిన్నూ పేదియో పటభ్యాసముచే మనినదిని కలల నిర్మలకే నిల్పుచు వత్తుచు గది నడలెను.

మీరాకళ్లు జవనిమ్మబగాని, తాను గది నడనినట్లుగాని, యే మియు సుగుణకుదేలిచుకుండెను, నోరుజనానిచ్చెను. కాళ్లు గదినివిడిచె నన్నట్లు భిక్తుపరామతచిత్తయై యుండెను.

రెండుమూడు నిమిషములొకగోడ ప్రక్కను నిలువబడి బాగుగ స్వస్థిరైవచ్చినినదివన, కనులను గలపొని కమలా, మీయమ్మ నిమ్మ రమ్మనుచున్నారనెను. అంత నామె కంఠారుడచుచు, ఏమి? అమ్మయెట్లున్నారు తలవొప్పితికదా, పేదా, చుని యాశురతతోనడుగ తలనొప్పి కట్టెడిది, ఇదిగో యీవెట్లము నచ్చినది. అని అది ఆమెకిచ్చి నేసెను. కమల దానిని జూచి, ఓహోమాఅన్న ప్రేమసింగు తిరిగివచ్చుననియీ, అబ్బా నీ యేలెట్లయి నేటికాయనగారికి దయపుట్టినది గాబోలునని నీయింకనుచు తిల్లినొద్దని బోయెను.

సుగుణ, మీరాబాయికొద్ద పాటపరాలిగ బ్రవేసిండులలో తననాడునెక్కియుచు గలపొనుచు తలస్థిరమనని యీచించెను. ఆయాసనేటికి కిగించుచుండెను. కాని, మొదలు అట్టి ఫలితమునకై యెంతయుత్సాహమునందో, సుగుణ యిప్పుడెంత నిరుత్సాహమును, భయమును పడతొచ్చెను. ప్రభుగారు ప్రేమింపగలిగిరి రాగానే నన్నుజూచి, తల్లిగో, బిన్నూ, యీమె నాభాగ్యసుమామని, జెప్పెను. ఆహా అప్పుడు నాభాగ్యమేమిన్నవనూ! అట్టి మధుప్తమును నాకొసంగవా? యని యనుకొనెడిది. కాని, యిప్పుడదేమో కాని యీవిధముగ తలపోయకొచ్చెను.

అయ్యో! యివృత్తమునకై నేనిన్నాళ్లును. ఆసిండుచుంటినో అట్టి మధుప్తము చేతునబడ నాకదేలనో సందేహములపై సందేహములు డోచున్నవి, నిజముగ ప్రేమసింగు నన్ను ప్రేమించి, ఈమెనాయర్థా

అట్లునుగుణ గొప్పకను వచ్చినదై, నూమెమొగమునాచి విచార గ్రస్తమై యుండుట గ్రహించి, ఏమియు నా, అట్లుగిది? పండ్ల స్థిమితముగ నున్నదా? యేమి! యని యడిగెను. సుగుణచెట్టనే జే బురుమాలుతో తన మొగమొకసారి చుడుచుకొని తనగుట్టవన వెనిచు వచ్చునేమోయని వెంటఁబడుచు అలోచించిరని మాట్లాడిన తనలోని నుండివచ్చు మాటలెల్లయు నూచివచ్చు మాట్లాడునభ్యసించెను. యింపదా? నాకువచ్చున యెక్కువ అభిరుచి కలదును లేదు. కాని ఇప్పుడప్పుడు శలఁదగుచుండుట గలదు. నీ మనస్సుగిది, నీ కేమి కావో బనియున్నచో చెల్పుము. కేసుకప్పుక చేయుచును.

ప్రి — పోనిమ్మా, నీవుభాగ్యవతు నేమిచేయకొన్న; చేకేకేగు కొందునులే.

సు — భయములేదు. చెప్పిమా ఎప్పుడు నాకు సుఖము నున్నది.

ప్రి — చెప్పింకొనుచునులేదు. నాకు పుష్కలము యల్లస బర్మాముష్టి వేసికొనవలయునని యున్నది. అది నీవునాగుని నేనునని భేరిసి వచ్చితిని. ఈవేస బేవోననిదాగిలినది, అదియు కాక, ఎల్లుచీలెలో, యేరింగులది నేను స్వగౌష్టవో గొనుగిరు మనో నిపుచెప్పితినిని గోరుచున్నాను. ఒక్కనాటి నీ గొర్రోనీ పట్టు.

సుగుణకామాటలు వినుటతోడనే, నందునున్న అజ్ఞానకాన్యము బోసివచ్చు లోనగుండుచు, ప్రియమైన కానాజే యుద్ధినిగదా యేల కలుగవలెను. ఆనాజే, ముస్తాబేయవలెను, దీనికేదియో గారణము లేకుండునా? తప్పకుండగ ప్రేమసింగారాత్రికచ్చుకు వచ్చుటయే యీమెనుస్తాబునకు కారణము. (అలోచించి) ఛీ ఛీ అట్టితలగపేలకలు గవలెను? విష్ణుకుమారా! నీ సుకుసఖ్యముగదా. ఆతని రంజింపజేయు కున్నాను

టక్త గాబోలు నీవేషము. నిజముగ భగవంతునికెఱుక, ఇంతకును నన్నీ కేరీనది స్వల్పము. పోనిమ్ము. ఈమాత్రమునకు కాదననేల? యని వంటనే ప్రియంవదతోగలసి యామె గడిసి పోయెను. ఆగది, ప్రేమ సింగు ఫోటోగ్రాఫ్ బడిన గోడకెదురుగ నుండెను సుగుణా ప్రియంవదకు జెప్పివేయుచుండ ప్రియంవద ఆఫోటోను జూపించుచు సుగుణా! ఆతడ మీరాబాయి కొమారుడట? మొగముచూచితివా? అచ్చుగ చెల్లెండ్ర మొగమే. యేమియుబాగుపడదు; నెను.

నుచు నాగారణముగ యెవ్వరినెక్కువగ ప్రేమించుమో, వారి విజృంభణయే గొప్పగును. అదిగట్టికై, మన బలహ్యమును వెలిబుచ్చు చుండుముకదా? ఎవ్వరోని ఒకకల్లితో, అమ్మా నీకొడుకెంత తెలివివేట తెలిసినామమ్మా యని అందుతోడినే, తల్లి కొడుకునంగరపెట్టుకో, అమ్మా, ఏమినివివాచితుడమ్మా, చక్క తెలిచితికు నవరార్థాగ్రుహ? ఏదో, నానున్నగిరి చెయ్యిమొక్కిగనో బ్రతికి బాగుండిన సదే చారుననుచు. అది నీకొనవస్వభావము. ప్రియంవదకూడ తనమనస్సును హరించి చూసెను -- ప్రేమరింగు గామూలమును జూడగనే, తమాష కై, కలంకగనున్న పురుషుండతి నిలాసముగ బాసజేసెను.

నీరయంతరాగ్నిము సుగుణకు తెలియలేదు. తెలియకున్ననేమి? తననాశునముగ బునుగొన్న యొక పరయంతరి యీ తేనెనాము సలుచనే ల యని ముగ్ధుని పోషించు. పుట్టు గుట్టుచెడకుండగనే, ప్రియంవదా మరుజుని చూచి కూనముచువలెనేగాని పురుషునుజూచియా? యనెను. ప్రేమంవద సుగుణా సమాధానముచకు, ఏనిసి, సుగుణా, ఏమట్లనెనవు? ప్రేమరింగును నేనెరుగనను కొని వామోమి?

సు -- బాను. నీనె. ఇడుజూచితివి?

(ప్రే) 5 సె|| రిముఃప్రతయా తక్షిక్తమగడ నేనును కొన్నినాభ్యం
"ని. ప్రేమరింగువట్టి పిరికి, మొగమాడి, స్త్రీలన్నభయము."

పదునాటవ ప్రకరణము.

అ స్వే ష ణ ము

ప్రేమసింగు వచ్చునని తెలియుటతోడనే ప్రతి స్వక్తియు అట్టి
నికి స్వాగతమిచ్చుటకు గుహాహలము పడుచుండెను. తోటలోని పుష్ప
ములన్నియు దండలుగ్రుచ్చబడి గుమ్మములకు గట్టుబడిను. ఆతడు
నచ్చుటతోడనే బడిలియుండును గావున నలసిన యల్పాహారములు
తయారు చేయబడెను. ఆతడుపడుండుగది యతినై భవముగ నలంకరింప
బడెను. ఎలెక్ట్రిక్ దీపములతో తోటయంతయు ప్రకాశమాన్వితము
య్యుండెను.

ఈసంశోష సమయమున, ఒక్కొక్కగుణతప్ప యెవ్వరు నిరుత్సా
హులై యుండుదు? ఇందును ప్రముఖ పరిస్థితులను మేరలేకుండెను.
మాటిమాటికిని ప్రేమసింగును గూర్చిచెప్పుచుండెను. మాటిమాటికిని
ఆతని ఛాయాపటమునొద్దకుఁబోయి యేవోవిమర్శించుచు. స్వవిషమై
గూడ ప్రయత్నంబు యెక్కువ శ్రద్ధవహించెను. లేతసింగు గులాబి
పువ్వుల సిల్కుచీరయు, సిల్కుజాకెట్టును. అతిమువముగను, బానన్యా
ముగను, దువ్వకొనిన తలయును, విద్యుత్కాంతిని తళతళ మెరయు,
వజ్రపుంగురములు గాఢలు, గొలుసులు మొదలగు నగలును, అతి
రంగురంగురముగ నడకయు, అమెమిక దేవకాంతయో యనుస్థు
చూపరులను భ్రమింప జేయుచుండెను. నవ్విసవో, దంతములాణి
ముత్యములను వెక్కిరించును. పరిసరవో చిలుకలు చిన్నబుచ్చుకొను
చుండెను. నడచిన వో హంసలు పరిహసింపబడుచుండెను. ఆమె వాల్చ
నుల చూపులచే, లేళ్లు భిక్షియవడి యామెవై పుబోర వెలుచుచుండెను.

ఇట్లు, అప్పరసనుబోలిన యామెయందమును జూచి, సుగుణావి
 మతోగూడిన యాశ్చర్యమును పొందినదయ్యెను. నిజముగ
 చినదో, సుగుణాయందము ప్రియంవదయందమున కెంతమాత్ర
 మును దీసిపోవుననుటకల్ల. ఆమెయందములో నొకవిధముగు విషాదముం
 డెను, ప్రియంవద యందముగో ప్రమోదముండెను. ఆమె సొగసు
 సహజమైనది. ఈమె సొగసు తెచ్చిపెట్టుకొన్నది. మనోనేత్రమున కిం
 పైనది ఆమె యందము. బాహ్యనేత్రమున కింపైన దీమెయందము.
 ఇట్టి వీరిద్దరు నొకరినొకరు జెలియకుండగ నొకే వ్యక్తిని ప్రేమించు
 చుండిరి. ‘సుగుణా సుగుణా, వీధిలో గుఱ్ఱము వచ్చిన ట్లలిక్కినది.
 ఆయనవచ్చెను గాబోలునురా?’ యని సుగుణాతో ప్రియంవద
 యాచెను.

“తల్లియుండ, కొమార్తెయుండ, తండ్రియుండ, ఈయునవే
 కండులకోగదా; ప్రేమసింగుచుచున్న యింత యాతురత? ఆమె
 యుద్దేశ్యమేమియు నాకు గోచరముగాదు” అనుకొనెను. సుగుణా
 ప్రియంవద యీమెంటనే తనగదిలోనికి బోయి యొకటి రౌడుసారులు
 నిలుపుటగములో తన ముస్తలన్నియు సరిగనున్నవో లేవో యని జూచు
 కొనుచుండెను. అంత కొమారుడు వచ్చెనని యెవ్వరో జెప్ప మార్చు
 బాదుమ్మగారు ‘సుగుణ యేమి? సుగుణ యేది? ఆమె నాప్రక్కగో
 నిలువడవలెనే’ యనుచు కేకలువైని ‘దైవమా యని సుగుణా
 యొక నిట్టూర్పు విడిచి, త్వరితముగ నామెయొద్దకు బోయెను. సుగుణా
 నాకెక్కడు సంతోషము వచ్చినను, కుఱ్ఱము వచ్చినను, నాప్రక్క
 నెవ్వరైన నుండవలె లేకున్న నేను నిలువజాలను. మఱచితిని’ నేను
 చెప్పిన యారెండు పద్యములును పుస్తకములోని కెక్కించితిని గదా.
 సరిలేమ్మ సుగుణా- మఱి- మఱి- ఇదిగో భావకము వచ్చినది. రుక్మా

బాయి, ప్రేమసింగు ఎచ్చునని యత్తిరిము వ్రాసితివా లేదా.' 'యని తనకు తలపునకు వచ్చెడి సాదలన్నియు నొక్కసారి సుగుణ నెత్తిమీద పెట్టుబుచ్చెను. సుగుణ అన్నిటికి 'ఊ' యనియుఁ ఆ' అనియు సమాధాన మిచ్చెను.

ప్రేమసింగు వచ్చియు రావడముతో చెల్లెలిని కొగిలించుకొని ముద్దిడెను. అపిడవ సగౌరవముగ నడచుచు తల్లి గదినొద్దకు వచ్చి ఆమె శలవుకై అచ్చటనే నిలబడెను. ఇంతలో కొడుకు వచ్చెనని దానిజెప్పు మీరాబాయి ప్రక్కనున్న సుగుణతో సుగుణా ప్రేమసింగు వచ్చినాడట అనిదానితో కొడుకును లోపలికిరావలసివని అనిశ్రయించెను. ఎంత ఆగర్భక్తిమంతురాలగు తల్లియు నింత వింతగ ప్రవర్తించునా? అహా కొడుకునెడల గూడ నెంత కష్టబాధ? ఆతడు కూడ ఇట్టి శలవు తీసిది లోనికి రాకూడదో? యని సుగుణ మిక్కిలి యచ్చెరువయెను. ప్రేమసింగు లోనికివచ్చు నడుగుచప్పుడు వినినతోడనే ఆమె గుండెలు దడదడ కొట్టుకొన నారంభించెను. మీరాబాయిని వశలి, ఆ ప్రక్క గుమ్మమున కొక తెరయువ, దాని ప్రక్కకుపోయి నిలబడెను. అడిచాచి, 'ఓహో నాకొమారునికి అంతమన్నన యక్కరలేదు. గుఱువులగు వారే చున్ననజేయరు. సరయునెప్పు నీకు ఘోషాయీ పుమి ?' అని సుగుణతో మీరాబాయి అనెను.

మ

ఇంతలో ప్రేమసింగు లోనికివచ్చితల్లికి సమస్కరించి కొగిలించుకొనెను. మీరాబాయి లేచి ఆంధ్ర బాష్పములతో పుస్త్రుని పునః పునః అలింగనము జేసికొని నాయనా యెన్నినాన్నకు నాకగపడితివోయి. నేడెట్టి సుదినము! కమ్మ. కూర్చుండుము. నీనారోగ్యముగ నున్నావుకదా? ఎన్నాళ్ళు శలవు వ్రాసితి? అని మిక్కిలి ప్రేమతో కుశలప్రశ్నములు వేసెను. ప్రేమసింగు వాటికన్నీటిని ఆత్మప్రేమతో

న సూధానముజెప్పి, "మ్మా మిమ్ముల నందఱి నెప్పుడు జూతునాయని
లెప్పుడు చుంటినినుమీ? సరస సౌఖ్యముగ గావురము జేసుకొను
మున్నదా? తండ్రిగారు జేయమా? అబ్బా! యెన్నాళ్ళకు నాస్వస్థల
ముకు జేరుకొనిరి. అమ్మా పృథ్వీదేవమునకు ప్రేమ, విదేశమునకు
బోయినవారికే యెక్కువనుమాట నిక్కువము సుమా!" యని,
యతి ఆప్యాయముగ తల్లితో ముచ్చటించెను.

అంత సుగుణ చారుచారునకు బోవుటజూచి మీరాబాయి
ఆమెను పరికించి 'ప్రేమసింహుడెమెను జూచితివా? నాకు పాతకు
రానిదిగ నిదుమించుకొంటిని. సరస గావురమునకు బోయినప్పటినుం
డియు, నాకు సాహాయ్య లెవ్వరును లేని కారణమున నీమెను దెచ్చు
కొంటినని' అనితో జెప్పెను. ఆతడామె మెవ్వరైన తన కేమరుష్టు
నిర్లక్ష్యముతో జూచెను. సుగుణ ఒకటి రెండు పర్యాయములు తన
మొగమంతయు గాతని కగుచుచున్న ప్రక్కకు తిరిగెను. ఆతడా
మెను జూచి మొగమావలన ద్రిప్పుకొనెను. ఏ యెట్ల కాలములో
ఆతడామె నాననాలు సట్టరేసంతటి మార్పు తనలో గలిగెనను తలం
పామె పోక, ఆతడు కేవలము మెరిచి నీర్లక్ష్యము జూపెనని
చారుచారు సుగుణ మిక్కిలి వణించెను. తననైపు జూచిన తక్ష
ణము ప్రేమసింహు ముగిసినకన్న న ముగిసెను. లేసన్న యెంతో
ప్రేమగ నైన చూడ్కి నిలుచునని మొనట గూించెను. కాని అట్టి
దేదియు జరుగలేదు. ఆమెను జూచినప్పు డాతనికే విధమిగు చైతన్య
మును గలుగదయ్యెను. గవనిన యెను నత్సరము లామెచేయు ప్రయ
త్నము లాక్షణమున భగ్గుము లయ్యెననుకొనెను. తన బ్రతుకువృధ
యనితలంచెను. ఆక్షణమామె యెంతలోగత్తియే యున్నచో పొడుచు
కొని చచ్చుటకు వెనుదీసి యుండను. ఆమె మరొకసారి ప్రేమ

సింగువైపు చూడులు నిగిడ్చి చూడ అతని యందమునకు మేర లేకుండెను. ఏదేండ్లక్రితము కన్న నివ్వకాతడు పొడగరియై యించుక బలిష్ఠుడుగ నుండెను. శరీరచ్ఛాయయు యిదివఱకుకన్నను ప్రకాశముగ నుండెను. అతని చక్షువులము విశాలమై రగవదేరిన సైనికోద్యోగియని ఋజువు చేయుచుండెను. సుగుణ కాలడు నిజముగ నవమృదువనిత నగుపడెననుటలో సందేహ మావతయు లేకు. 'ఆహా' ఆ నానునోహరు షొక్కసారి నావైపు జూచిన కేవల భవ్యాస్మరాలను? అయ్యెలందుకై నను నోవనైతినే, యని లోలోనకుంచుచు నాగుమ్మము దారి నే, తని గదిలోనికి బోయి దై నమును కూర్చి తనకు తానె మై మొర వైయును మండెను. "ప్రేమసింహా? ప్రియంవదను జూచితివా? ఆ సెయి నిభ్యనే యిచ్చును వచ్చినదిమా? యని మీరాబాయి కేమగ తోనని మాటలును, 'ఆహా యెద్దలనున్న? నాకగు డకేదే?' యని, మాతులతో ప్రేమసింగిచ్చిన జవాబును, సుగుణ హృదయమునకు బలైపు పోయె వినిపించినది.

అంత ప్రియంవద అప్పటివరకును నిలుపుబడినులో జూచుకొని నదిలు చిరునానుచు, మీరాబాయి కను నూర్చి ప్రసంగించుట తోడనే, యతి శివందరిగ నామె గది ప్రక్కన గోయి నిలువబడెను. ప్రేమసింగామె కనురు చెడలి 'ప్రియంవదా — నేను చాలనుదినము. నీవు వచ్చియుంటివని అమ్మగారిప్పుడే చెప్పిరి. ఇంతసేపయి నేనువచ్చినను, నీవేమిచేయుచుంటివి? ఒకవేళ నన్ను మఱచిపోతివిగాబోలు నని, యతి సంతోషస్వాంతుడై చిలునగవు పెదవులందాడ నామెను బలుకరించెను. 'మగవారు; మీరు మఱుపులుగాని, మాకేమి మఱుపులు. నన్ను మఱువక జ్ఞప్తికి దెచ్చుకొన్నందులకు మీకిదే నాకృతజ్ఞత' యని జవాబిచ్చెను, ప్రియంవద,

ప్రేమసింగు ప్రియంవదను జూచినతోడనే, యేదేవాంగనయో
సూమికేతెంచెనని నమ్మినవాడయ్యెను. ఇంత క్రితము కన్నను ఆమె
వేయిరెల్లనికతర సౌందర్యవతియై, అంగసౌష్ఠ్యము, అంగపోషణము
గలిగి, సన్యాసిని పై తము మోహపఱుప జాలియుండెను.

మఱికొంతనేపటికి ప్రియంవదా ప్రేమసింగులు సరససల్లాపము
లాడుకొనుచు, సుగుణ గది ప్రక్కనుండియే, పూదోటవైపు బోవు
చుండిరి. సుగుణ వారినిజూచిన దయ్యెను. ఆమె పరితాప యేమనిజెప్ప
వచ్చును!

ఒక గంటవరకును తోటలో సంగీతసభ జరిగెను. అదియు ము
గియునరిక రాత్రి 8 గంటలయ్యెను. ఆవెంటనే, గంటమ్రోగనందఱును
భోజనశాలకు బోయి, ప్రేమసింగు ప్రక్కనే ప్రియంవద గూర్చుండి
భుజించెను. వివాహము బయటమాత్రము లోటుగ వారిద్దరును
భార్యాభర్త లేమో యచుకల్లు ప్రసరించుచుండిరి. సుగుణ మీరా
బాయి ప్రక్కనే కూర్చుండి భుజించెను.

భోజనానంతరము ప్రేమసింగు తల్లివొద్దకు వచ్చి,

‘అమ్మా! నేను కొంతసేపు వెన్నెలలో యేటియొడ్డునకు బో
వలసి యున్నది. నాకు శలవిమ్మని యడిగెను.

మీ — ఇప్పుడెంత బాగు నాయనా? రేపు పోవచ్చును లెమ్ము.
లలసి సాలసి ముప్పుకిప్పుడే మూరికేరి వెంటనే యెందుకీశ్రమ?

ప్రే — అలాగు కావమ్మా! నామాటవిని, ఒక గంటనేపు
విశ్రాంతి దీసికొనిమ్ము.

మీరాబాయి సమ్మతించెను. ఆమెతో నతడు మాట్లాడు
నప్పుడు సుగుణ ఒకటి రెండుసార్లు అతని కగపడెను. అప్పటికిని ఆమె
నత డానవాలు పట్టికట్లుచడలేదు. వెంటనే తల్లివొద్ద శలవు దీసికొని
ఆతడు ఉదయపురి వెలుపల పాటు సెలయేటి యొడ్డునకా వెన్నెల
కాంతిలో నెమ్మదిగ నడచుచు బోవుచుండెను.

సుగుణ తిరిగి చూలోచనలో పడెను. 'ప్రేమసింగు విగ్రహము జూడ సన్నానవాలు పట్టలేదనియే యెంచెను. ఈరాత్రి సమయమున, వచ్చియు రానిసమయమగు నన్ను మొవటిసారి జూచి ఆనవాలు పట్టలేకపోవుట సహజమే యైనను, కేపుకూపట, మతి రెండు మూడుస్థాని నన్ను జూచి, నాపేరుని, నామాటవిని నన్నతడు తెలిసికొనక మానడు. హఠాత్తుగ నన్నెరిగినదో, చాల ప్రమాదము సంభవింపవచ్చును. కావున ఆతడు నన్ను తెలిసికొనక ముందే, నేనాతనిని గలిసికొనుటమేలు. కావున సమయము చిక్కినదో నేను ప్రేమసింగు పోయిన సెలయేటియొడ్డునకు బోయి నాకొత్తని కెఱిగించుకొనెదను. అంతకువచ్చిన నేరుపాయము దోచును. అది యుచుకొనుచుండ సంతోషమీరాబాయి పుగురా ప్రార్థన జరిపిన, నవల నీరాత్రి బూర్తిచేయవలయును. కావున వెంటనే బుద్ధులము గీసికొని నాగరికి రమ్ము, అనెను.

సుగుణ యంతన జరుగెల్లిన యుపాయములు, గగన సాధము లాల్ప నిష్ఫలము లయ్యెగదాయని దుఃఖించుచు మీరాబాయి యున్న నుసార మామె గదికిగోయి చనువ నారంభించెను.

కొంతసేపున చగువనముందే మీరాబాయి సుగుణను జూచి, సుగుణా వికొంతున నేకేలనో బుగురు వోయిపట్టున్నది. నాగంటెను నీవలనట బడినట్లుటనే? పోనిమ్ము ఈరాత్రికి చాలునులే. పోయి బరుండుము." అనెను.

పులిసోటినుండి బడిన కండవలె సుగుణ ఒక పెద్దనిట్టూర్పు విడిచి అమ్మయ్య ఇప్పటికి సమయము జక్కినది. ఇక నొక యరగంటలో వీరగదరును విడ, కెందెదరు. నెమ్మదిగ కొటను వదలి, యేటి యొడ్డునకు బోవలయును.'

పదునేడవ ప్రకరణము.

అంగీకారము

రాత్రి 10 గంటలు దాటెను. ఉదయపురి కోటలోని వారందరు నిద్రించుచుండిరి. సుగుణ మెల్లన తన గదిలోనికి బోయి యొక నల్లని వస్త్రమును దీసి ముసుగునై ముకొనెను. గదినుండి పూదోట లోనికి నేరుగ నొక ద్వారముగుండు దారియుండెను. ఆదారిని బట్టి ఆమె మెల్లగ బోవనారంభించెను.

నాడు పూర్ణము యగుటచే నిండుచుండు కిరణములెల్లడల ప్రసరించుచుండును. ప్రదేశమంతయు ముగ్ధబల్లివల్లు బ్రకాశించుచుండెను. చల్లని పవనము లప్పుడప్పుడు వీచుచు సుగుణ ముసుగు బట్టను కడల్పుచుండును.

తన జీవితమంతయు నేర్పకై నాధారపడెనో అట్టి పురుషుని నెట్లయిన గలసికొనుటే ఆమె పరమార్థ. అందులకై యెట్టి గాములైన పనులకామె సిద్ధపడెను

సుగుణ క్రమముగ నడచి, తోటను దాటి యెట్టకేలకు ఊరికి దక్షిణముగ బ్రవహించు నెలయేరును సమీపించెను. అదంతయు విశాలమగు ప్రదేశమై పరులకోంచ మొడిరోవుటచే నచ్చటచ్చట యిసుకతిన్నలు యేర్పడియుండెను. సుగుణ అట్టి తిన్నెలలోనొక దానిపై నిలబడి తన కనునావు ఆవిరంతవరకు చూడ నెక్కడను చూడవలసినదము లేకుండెను. కప్పలచ్చటచ్చట నడుచుచుండ, వాని యారావములు మాత్రము వినిపించుచుండెను. అవిలేకున్న నెల్లడలను నిశ్శబ్దమే.

సుగుణ ఆపిమ్మట తిరిగి గట్టునుబట్టి కొంతదూరము బోయెను. అచ్చటనొక పురాతన వృక్షచ్ఛాయ నెవ్వరో గూర్చుండినట్లు అలికిడి

నేనెవరి భర్తను

యయ్యెను. ఆమె యింకను దగ్గఱకుబోయి చూడ నొక పురుషుడు ఆవలకు మొగము ద్రిప్పుకొని, నేలపై యొరిగి బడుండెను. కరమేశ్వరునితో ముచ్చటించుచుండెనా యను స్త్రీ, దైవమా నీలీల లగమ్యములుగదా! యనుచు బల్కుచుండునంతలో నామె యాతని సమీపించెను. వెనుకత్తుచుండి యామె వచ్చుటజేసి, ప్రేమసింగామెను జూడలేకుండెను.

అంత సుగుణ 'నాథా' యని బిలిచెను. ఆరడవి నినిపించు కొనక నేదియో యాలోచనలో నుండెను. తిరిగి 'ప్రాశస్త్యరా' యని బిలిచెను. అప్పటికిని యాతడు మాట బలుకలేదు. సుగుణ మూడవ సారి యింకను దగ్గఱకుబోయి 'నాథా నాథా' యని కొంచెము బిగ్గఱగ బిలుచుటతోడనే, ప్రేమసింగులికిపడినట్లు పడియుండిననాడు చూచుచు లేచి 'యెవరిది?' యని ప్రశ్నించెను.

సుగుణ కన స్తల్లనిముసుగు నీసించెను. అతి జూలికనుగు మొగముతో బాష్పయుతమగు నేత్రములతో హవబిస కరధ్వయముతో ప్రేమపూరితమగు కంఠధ్వనితో 'నాథా! నేను సుగుణను' అని జవాబిచ్చెను.

ప్రేమసింగు కదలక మెదలక ఒక్కనిముసము నిర్ఘాంతపడెను. ఆమెను కాగిలింపడు; ముద్దిడుకొనడు; చేయి పట్టుకొనడు; దగ్గఱకునైన జేరడు; తాను గూర్చుండి యున్నచోయిరు విడువకయే 'సుగుణా! నీవే? ఆహా! యిచ్చితికెట్లు రాగలిగితిని? యీ యేటియొక్కన నీకేమి పని? ఏమి యీ యాశ్చర్యము?

సు—నాథా! నేను మీభార్యనై మీప్రక్క నుండుటయు నాశ్చర్యమేనా?

ప్రే—నిన్నై దేండ్ల క్రితముగదా గలసికొనియుంటిని. అప్పటి పరిధియు నన్ను వెంబడించితో, 'యుంటివా? గ్రహములుచేయు పని మనుష్యమాత్రులు నూడచేయగలరా?

సు—ప్రాణనాథా! అయ్యో! యిప్పటికై ననోక్కప్రేమవాక్యము నకు నోననై తినా? నాపై నీకు కరుణలేదా? నన్ను మఱచిపోతిరా? యని నామెపై జేతి బొరజూచుచు,

ప్రే—సుగుణా! నీ యేండ్ల క్రితముకంటె నీవు పెరిగితివి. నేనా వాలు పట్టగల్గుటయు గప్పముగ నున్నది. చెప్పుము నీవిది వరకు నీ విప్పుడు నూతన పౌంశర్యమును సంపాదించినట్లగవడుచున్నది కాదా?

సు—మిత్రేయము నగునా?

ప్రే—సమయము నను. చెప్పుము.

సు—గాయి మాన్యునీ తకును పాపై నాకుండిన ప్రేమయే కారణము. ఈ యవస్థను ఆ ప్రేమయే కల్పమే వచ్చెను. నాగుణమునన్న నా ప్రేమను చూచి నన్ను ప్రేమింపరా?

ఇదివఱకెన్నడును సుగుణ ముఖతా, పేనుచుచుమాట విని వాడు నోలే నాశ్చర్యపడుచు,

ప్రే—సుగుణా నీవముగ నన్ను సేవననజకు ప్రేమించితిరా? యని ప్రశ్నించెను.

సు—'అయ్యో! ఒకనాటి కలాసముచే నా బ్రతుకున కంత కును అప్రదిష్ట వచ్చుననిగదా నన్ను మీరు పెండ్లియాడిరి. అది స్వాతంత్య్రగులగు మిత్రకంటె నాకు ప్రియులెవ్వరు?

ప్రే—నాకెన్నడు నట్టి యాహు కట్టకేలేదు.

సు—నిన నో నది నా ప్రార్థన.

ప్రే—కాని, నీవిప్పు డెచ్చటనుండి వచ్చితి?!

సు—మీరు వచ్చిన చోటునుండియే. మీతల్లిగారు నన్ను జూపి 'ఈపెరు నేను పాతకురాలిగ నియమించుకొంటి'నని మీతో జెప్పలేదా?

ప్రే—మరింగామె వైపు పరికించి ఆశ్చర్యము నొందినవాడై 'ఏమీ, నిన్నేనా; మాయమ్మ జూపినది? సుగుణా! యెన్నాళ్ళనుండి ఆమెయొద్ద నుంటివి?

సు—కొన్ని మాసములైనది. మీరెప్పుడైనా రాకుండురాయని స్వాతివానకు పుత్రపుష్పనలె గవచ్చుకొని మీయగ్గుగారి యొద్దనే నేవ జేయుచుంటిని.

ప్రే—అట్లును మానవశాసితము భంగమొంది నన్ను చూడ? ఎంతని జేసితివి? ఇక నీయంట నాకెల్ల న స్థానమును నీ అని నన్ను లెట్లనజేసి కోపముతో ననెను.

సుగుణ భయపడెను. పిచ్చుట గల్గినదనియుతో తా నుదయ పురికి రాకపూర్వము పడిన క్షోభయు, నాపికప యేమే యుద్దేశము లతో మీరాబాయికి పాతకురాలిగ నేమించుచుండెనో, ఆ సంగతు లన్నియు బూసగ్గుచ్చినట్లు ప్రేమసింగుకు దెలియపలచెను. ఆమె మాటలు వినునంతవరకును ఆశచు చలించని విధమున నిశ్శబ్దముతో నుండి తదుపరి,

'సుగుణా! నీవంట తెలివితక్కువ యనతె యెచ్చటను బుట్టదు. నాతల్లి మెప్పునకై యాపించుట గగనసాధము వంటిది. ఆమెకు ధనమే ప్రధానము. దయ దాక్షిణ్యములు సున్న. అట్టి యామె మెప్పునా నీవుకోరి దాసీత్వము జేయుట?

సుగుణ కన్నులనుండి నీరు ప్రవింశ, ప్రేమసింగు మొగమున కెదురుగా జాలిగొల్పు తన మొగమును ద్రిప్పెను. 'నాథా! ఆమె యెట్టిస్త్రీ యైనదియు, మొనట నాకెట్లుదెలుపును? క్రమముగ మీరు చెప్పిన స్వభావము గలదియని తెలిసికొంటిని. కాని యిప్పటికిని మీరా మెకు నన్ను గూర్చి 'అమ్మా! ఈమె, నాభార్య' యని మనవి జేసి నావో' నామె యేమియు ననదనియే నాయాన.

స్త్రీ - అది వట్టి భ్రమ. మాండు తోచలేనిపనిజేసి, నీజీవితమును నాజీవితమును గంగపాలు జేసితివి. అయ్యో-నాతల్లినొద్ద సేవకురాల నగు నిన్ను 'అమ్మా యీమె నాభార్య' యని యామెకు నేనెట్లు యెఱింగింతును? సుగుణా! నీకెట్టి యాలోచన యెట్లు తట్టినది?

సు - చెప్పితినిగాదా? మీవారి నెల్లను స్నేహితుల జేసికున్నచో, మిమ్ములను గలసికొను భాగ్యము నాకు లభించునని.

ప్రే - నిన్నుజూచినచు, సీమాటలువినినను నవ్వువచ్చుచున్నది. చేసినపని తేలిపితిక్కున పసియైనును, పెండ్లిసంగతి యితవరకైన రిహస్యముగ నుంచుండులకు సంతసింపవలసినదే.

సు అయ్యో! నామాట నమ్మరా? నేను సత్యముగ మన పెండ్లి కథయ మావతయు బయల్పాడునలేదు. నామాట నమ్ముడు.

స్త్రీ - సరిలేము. బయల్పాడునలేననియే యనుము. కాని ముప్పుడి ప్రచ్ఛన్న సేవకావచ్చు కేల యొడబడివలెను? జౌరా, యెంత ప్రమాదకరమగు విషయము? సరి. ఇనదేదో యైనది. నీవు శీఘ్రముగా బొమ్ము.

సుగుణ నిశ్చేష్టిత యయ్యెను. అంత నేడ్చుచు 'అయ్యో! నేను భోవలెనా? నాథా! మీహృదయమునుండి వచ్చిన మాటలే యవి? మఱియొకసారి యూహించుకొనరా? నన్ను పెండ్లిజేసికొనుట,

మీరు నేను భార్యయై దూగమున నుండుటకా? యని నలవల వాపోయెను.

ప్రేమగుఱా! నేను పూర్తిగా నాలోచించినచో నిన్ను పొమ్మనుచుంటిని. మా ముమ్మగుగాని, మనమిట్లు ప్రసంగించినట్లు జేరి సేనా, కేవలము హృద్యవ్రనోటబడును. ఇవే నిన్నుజూడ గురూ హల మయ్యెనేని నేనే ఖాండావ్విని వర్ణించుటెమ్మ.

సుగుణ ఆతని చూటలు పూర్తిగా నిరకముందే 'హా' ననగా యని స్పృహదప్పినదై నేలందులెను.

ప్రేమసింగు ధయనభ్రమముతో నామెను లేచెనై యన్నిం చెను. అమె ప్రాణములు నిలుచులో నలుచులో యచ్చులుండెను. ఎల్ల కేలకు విడిచిముసము లై నిలిపిన నామెను స్పృహవచ్చెను. అంత నామెతో 'సుగుణ! ఏను యీదారుణపుత్రుని? నన్ను బ్రతుకీ నీయనా యేమి?' అనెను. అంత విక్రమోక్తి యేప్పుడు నామె 'నాధా! మీదివిత్తము తరువాతదే నాజీవితము. మీరుగలి నా ప్రేమతోగాని నాస్వస్థము గల్పించెను. నను, మీరు పొమ్మనుట నాజీవితమున కంతరాయము. మౌనంబు నేరీమి చేయగలను?

ప్రేమసింగు? నన్ను పొమ్మ ప్రేమించితినిగానా? నదికాని నిన్ను నేనెన్నైన ప్రేమించినట్లు నానలన వినినా? అట్టియెను మన పెండ్లి విషయ మేమయినన యడిగెదరేమో అని నేనో జటియనుకొని నిరీవితము నకు గిరిగము గలుగకుండ పిన్ని మాడివ్యక్తమొంటినే కాని యంతకన్న వేరుగాదు. 'వే' అనుకొనుము. నిన్నొక్కసారియైన 'ప్రేయసీ' యని బిలిచిన బాపమునకు బోతినా?

సు — సత్యమే. మీరు నన్ను ప్రేమించలేదనియే నేనును నాచు చుంటిని. కాని నేను మిమ్ములను త్రికరణముగ ప్రేమించుటచేతనే గదా, మీకై బ్రాకులాడుట? మీరు తిరిగి నన్ను ప్రేమింతురుగదా

యనిగదా యిట్టినై చ్యమునకు బాల్పడుట? స్త్రీపురుషు లిద్దరికి సమాన ప్రేమలు గలిగినదో నిన్ని యిక్కట్టులేలవచ్చును? నేను మిమ్ము ప్రేమించితిని. మీరే నాజీవితేశ్వరులు. నాభారమంతయు మీదే. రక్షించు ప; రక్షించు' డని చూడని బాధములపై బడి వేడుకొనెను?

ప్రేమసింఘ జాలినొందియు 'సుగుణా! ఇప్పటికిని నీపై నాకు ప్రేమ కలుగదయ్యెను. ముందుకూడ గలుగునని నాకు దోచదు. అట్టిదో నన్నెట్లు నేను జేబడియును? నీవు నన్ను నిందించినను, నిందించుము. విద్యాప్రాశిమచే రానున్న విద్యార్థుల నాలోచింపక, నిన్ను నేను ముడివెట్టుకొన్నమాట న్యాయమే. నీ యేడ్వ క్రతము నీవును చిన్న వచుస్సవు. నేనును పిన్నవాడను. నిన్నుజూచి ప్రేమ గలుగకున్నను ఆనాడు నిన్ను ఒంటరిగ నిలాసార్థము దీసికొనిపోయి సకాలమున కితరుల కెప్పురికిని వెలియకుండ నీయింట నిన్ను దిగబెట్టలేకపోయినందుకు నీకప్పుదిట్ట నచు ననెడు జ్ఞానానమైతః ధర్మబుద్ధితో ననిరాకుండ నిన్ను గాపాడనాది బుద్ధిహీనమెయి ముట్టియూడితిని. ఉద్దేశ్యము ముంచిదైనకేమి? ప్రేమయు తప్పుగదా! అక్కతప్పు నిజముగ నావల్లనే జరిగింది. మనముగ్ల యెప్పురిని చెలియకు. నీవారిని చెలిసినను అది యుగ లెక్కలోనదికాదు. వారు నాపేరుగాని యూరుగాని యెఱుగరు. కావున అట్టి బాల్పచాటల్యముచే జరిగినట్టియు, అవివేకము చేతను అజ్ఞానముచేతను జరిగిన మన వివాహమును బురిస్కరించుకొని నన్ను బాదించుట నీకు చాల ననమంజనము.

సు—ఇప్పటికై న మీదృఢబుద్ధిని నాకెఱింగించినందులకు మీ కనేక వందనములు.

ప్రే—వెఱ్ఱదానా, నీకేమి యవ్యాయము జేసితిని. అంత దుఃఖించుటకు ?

సు — మీరన్యాయమేమియు జేయరు. ఆకలిమెము చుక్క మడుగ, పిడికిలితో రాళ్ళుచెచ్చిరి. మీకు నన్ను గొమ్మురుటకన్నను చావు మనరాదా' ప్రేమసింహమాటల మిక్కిలిగ విలపించుచు, 'సుగుణ! నాయకు సత్యముగ నికంతటి ప్రేమగలదా ?

సుగుణ ఆమాటకెన్నోవిధముల నచ్చజెప్పి ప్రమాణములపై ప్రమాణములు జేసి నమ్మునట్లు జేయనించెను

ప్రే — సుగుణ! నాపై నీవట్టి ప్రేమయుడుటకు నేను నీకు గృతజ్ఞుడను. ప్రేమకు దిరిగి ప్రేమనీయురేను. కాని కృతజ్ఞతను మాత్రము దెల్పుచును. కావున నన్ను తగూచి అని మోక్షోదయనబోవ,

సు — గాఢా! మీరనబోవుచది నాల తెలియును, నన్ను నాయుటికిబొమ్మని మీముదేశ్యము. కాని నాప్రార్థన సంగీకరించి మీ కోటలోనే కొంతకాలము నన్నుండునీయుడు. నను ప్రేమించి మీయధ్ధానికి జేకొనుటయూనె, మీవర్జనమాత్రముచే నై నను దృష్టికె యుండెదను.

ప్రే — సుగుణ. అదేంతమాత్రమును నలచుచకను. మీకును క్కిలి నీ పవోఽప్యధకు హాసకాణభూతియు. నాద్గిరనే ముడి హారము నేయున్నట్లువును. యెప్పుడోనైచ నే మూడ్లాపింపవో (హాసాటలకు సరికి ఆతని ముచప్పులందు ప్రమగవద ప్రతిబింబించు గాబోలు) సుగుణా నీకు గట్టముగనుండును. ఏమగు ప్రే?

సు — అయ్యో సమంధాను; ఏమియుచనను. మీకు ప్రాణప్రియులైననానితో గలసి మెలసి యుండుడు. నే నేమాత్రమును జోక్యముజేసికొనను. మీమాటదలవెట్టును. మీకుదగ్గరగనడువను. మీము భావలోకనముకై మాత్రము నన్నుమీకోటలో నుంచుకొనుడు.

ప్రేమసింగు హృదయము కలుగజొచ్చెను.

ప్రే—కాని సుగుణా. యెఠటివారికిని మనోదౌర్బల్యము మెండు. ఆత్మనిగ్రహము గట్టము. కొన్ని సమయములందు యెట్టిగుట్టయినను బయట బెల్లుటకు మనస్సు వెనుకదీయదు. కావున

సు—ప్రాణేశ్వరా. నాయంగు మీనట్టి యపసమ్మకమేదియు వలదు. తిరిగి బ్రహ్మణ్యమునైచి శెప్పెదను. వ్యవహార పరిస్థితులందు గాని, యెట్టిసంకోభ సమయములందుగాని, యెట్టిచ్యవశయందు గాని మనమెన్ని పాపమును రహస్యమును వెల్లిబుచ్చును. నానాలుక జుర్రముతో గోయుడు, నా గొంతునను, పతిత్రానిబిందుడు, నాహృదయమును యీశుడో యెప్పుడు, నాజీవితము 'హరి' యనునరకును, మనరహస్యమును బుచ్చుచును. ఈవందనమే సాక్షి, ఆచంద్రుడును సాక్షి, త్రిములు నేసాక్షి, సై నమేసాక్షి, నానునప్పసాక్షి. ప్రాణేశ్వరా నామాట నమ్ముచు ప్రార్థన గ్రహింపజేయును. మీకిదే పదివేల వందనములు. మీముఖానుగ్రహముచే నైననమ్మ దృఢపఱచి శృతాధురాలినిగ జేయుడు.

ప్రేమసింగు హృదయమునీరయ్యెను. అట్టి నిష్కల్మషహృదయురాలిని, పతిత్రతాతిలకమును, తానెట్టి యుసురు బెట్టుచుంటినో యని లోన గుండజొచ్చెను. కాని ఆమెను ప్రేమించుటకు మాత్రము మనస్సేలనో యొప్పుకుండను 'సుగుణానీయందు నాకెట్టియనుమానమును లేదు. నిన్నుబూర్తిగనమ్మితిని. సరి, నీయిష్టము వచ్చినట్లుండుము తొందరపడి నిన్నేమైన. మనస్సు నొప్పించెడి మాటలాడితిని, నన్నుబూర్తిగ మన్నింపుము,

సు—నాథా, నా భర్తను మీరేమియునొప్పించలేదు. నాయన
దుపరిపూర్ణదయను జూపితిరి మీ కెంతయు గృతజ్ఞురాలను.

ప్రే—మంచిది. వెంటనే తిరిగి పొమ్ము. పైవారెవరైన
జూచిన మోసమగును.

సుగణ మాతస్వేణమాతని విడిచి మెల్లమెల్లగ గోటలోనికి
బోయి పొయిపోయిపోయెను.

ప్రేమసింగు నాందోళనమునకు మేదిలేదు. సహజముగ దయా
త్వవృత్తయగుటచే, నేకీనికగాని తనవలన నునురుగులుగుట కాతడొ
ప్పుడు. సుగణను మొదట నానవాలు బట్టలేకపోయినందున మిక్కిలి
నొచ్చుకొనెను పెరిగినంతటి అశుభక పోయినను-కాక మరలనున్నా
సుగణ విషయము గూర్చినుండెను. అది గోకాణిణియే. నా మేకాన
వాలుల్ల జూచుచున్నాను.

ఇక ప్రేమసింగు పది నిమిషములు. పైవారెల్ల ముగియగాని, ఆయన
దయవృత్తికి సమ్మతియు సమయమునకును సుఖమునకును ముగియగాని
వచ్చియుండును, ప్రేమసింగుకి నెప్పటినిట్లుగ జెను. కానెందు
కు స్వల్పమునకి వచ్చితినిగా మునిపగజెను. నిరిగి యచ్చటకే బోయి
నదో, నీయుక్తిప్రభువునకి వచ్చిందుకొన వచ్చునుగదానుని యూహించెను.
ఆవెంటనే, ముంపుకొగ్గపేరించిన ప్రయంవననన్దయము
జేసిన నావగుదునేమో యని శంకించెను. సుగణ మునుగునకుజవాడేమని
దానించెను.

రానున్నయెడల వీలులేదని జెప్పుము. నీపనియిప్పుడు నాకులేకు. పొమ్ము' అనినాడు. సుగుణ విధిలేక నాధునివై పాకమారు దీనముగ జూచి గుమ్మమునొద్దకు పాతా, గాయుటకై పోయెను.

ప్రేమసింగు తనజాలి, కన్నులనుండి యామెకు దెలియపటచెను.

సిమ్మట జాలసేపటివఱకు తనచరిత్రను జెప్పజొచ్చెను. ప్రియం వద యుత్సాహమున కింతులేకు. కొడుకుమాటల కాయునతెపడు నానందముగన, మీరాబాయి కొడలుచెలియతంతటి సమ్మాదము గలిగె డిది. గుమ్మముకడనున్న సుగుణ యొకటి రెండుసార్లు ప్రియంవదను, ప్రేమసింగును జూచి చిన్నబుచ్చుకొనెను. ఇచ్చివైస్యము లెన్నియనుభవించినలెనో యని గూడ చింతించుచుండెను.

కొంతసేపుగుసరికి కొడుకుతో

మీ — 'ప్రేమసింగు నితోకలిగినయూర్పు నీకందముకన్న నంద విహీనతయు దెచ్చినదిసుమా' యనెను.

ఇది కేవలము, ప్రయావదమనస్సు తెలిసికొనుటకై వేసిన ప్రశ్నయే.

'నాయనా అదియుగాక, యేదో గొప్ప నేరముచేసినవాని మొగమునుండునలె నెరుంగుక విచారింపదన గాన్పించుచున్నదిసుమా! నీసోదన్యత నతిగింపదనను గావున సరిపోయినదాని; అట్లే ఖగవితల్లి, కొడుకీదో నేరిమునే జేసినది తెలుచును' అని ప్రియంవదను జూచి ప్రయావదా యేనుండువు నేను చెప్పినది విజమేగా! ఇట్లు యజిగెను. అంత

ప్రే—ప్రయావదా అమ్మ అట్లు చెప్పుచున్నాడుగదా. నేను నేరస్థుడనని యుచుమానమట? నీకు చూడ నేరట్లనే గన్నడుచుంటినా?

ప్రి—అమ్మ తమ రెండభిప్రాయములలోను పొటబడియేయుండిరి, మీకు వచ్చినయూర్పు నూతనతేజమునుదెచ్చి, ఐదేండ్లక్రితము

కన్న నిప్పుచే సాందర్యచాతురిగ జేసివది రెండవవిషయమై, మీముఖ మునందెట్టినరమును గాన్పింపదు.

మీ — ఇకనేమి నీవాతనిపక్షమే యవలంబించితివి. మునలిదా నను నామాటమికేమిలెక్క?

ప్రే — అమ్మా అట్లనకుము నామనస్సెట్టియుండియు నేదోరహ శ్యమును దాచిపెట్టెతి నందువేల?

మీ — నరలెక్కుమి ప్రసంగముచూచి, ప్రేమసింగూ, నేనడి గినదానికి జవాబిమ్ము. నీనివాహమువిషయమేమిజేసితివి ?

ఈ ప్రశ్నవేయునదికి ప్రయంవద శలవ్రదీసికొని తన గదిలోనికి బోయెను.

ప్రేమసింగు కోడముతో కనుబొమ్మలు, ముడుచుకొని యొక సారి సుగుణనైపుశాచి తల్లితో 'అమ్మా' నన్నావిషయమై బ్రన్తు రమేమియు నడుగెవద్దు.

మీ — ఇది నాజన్మముతో నాముచ్చట గనెడియోగమెప్పుడు ?

ప్రే — దైవనంకల్పమెప్పుడో యప్పుడు ?

మీరాబాయి యిట్టి ప్రశ్నవేయుటకును అట్టి జవాబుమొందుట కును నదిమే మొనరినది. ఆతనియందేదో మార్పుండ్లి తీరెననియు దానికి కారణమాతరికేగాని యేకించి దెలియదనియు స్థిరపరచుకొని, 'నిప్పుచేమిసాందర్య ప్రయంవదయొకను నిక్కడనే యుండును గదా. ఆమెస్వస్థమునకు లోపల ప్రేమసింగునెట్లయిన మోహపటచి, యామెను ప్రేమించెట్లు జేసెననుగాక' యని నిశ్చయించెను.

అపిదప నితరవిషయములేవో ముచ్చటించికొనిరి. తరువాత ప్రేమసింగు ముందరహాలులోనికి బోయి యేదో బుస్తకమును చదువు కొనుచునే కూర్చుండెను. ఇంతలో తోటకాపరి మంచి మంచి గులా బిఘావులను అమ్మగారితో దెచ్చియిచ్చెను. మీరాబాయి వానిని

బొమ్మని, ముందరి సాపడి గోనికివచ్చి, తనలో తాననుకొనునట్లును, ప్రేమసింగుకు వినబడులాగునను, 'ఆహా యీపువ్వులనిన ప్రేమంపద కెంతయో యిష్టము. వీటిని జూచినపుడెల్ల ఆమె తలంపునకువచ్చును.' అని. బిగ్గరిగ 'సుగుణ' సుగుణ మన ఆమె మీరాబాయి యొద్దకు వచ్చెను. అంత నామె 'సుగుణ యీ పెద్దపువ్వును దీసుకబోయి, ప్రియంపదకిచ్చి వత్తువా? ఇదిగో' భోజనమువేళకు ఆమె తలలో పెట్టుకొనినదో, నేనును నా ముగ్గురు చాల సంతసించుమని ఆమెతో జెప్పుము. తెలిసినదా?' యనెను. ప్రేమసింగు మాటలు వినుచునే యున్నవాడు కావున, అమ్మా నన్ను కూడ నేలగల్పెదవు? అదిగాక యే సేవకురాలికి ననిచ్చి వాటిని బంపకూడదా ? ' యనెను.

ఎంతగాకున్నను తనకు భార్యయే కదా సుగుణ? ఆమెచేతనా, యాయూడిగము జేయించుకొనుట ? ప్రేమసింగు మనసు రగులుకొనుచుండెను. తల్లిచే నెల్లమూర్చింపగలదు? ఏమియు జేయలేక, దుదకు పైచిధమున ననెను. అట్లనెతో లేదో, యర, మీరాబాయి కోపద్వష్టులాతనిపై బరిపి . తెలివివక్కువవాడా, సేవకురాలిచే బంపిన ప్రియంపద గౌరవమునకు భంగముకాదా? యెంత చదువుకొన్న వాడవైనను, మంచీచెడ్డలునీకు చెలియకున్నవే?

ప్రేమసింగు మతిమూటాడలేక పోయెను. సుగుణ, ఆపువ్వు నుదీసికొనెను. ప్రియంపద కది దీసికొనిబోవుటకన్న, క్రిందబడవైచి, ద్రోక్కిముక్కలుజేసిన నెంత బాగుండునని యోజించెను. కాని యెట్లు? సేవకావృత్తిలో బాదుషమునకు తావేది ?

సుగుణ, తిన్నగ ప్రియంపద గదిసోదకుబోయి యమ్మగారి గోరిక నెరింగించెను. పువ్వుచేతి కందిచ్చుచు, విడువవలెననియే యెం

చి, యది జాఱవిడిచెను. క్రిందనెచ్చట బడివదో యనునట్టిటు నటు నడచి దానిని ద్రొక్కవలెననియె ద్రొక్కి-వైచి యామెతో సుగుణ 'ప్రియంవదా! యెంతవని జరిగినది ? అయ్యో అమ్మగారతి యాప్యాయితో బంపినపుప్పు కాల్చి క్రిందపడినదమ్మా" యని విచారముతో బలికెను. అంత నామె 'సుగుణ-అదెట్లు జరిగినది ? అయ్యోమామ కొననక్కరలేదా 'యని యిండుక మానముతో నన'

సుగుణ—నేను చెయ్యవలయునని తీర్తునా? పొరబడిన కాల్చి క్రిందపడి నలిగినది. పోనిమ్ము మఱాకపుప్పు రెత్తునా? యని యడుగ నామె 'అక్కడలేదని సమాధానమిచ్చెను.

ప్రేమసింగది యంతయు గనిపెట్టుచునే యుండెను. మనస్సులో 'సుగుణజేసిన దెల్లను సహజమే యనియు న్యాయమైనదనియు నూహించెను. ఆరాత్రి భోజనసమయమున నాతని గలసికొనినప్పుడు ప్రియంవద 'ప్రేమసింగూ' మీరును మీయమ్మయు బంపినపువ్వేల నేను దలపై బెట్టుకొనలేదో దెలియునా ? అది సుగుణ కాల్చి క్రిందపడి నలిగిపోయినది అని చెప్పెను. ప్రేమసింగా మాటకేమియు బ్రత్యుత్తరము జెప్పక, వినియు, విననట్లూరకుండెను.

తెలియకున్న నేమోగాని, తెలిసినదప, సుగుణ యిట్టి హైన్యమును తనకళ్ళయె పట సనుభవించుట 'ప్రేమసింగు' మిక్కిలిబాధగ నుండెను. తల్లి నేమియు ననలేదు. పెండ్లామును నోరెత్తి బలుకరించిన వోనది గొప్ప నేతిమగును. ప్రియంవద యందలి ప్రేమను ద్రొంపుకొనలేదు. తన యట్టివ్యక్తి కేవిధమున జూచినను యేదాటియు దొరకదు. 'అహా నేనేమిచేయవలయును ? ఏమియు బాల్సోపదే ముందుజూచిన నూయి వెనుకజూచిన గోయి? యెటుబోయిన ప్రాణ సాయమే' అలోచించి 'దీనికంతకు గోరి బదా! ఏవిధముచేతనైన సుగుణకు విడకు

లిచ్చినవో నేమియు గలుగదు. అది న్యాయమైనను, గాకున్నను; అదొక్కటేమార్గము. ” అని తలపోసెను. కాని అట్టివిడాకు లెంత వఱకు చెల్లుకో యెంతవఱకు చెల్లదో అతనికి దెలియదు. ఏవకీలునైన నడిగి దెలిసికొనవలె కాని అట్టి ప్రయత్నము లేవియు జేయుటకు మార్గము మనసొప్పకుండెను.

— —

పందొమ్మిదవ ప్రకరణము,

భ గ వ త్ వ

— —

ఒకనాడు మీరాబాయి సుగుణుని బిలిచి, సుగుణా నిన్నరాత్రి శౌకుంతలనాటకమును జదివితీరినదా. అందులోని కొన్నిపద్యములు మార్కుచేయించితిని. నాటిని వేరు తెల్లకాగితములపై నెక్కించనలెను ఆపుస్తకము ప్రతిసారియు దీసి చదివిన ‘జైండు’ పాడగును. ఆపద్యములు కందుకూరు సారులు జదివినచో కంఠస్థమగునను కొందును. తెలిసినదా ?’ యనెను సుగుణ ‘ మంచిదని’ యాపుస్తకము కొఱకు ఘండాగారపుగదిలోనికి బోవనందు ప్రియంబదా ప్రేమసింగులు చెటి యుక కుర్చిపై నను గూర్చుని అతిప్రేమతో తారాశశాంకవిజయమును గాశాలు చదువుకొనుచు నాహ్లాదకరముగ నుండిరి.

‘ అ సుగుణ లోనికి పోవుటకు మొదట జంకెను. పిదప ‘ప్రే! నాదెట్టి బ్రతుకు. అగ్నిసాక్షిగ బండ్లాడి నాకేల, యీశితకి వేరువనితకు

లేని జంకునాకెందుకు ?' అని తిన్నగ లోనికిబోయి బీరువాలోని పుస్తకముకై వెనుకబొచ్చెను.

సుగుణను మొదటజూచినది ప్రియంవద ప్రేమసింగామె తరువాత జూచెను వారిద్దరును సుగుణ రాగానే ఒకరిమొగ మొకరు జూచుకొనిరి. ప్రేమసింగు మొగమునందొక మార్పుగలిగెను. అందొక విధముగ, చీకా ఘీతి, సిగ్గు గన్పట్టుచుండెను. ప్రియంవద కదియిష్టము లేకుండెను. ఎట్లయిన సుగుణ నావలకు బంపివేయ సమకట్టెను. సుగుణ పుస్తకమువెనుకుట యందే కాలక్షేపము జేయుచు, మఱికొంతనేపా గదిలోనే యుండ నిశ్చయించుకొనెను.

ప్రి—సుగుణా - దేనికై నీవు వెనుకునుంటివి ?

సు—ఈ కుంతలనాటకముకొఱకు.

ప్రి—ఓహో, దానికొకా? అది యీదిన్న బీరువాలో తీసికొనుము. దానితో నేమిచని?

సు—అమ్మగారు కొన్ని వ్యములు తెల్లకాగితములపై వ్రాసి దెమ్మనిరి.

ప్రి—మంచిది. తీసుకొనుము.

సుగుణ యిక నచ్చటనుండుట కవకాశముజిక్కక పుస్తకమును వెంటనే గీసికొని యావలిచాడీలోని కేతెంది అచ్చటనే యొక బల్లపై గూర్చుని పద్యములు వ్రాయ నుద్యమించెను గదిలోనియిద్దఱును ఆమె వైపు జూచుచుండిరి. సుగుణయు, యేవిధముగ బాలిపోక, సమయము చిక్కినప్పుడు వారిద్దరివై పును జూపులు బ్రసరింపజేయుచుండెను. ప్రేమసింగు నుద్రేకమధికమయ్యెను. ప్రియంవదకు బల్లరానికోపము జనించుచు, 'జీతబత్తెములకున్న యాయువతి కేమియు నెగ్గుసిగ్గులు కున్నవే? మేమిద్దగమిచ్చటనుండ, నాహా! సిగ్గులేకుండు మొద్దు

టనే కూర్చుంటావా? పల్లెటూరి వశువు. ఏమన్నాడు తెలిసికొన నేలకు. ఆమెలో నాకేలయని ప్రేమసింగువైపుజూడ నాతని మొగ మించుక నెఱ్ఱబాడెను. అదిగని ప్రియంవద భన్నురాలయ్యెను ఇంతలో నతడు ఘోషించెనుండి నేనుచు ప్రియంవదా ప్రస్తుతము మనము పుణ్యము చేయవలె గట్టిపెట్టవలెను. నాకు పనియున్న దనెను.

ప్రి—ఈ టక్కరిమాటలకేమి నీకేమిపనిగలదు?

ప్రే—నిజము. నామాట నమ్ముము.

ప్రి—నిజమైనచో నాకు చెలువగూడదాయేమి?

ప్రే—న్నేహితుడు మోహనసింగు తనయింటికి విందుకు రావ లిందిగ విలిచెను. పైమయినది.

ప్రి—టక్కో జ్ఞప్తికినచ్చితిని. నన్ను కూడ వాహ్వనించిరిగదా? నేనుచు రావలను?

ప్రే—అట్లయిన రమ్ము. కాలయాచన యేల?

ఇట్లరువురును సంభాషించుకుని యామెంటనే, యుచితవస్త్రముల ధరించి గుఱ్ఱపుబండి నెక్కిపోయిరి. వారిద్దరును గలిసిపోవునప్పుడు, మీరాబాయియు సుగుణయు వారిని జూచుచునేయుండిరి. అంత మీరాబాయి సుగుణనుజూచి ‘సుగుణా, ఆయిరువురును భార్యాభర్త లైనచో, నాయకృష్టమేమని చెప్పుదును? ఆహా! వయోచూపవిద్యాదు లందు సరిసమానులై దాంపత్యమునకెంత ఈడుజోడుగ నుండురు! నీ యభిప్రాయమేమందువు.’

సుగుణకామాట వుండుపై రక్షవలెనుండెను. దానికిదోడు తన యభిప్రాయముకూడ నేలకావలసినదెను? దైవమా నాకెట్టిగతిపట్టి యిది అని వగచుచుండ మీరా తిరిగి ‘సుగుణా ఏమిటది? ఏదో ఆలోచించుచున్నావని వే? ఇంతకాలమేగా, నిన్ననేకపర్యాయముల్

మాదిరిగ నుండుటజూచితిని. కారణమేమియు దెల్పువు. నేను నిన్నేమని యడిగితిన్? జ్ఞప్తి యున్నదా?

సు—ఆ. జ్ఞప్తి లేకేమి?

మీ — ఉన్నచో నేమియు నవాబీయవేల?

సు(తనలో) ఈత్రతణమీమెతో 'నేను నీకోడల్బునై యుండ కొడుకునకు వేటుయచితెను గట్టనెంచువమ్మా? యని జెప్ప నీమె యేమ నునోగదా. కాని, ప్రేమసింగు నానోరు పడగొట్టెనే! ఇక నేమిచేయుదును?' (ప్రకాశముగా) అమ్మా నిజముగ పియంపదా ప్రేమసింగు లొకరికొకరు తగినవారే. అదియుగాక ఒకరికొకరు గాఢముగ ప్రేమితులయే దలచును.

మీ—అందుకు సందేహమేమి? అనియ నానొడుగు వచ్చి మూలము. తాను నేమి చేయు వేలనినట్లు యిచ్చింపుచును ప్రియంపదాకిది కట్టకు. సుగుణ, ఆచును నిజముగ పట్టెయేకేకీహన్నచో, ప్రేమసింగంతటి జమీదారుడు వేలొందు నావారిలో లేడునుమా? నిర్భాగ్యుడు. సిరిరా మోకాలక్షుకీమో యను భముచుండునట్టిది. అనుచు నుచు మఱల సుగుణాచుజూచి 'జాకుంతలలోని పద్మములు వ్రాసెతివా? యని యడుగ వ్రాసెతినిని యీమె నవాబీచెప్పును. ఆకాగితములుగూడ మీరాకిచ్చి, యీమె శలసము సుగుణ తిరిగి తనగదలోనికి జాయెను.

ఇదివరకువలెనే! ఇందు మూడుసార్లు మే, ప్రయంపదా ప్రేమసింగు లొకరితో సోకరు రహస్యముగా, చదువుకొనుచువుడుగాని, సరస నల్లాపము లాడుచుండుచువుడుగాని, చూచుట తటస్థుచుచుండెడిది. ఇట్టి పరిస్థితులు చాలకాలము సంభవించుటకు సుగుణకుగాని ప్రేమసింగునకుగాని, ప్రియంపదకుగాని యిష్టములేకుండెను. సుగుణ కెల్లయిన తననాధునిప్రేమ పునాదింపవలెనని యుండును. ప్రయంపద కెల్లయిన

ప్రేమసింగును వివాహమాడి తీరవలయునని యుండెను, ప్రేమసింగు కెట్ల
యిన మంచిమాటలచే సుగుణుని విడుదల జేసికొనవలయుననియు,
ప్రియంవదను వివాహము జేసికొనవలయుననియు నుండెను. ఏదియొట్లు
న్నను, సుగుణమాత్రము విమునమొక యుగముగ నుండెను. తనకు
నాధునిపై చున్న ప్రేమానుబంధము ప్రంపుకొనుటకు శక్తి జాలకుండెను.
సవతి పోయినట్లు ప్రియంవద తన ప్రాశస్త్యదునితో చెలిమిచేయుట
తాను కోరుకట్టుకొని మూగదానివలె వాదించెలిమి, కనులారజూచుట
యీరెండింటిని సహించుచు చూడకుండుటకు సహనము జాలకుండెను.
నీమైననుసరి. ప్రియంవదా ప్రేమసింగులు తన కిన్నులయెరుటనే అట్లు
చరించుట మిగుల యన్యాయము? కాని సుగుణ యేమిచేయగలడు?
కూడరావద్దనిన, నెత్తుకొనుమని యేడ్చినట్లు ప్రేమసింగు పొమ్మనిచెప్ప
నప్పుడు తానేల నచ్చట నుంచులెను? అన్నింటిని సహింతునని ముం
డేల యాతనికి వాగ్దానము జేయవలెను? కావున యిప్పుడు సుగుణ
చేయవలసినదేమున్నది? ఆమె యిట్లు తలపోసెను. 'నాపరిస్థితులు దిండిన
మనసును వ్రాణసంకటముగ నున్నవి. ఇట్లు న్యధనుజెందుచుంటినో
నానాధుడుకూడ నట్లే పరితపించుచున్నట్లు గప్పుటజేసి. ఐనను నాయెడల
మాత్రమూత డానంతము నెనులుజూచుండెను. ఎంతమాట్లాడుటకన
కాశములేనన్నను, క్రిగంటిని నా కూడరాదా? రహస్యముగ నైన బలు
కరించరాదా? నేనెమి ముసరాధముజేసెతిని? ఈసారి యేమైననుసరి సమ
యము నిక్కనపుడాలసని మతిమిక్కిలిసారి గలిసికొని, "నాథా నాగతి
యేమంగరని? తుదిసారిగ నడిగెదనుగాక తదుపరి భగవదేచ్ఛ"

శ్రీరఘదీయవప్రకరణము

వాదావళి.

అదిసాయంసమయము. భానుడపరాంబుధి గ్రంథించుండెను పక్షుల కిలకిలారనములచే నుదయపురి యంతయు మారుమ్రోగుచుండెను. పోలములనుండి పాలేరులు చేతులనుట్టెలను, ముంతలును దాల్చి యాలమందల నిశ్శబ్దముచేయుచుండిరి. మందల నడకచే ధూళిచెలరేగి వీధుల చికాకు పటచుచుండెను. సుబ కంజాములచే, కోటలోని నోటయందలి లేతమామిళ్ళు ప్రకాశమానమై జూడసతి సొంపుగ నుండెను. క్రమముగ సూర్యాస్తమయముగు వజ్రు' లేతీకటులు పురమంతయు నావరింపజొచ్చెను. సుగుణ హృదయమును, ప్రేమశూన్యముగు ప్రాణనాథుని హృదయాంశకారమునందు బ్రవేశింప నుద్యమించుచుండెను.

నాడు కోటలోని వారెల్లరు నల్పహారవిందుకై యూరునెలు పలనున్న నొకతోటలోనికిపోయి తిరిగివచ్చుసరికి రాత్రి మయ్యెను, సుగుణ వారితో జోక తనకస్థిమితముగ నున్నదని మీరా యుద్ధ శిలపు దీపకొని తన గదిలోనే బయ్యడినట్లు నటించెను. ప్రేమసింగు విందుకు పోయి యుండవలసియు నాడేదయో క్రొత్తగుజ్జమును కొను నుద్యమించి. పగలంతయు, దాని మంచిచెడ్డ లజయుటకై చాల దూరము బ్రయాణముజేసి. సాయంసమయముగుసరికి తిరిగి కోటకు చేరెను. సేవకు లెవ్వరును సమయమున కచ్చట లేకుండుటచే, తానే స్వయముగ నాయశ్వమును పశుశాలలో గట్టుచుండెను. అదియే సమయమని యాలేతకటిలో సుగుణ మునుగువైచికొని ప్రేమసింగునొద్దకు పోయెను. అతడామెను జూచి 'సుగుణా. యిదేమి? నీవు విందుకు పోలేదా? ' యని బ్రశ్నించెను.

సు — ‘శరీరమస్వస్థతగ నున్నదను వంకచే బోలేదు

ప్రే — అట్టివంకకు గారణమేమి ?

సు — మిమ్ముల నెట్లయిన నొంటరిగ నున్న సమయమున గల సిగ్గొనవలయుననియే యూహించి యట్లు జేసితిని. దైవము నాయం దున్నవాడు గావున మిమ్ము గాంచుట తటస్థించినది.

ప్రే — నాతో నేమిపనియున్నది ?

సు — నాథా - ‘ నాతో నేమిపనియున్నదనియా ’ బ్రశ్నించు చుండిరి ? ఆహా ! ఇన్నికొట్ల జీవరాసులుండ, వేటితోనైన నాకుబని గలదా, మీతోదక్క ? నాహృదయ పూర్వకముగ మిమ్మునే ‘ ప్రేమించి ’ మిమ్మునే పెండ్లి గూడి, మీతోఁజకయే యిన్ని యిడుచులగుడుచు నాకు మీతోఁగాక మఱియేఁటితో పనియున్నది ? నాప్రాణేశ్వరులై, నాజీవితమంతయు, బాల ముంచినను, సీటముంచినను భారము మీదే యైయుండ, మీతోఁగాక మఱియేఁటితో బనియున్నది ? నిష్కళంకమై, నిష్కాపట్యమై, నిండుమనంబుతో బాపి ననాప్రేమను మీరే గ్రహించి, మీజేమాటగొన, సయ్యో మీతోఁగాక మఱివేనితో బని యున్నది ?

ప్రే — సుగుణా సరిలెమ్ము. ప్రస్తుతాంశమేమియో జెప్ప గోరెదను.

సు — (కన్నీటితో) నాథా చర్విత చర్విణమేల ? మీరు నన్నా వలకు బొమ్మన్నను మీముఖాఽవిందావలోకనమైన గల్లునని గదా ! మీతోటలో నుంటివి ?

ప్రే — నిజమే.

సు — కాని, నన్నుఁబూర్తమైన గణింపక, కరుణింపక, మీప్రేమామృత మావంతయైన బ్రసరింపక, గ్రంభనైన బాడ గుండుట, న్యాయమా ? నాథా, నేను హ్రస్వనో, శీలనో, యనుకొం

టిరా ? నాదియు బ్రాణమేకదా ? మీనోటనుండి రహస్యముగ నొక్క మాటకైన నోచనైతినా ? బహిరంగముగ నొక్క గ్రంథికైన తగనా ? ఆహా, నాయందుమీకింత నిర్ధయ గల్గుటకేమి బాపము జేసి తిని ? నామొగి మెప్పుడు జూచినన నప్పుడు విసుగుకొనెదజేల ? నాత ప్పేమి ?

ప్రే - (నిర్లక్ష్యముగ) నీమాటలు నాకర్థలుగావు. నీయెడల నేనెట్టి వైరమునుగాని యాగ్రహమునుగాని జూలేదు.

సు - ఆగ్రహము, వైరము జూపకుండుట ప్రేమను జూపించుటేయగురా ? అయ్యో యితరుల విషయమంత బ్రాకులాశనకే ? కేకే నాయంత గొట్టుకువచ్చినది ?

ప్రే - వెళ్ళదానా మనపెండ్లి చొమ్మలపెండ్లివాటిదేగాని యంత కన్న నెక్కుడుగాదు. బాల్యనివాహములకు గార్యాభరణాలు బాధ్యులు గారు. ఏమందువేచి, అచ్చన దశలో ప్రేమయనునది యెరుగక, నిన్ను వివాహమాడితిని. అట్టి పెండ్లివ్యావహారికమైనదేగాని ప్రేమకరణముగ ప్రేమపాశముచేబద్ధమైనది గాదు. కావున దానిని పురస్కరించుకొని నన్ను జుక్కులు బెట్టుట నీకు మంచిపనిగాదు. ఇంతకును నీకు నేనే గాటును జేయలేదుగదా ?

సు - అయ్యో - మీప్రేమా స్మృత మొక్కటియేనాకు మహా మేలువై యుండ, నాకక వేలు సౌఖ్యములతో బనియేల ? నీకేమిలోని జేసితి' నందురా ? యితకన్న వేరేమి లోనిగావలె ? మీయర్థాంగిగ నగు నాకు. మీనోటనుండియొక్క మృగువాక్కునకు హక్కులేదా ? యని వెక్క వెక్కి యేప్పు నాతని చేతులను బట్టుకొని ముద్దిడు కొనెను.

ప్రేమసింగు పులకతాంగు డయ్యెను.

ప్రే — సుగుణ నీవేమన్నను నీకై బహిరంగముగఁగొప్పపడజాలను అనేకులనేక విధంబులుగ, ననెదరు

సు — ఏమనెదరు?

ప్రే — ఏమైన ననెదరు.

సు — నన్ను బట్టియేనా ?

ప్రే — ఔను. నిన్ను బట్టియే నీకును నాకును యేవిధమగు సంబంధమున్నట్లును, బ్రహ్మచర్యమునకు వెల్లడియైనచో నామానప్రాణములు నిలువవు.

సు — ట్లందుకే. మీరును ప్రియంబదయు గలసి మెలసిదిరుగాడ లోకులేమి జేయుచుండిరో దెలియుచున్నదా ? మీయిరువురివైపు జూచి, నవ్వకొని యొకరినొకరి ముక్తిరూపముకొనుచున్నారే.

ప్రే — హామరు కొన్నను నాకు నిమిత్తములేదు.

సు ఆహా యిప్పుడేగదా యశస్విన్యసాలగుమనని యుటిరి. అదిబిక్కనామూలముననేనా ? నాధా, యిట్లంటినని నాపై గోపమునకుదు. ఆమెమొదల నాకట్లదేవుమును లేదు. ఆమెజూపు ప్రేమలో వేయవంతులైన నాపై జూపిన నాకదియే పదివేలు. నూటికొక్క న్నాన దయతో నన్ను జూచి. పలుకరింపుడు ఎంతగాకున్నను మీకు నేను భార్యనేగదా ?

ప్రేమసింహు నిరుత్తరుడై గుఱ్ఱమునైపును, నాలవైపును జూచి తలవాల్చుకొనెను. ఎట్లకేలకు 'సుగుణ' పెండ్లియను వంకచే నీవు నాకు భార్యవుగాని ప్రేమయనుపాశముచే

— 'యనుసరికి

సు — ప్రియంబదయే భార్యయై యుండెడిది. అంతేకదా ?

ప్రే — (మెల్లగ) యే.

సు— పోనిండు. ఏ తో విధముగ భార్యయని యంగీకరించితి రంతేచాలును. నాథా ఒక్కసంగతి నడుగుచుంటినిఁ బ్రేమలేకున్న నాయందు సమ్మతమైనగలదా ?

ప్రి— ఊ. దానివలననీకు లాభమేమి ?

సు— లాభముసంగతి యటుండవలెను, నాయందు సమ్మతము వుచో నీసంగతిగూడ శలవిండు.

ప్రి— ఏమది

సు— నన్ను బూర్తిగ విస్మించి ప్రియంవదను పెండ్లాడవలెనని యేనా మీ సంకల్పము?

ప్రి— ఆప్రశ్నకు నీకు జవాబీయలేను.

సు— మఱి నాగతియేమి? తెలిసియో దెలియకయో, ప్రేమించియో, బ్రేమింపకయో వివాహమాడినది సత్యమేకదా? ఈయనుబంధ మిప్పుడు క్రొవ్వినైచుచు భాస్యమేనా? ఎక్కియిడుమలైన మీకే బడితినే! ఇంతకు వేయిరెల్లు యిక్కల్లు వచ్చినను, మీప్రక్కనుండి నవిలక్కజేయునే? మీతోడిది మహాభోగ మవనిండు. మహాదర్శన మవనిండు, యేదైనను మహాదృష్టమని శిరమున బూనదలచితి! అట్టి నాకు మీరేమి గతి నిశ్చయించితిరి.

ప్రి— ఇంతవఱకుదుగుచుంటివిగావున జెప్పుచుంటిని. సుగుణా మన యిక్కల్లు విడాకులవలనగాని పొందుపడవు. విడాకులనుసరికి సుగుణ గడగడ వణంకెను. అశ్రువులు జలజలరాలెను. గుండెలు దడదడగొట్టుకొనెను. మాటలు తడబడబోచ్చెను. మొగము వెలవెలబోయెను.

సు— 'హా, నానాధుడేనా నన్ను విడనాడుట! నాథా నాథా చచ్చుటకై గూడ మీశలవు నేగోతెదను. అప్పటివఱకును మిమ్ము ప్రేమించుచునే యుండును. నన్ను జావుమనెదరా, లేక, నాకొక్క దీర్చు

దరా? మిమ్ములను మడిచానయ్యములడుగను, అన. బ్రహ్మము లడుగను, బ్రహ్మవాహనములడుగను, మీయింట నూడిగముజేసియైన మీవర్కనము జేయుచుండనిండు. నామొగముజూచిన తామసింపకుడు. ఎట్టి చిన్న యవకాశమున్నను నాతో నొక్కసారి బలుకరించుడు. ప్రియవరతో మీరెట్టి సల్లాపమాడినను నాకు నిమిత్తములేకున్నను, దయయుంచి నాయెదుటమాత్ర మావిధముగ జేయకుండుడు. నేను భరింపజాల భరింపజాల. ఈమాత్రముకైనను నోచరా? నాథా! నాథా!" యని హృదయము పగులునట్లేడ్వజొచ్చెను.

ప్రేమసింగు కన్నులనుండి అప్రయత్నముగనే బాష్పములు రాతెను. తనలో 'అహా, ప్రియవరకు నేనొక ప్రేమించినను యీమాత్రముకేమి యద్దురాలు గాకుండురా?' యని తలంచి సుగుణచైపు జూచి 'సుగుణా నీోక్కె దవ్వక పిక్కెకగులెను, ఏవ్వకుము. యే మాత్రమునీలున్నను, నీమొగుట ప్రియవరతో మరలటగాని, భాషించుటగాని, నీకునోసము గలిగించు చేరగాని జరిగింపకుండుటకు బ్రదుక్కింతునులెమ్ము. అవకాశమున్నపుడుకైన నీతో బలుకరించు నుకుగూడ యత్నించెదనులే. ఇప్పుడు నీకుశాంతి గలిగినా? లేమ్ము. చాలసేపైనది. విందునుండి వారు వచ్చుననుమైంది మరము శ్రీఘముగ లోనికేగవలయును.

సుగుణ యాపందమునకు మేలలేదు. తనశిరము నానని జేకులతో నుంచి, తనచేతులతో భుజములపై వ్రాలెను. పిదప మెల్లగ తన పిదపుల నానని పెదవులపైకెత్త నానకును కరుణారసము వెలిబుచ్చును నామోక ముద్దిడెను.

సుగుణ యిక గాలయూరవజేయక 333 మునుగు వెదిగొని మెల్లగ నీన గదిలోనికి వెళ్ళెను.

ప్రేమసింగచప్పటిమగ్గి మాలోగనా నిలుక్కడై క్రమముగ
తన భవనమునకు జాయెను. “నేనేమిజేయవలయునో తెలియకున్నది.
తప్పనిసరిగ, సుగుణకట్టి వాద్దానముజేపితిని. ఏమియనరి యికముంది
విధముగ నామెతో చివరగ చుంకరాను.” అని తన మహమ్మనముకు
సంకల్పించుకొనెను.

నాటిరాత్రి భోజనము ముగిసినదిగా నున్నప్పుడు, ముగ్ధుడు
యూరూడ నాతని ముఖమునవలె ప్రవక్తమును గలిపెట్టిరి. అది నామె
నాడు నాతనితో క్రమంచన బలుకొనినది. ఆతడేమియు కోరని
వారివలె గవ్వట్టెను. నాత నాతనితల్లి ప్రేమసింగు. ఇదేమి క్రమము?
పిచ్చివారివలె నేమియుకోరవలసింది? మమ్మో క్షేమము నడవ్వలెనా
దేనా? అని కంకాదుపడుచు నమె “అమ్మా మూలముగము,
గుడ్డిముగి నే గడిపిరి. అందుచే బలవత్కారణముగ నాతని తన
నేత్రములులేదు. అమ్మా ముగ్ధుడే అని భవనమున నుని యామె
జవాబిచ్చెను. ప్రియంవదయు నాతని గుడ్డిబలముననే నామె విని
ర్కించుకొనుచుండెను.

— — —

ప్రదుష్టదిగ్మొకటన ఒకరణము.

పంపియ నిష్కర్మ.

— — —

ప్రియంవదను, దినదినము ప్రేమసింగుచాచేవరకున్న నమ్మకము
తగ్గుచుండెను. దీనికి బలవత్కారణముతడేనో యాలోచనలోనే మును
గుచుండుట. అట్లని యామెతో పూర్వపువిధమున చనవుగనుండక
పోవుటలేదు. కాని యామె యనునవివరత శిష్యులముతో నెగవ్రేసి
గామె కేయకజేయలేదనిమాత్రము క్రియంవద నిచారించుచుండెను

ప్రియంబదా! పేమసింగులపేను నొకరికొకరెఱుగుదురనుటకన్న
ప్రియంబద యొక్కరితే యెఱుగననిన సంగజపము. తానాతనిని బ్రేమి
చిపిది యుండ, ఆతడు తనను బ్రేమించివున్నను యెఱుగును. ఎన్నడు
సింగన్ననో—ఆమెను ప్రేమించెను. కాని ఆమె తనను పో న్యూరమగు
ముగ గ్రేముచెగా యగు నందియము పడుచ

ఒకనాడు వారిదరును నోట్రాగోలలో నచ్చటినుండి తనగదికి

నుండఁచుచుపై గొక చెట్టుక్రిందను గు
ఱుచుచుండిరి. ప్రియంబద అనియే మ

షగుమగు సంభాషణలోనికి దింపరాక ప్రియంబద సన్ను
‘ఏనుకంటా నన్ను నీవు పూర్వపు అంతు కావంతయు సంశ
కెంతయు గొంతుకుచు ననియు’ మనెను ఆమె (కలోనంచి) రెండు

ప్రి—ఏనుట్లనుచుంటి? నేనేమియు నీగించుమై మాటప్రియం

ప్రి—నీ యేండ్ క్రతము మఱువదలయు ఒకనాటి వెన్నెలరాత్రి
యొక్కడగు చేఱుచున్న కొంకపై గూర్చుండి పశ్చతిసాందర్యము నవ
లోఁ గుట జ్ఞప్తి యున్నదా?

ప్రి—ప్రియంబదా! జ్ఞప్తిలేకేను. పూర్వ మనాటివెన్నెల నెప్పు
డు నాదిన నుండెల్లరు నిన్ను జ్ఞప్తికి తెచ్చుకొనుననిగూడ జెప్పితిని
గదా, నీకా సందేహమేమి? .

ప్రి—(తలవంచుకొని) సందేహమేమియులేదు. నాటి మనచెలి
మిని మరిచితివేమో యని యడిగితిని. వేఱులేను.

ప్రేమసింగు తల క్రిందికివాల్చుకొని దీర్ఘలోచనాపరుడయ్యెను.
ఆ విలిమి కంఠమామెను దెలియును. అతనికింకను సందేహమే. సందేహ
మునకుదోడు నభిమానము ఈరెండును ప్రియంబదకు గిట్టనివే. ఆనా
డెట్లయి అతనిచేత నను ప్రేమించునట్లాప్తింప నామె సమకట్టెను. కాని

యెప్పుటిని ఆమెచేతనే, మొదట యొప్పువలెనని ఆతడు సంకల్పించుకొని, ఆమె యెన్నితరుణములిచ్చినను, సరియగు జవాబీయకుండెను విధముగ. యువద ప్రేమసింగుకన్న నేచాకులెక్కువదమవుకొన్నజాగ. సంకల్పించుకొనెను. లాతని ప్రేమవిషయమై ప్రశ్నించెను ఆతడు నాటిరాత్రి భోజనము దెలియపఱచడయ్యెను. చివఱకు మొగము యుగాడ నాతని ముఖమును చూచి నెపుజూచి 'ప్రేమసింగూ, నీయూలో నాదు కాగుతో ప్రేమించు బలుచోయిను, శరీరమొక్క చోటనుంచి వారివలె గవ్వట్టెను. అత గాతరిత్వ మనముల్నాహముగ సంభాషించు పిచ్చివారివలె కేసుమురోదంబుదుకు, నీయూలోదననీది నాయూలోదన డెనా?' అని కంఠాదుతమ మనకుభోవుడమా?' అనెను

గుడ్డిముని నేర్పడినది మొగమును జూచెను. అతిరోషపురితమై యుం వేతేముడు ఆమె నోటినుండియే యెట్లయిన నామెవలపునుగూర్చి పలికింప జేమనియెంతయో చెప్పామెకు సరియైన జవాబీయడయెను అతనికంత బెట్టుసరియేలని సహజగర్వింపమగు నామె, వలపుసంభాషణచూర్చి, యిక గోటలోనికి బోవుదమని యనెను. అట్లని నప్పుడు కొందము కనుకను బూనిన స్త్రీమె కనుబొమలు చెప్పకచెప్పుచున్నను, అంతలోనే మందహాసవదనయై, యేముద్రేకములే దారివలె గవ్వట్టెను. ఆమె ఏమి. నిరుద్రేకము, స్వాభిమానము. అన్నియు జూచి ఆతడచ్చెరు నందుచు న్నెట్టికేలకు

‘ప్రేమించడా. నేనొక్కటడిగెదను. చెప్పెదవా’ యన

ప్రీ—అదేమి ?

ప్రీ— 5 యేండ్ల క్రితము మనము గలిసికొనిన పిదప నింత కాలము వరకును నీవేల బెండ్లిచేసి కొనవైతివి ?

ప్రీ—అది నాస్వవిషయము దానితో నీకేల ? రమ్మ. చాల నాలస్యమైనది. వేగముగ గోటలోనికి బోవుదము.

ప్రేమసింగు తనమాట సాగదని నిశ్చయించుకొని, తిరిగి 'అట్లయిన నాకు జవాబీయవుగా ?'

ప్రియంవద జవాబీయదయ్యెను. కాని, ఇచ్చియే యున్నవో నెట్టిజవాబిచ్చితిదో, అనిరుతరువునుండి ఆకంక్షనుండి ఆహా హ్యారముగు నడకనుండి. ఆతడు గ్రహించెను.

ప్రియంవద మఱియైదు నిమిషములలో నచ్చటినుండి తనగదికి జొరెను.

ప్రేమసింగు మాత్రమచ్చటనే యుండెను.

'ఆహా! నేనిప్పుడు చేయుచేయున్నది? ప్రియంవద నన్ను ప్రేమించెననుమాట జెప్పక చెప్పుచున్నది. అందు కావంతయు సంశయములేదు. ఐనచో నేనిప్పుడేమి చేయవలెను? (అలోచించి) రెండు మార్గములు మాత్రము గాన్పించుచున్నవి. ప్రియంవదతో, ప్రియంవదా, చకిద్రుకెట్టి ప్రేమాయ బంధమున్నను వట్టి వ్యర్థమైనది. నేనెప్పుడు ప్రేమించెను. కావున మరకీకనే యాశయువలదు. నీదారిని నీగ? నిని ప్రేమించు ' అనియైన నెప్పులయును. లేదా ' సుగుణితో గ్రయించితి ' అనిచే బద్ధులమైతిమిగాని, ప్రేమచేగాను. ప్రేమ కనెతిని. ప్రేమ ప్రేమనను విద్విన్నముగాక మానదు. మనదియు ప్రేమగాదాదానినాది " అని యైవజెప్పవలెను. ఏనాడు

మించుకొనియుంటిమో నాటినుండియు నీయై

గూర్తులంపక నాకై యాశించు కొనియున్న మీరామొద్దక కాక, పెండ్లియైన మఱియొకమునుండియు యంపదా, నిన్నో గావించకున్నను, నన్నే స్మరించుచు నప్త విడనాడుట? భగవంతుడా! యెట్టి

ఒకవైపు ప్రేమ, ఇంకొకవైపు

?"

నీల పుష్పదనసుచ

ఇన్ని శ్రేషులునుండిలి యీగవలె నాతడెంతమోసేపు ఎకోవేదన ననుభవించుటయ్యెను. చిరకాల ప్రాచీన నిగ్రహింపబడిన నాస్తిత్రియంబునను మోసించుటన్న వేరుకావ్యక్తము లేదని యెంచెను.

సంగణ విషయములు చేవిధముననైన వివాహ లిచ్చుటకు బ్రయత్నించెను కాని విధిముగి వివాహ వీయవలెనో యాతని దేలియ కుండను. ? నాయకాస్త్రి ముత్యుని వివాహంబు కొప్పునో యెరుగడు. భార్యను నెడలబడి బలచెల్లెడు ముప్పాడతిగాన, గొప్పగో ట్టెన గాన, యుండెనకే, గొప్పవారై విడువలస రిగురు. కేవల బుచ్చురు కాని అట్టి యే. ధముగ కేమును సంగణకొట్టి తీచియ్యెను. ఆమె నెల విడువల కేసంగణలడు ? ఇంత నామె యంవాలెక్కె స్వేషముగాని సగగాని, స్త్రీముగాని తీదే ? విడువలయుచ్చినను, ఆమె మనస్సా వలయు నొప్పులనుట కాలిస్పృహజే ?

చేవిధముగ నాలోచించుచును ముగిసి నిత్యో నాత పరిగి ప్రయంబున మనస్సు తిరిగెను. ఆమెను సూర్పియు నానె యను సూర్పి మజల విలకించు నెను. ఇంతకు తెని నావె గాచె నో లేదో యను సందేహము తిరిగి పుట్టెను. ఆ పక్ష విధముగ నిగ్రహంబునగ ను ? యను స్వప్నముగ నన్ను సేపు ప్రమించితేవా యని అడుగుట సమంజసము సమంజసమేయని దృఢపరిచుకొనెను.

ఆవెంటనే, ప్రమసంగు లోనికీబోయి తన గృహము. కొంతసేపటికే ప్రయంబు అగది ప్రక్కనుండి బోవుట దటస్థించెను. ఆమెను వెంటనే బిలిచి 'ప్రకవిషయ మడిగెదను. జవాబిత్తువా ?

ఈసారి ఆమె బుచ్చునకే గు నిష్పవడక

‘ప్రేమా — ఏమది ? యిశ్వరలసినచో నట్లేయిచ్చెద’

ప్రేమసింధు కొంతనేకటివరకును మిక్కిలి కొంపపడెను. ఎట్టకే
లకు దప్పునిసరిగ

ప్రయంవదా ఇదియే తుదిప్రశ్న నాబ్బెప్పనరిగేను జంపుకొం
టిని. చెప్పుము నీవు నన్ను ప్రేమించితివా ?

ప్రయంవద 5 నిమిషముల వరకును జవాబేమియు నీయలేకుం
డెను. కామ సంశోషమునకునే అతేసి, ఆసంకభాష్యములు నేలకాలెను.
బిడ్డలు గనుకొడిచెను ఏపురుఁగుకై యీమైదు చత్వరములనుండియు
దమించుచున్నచో అతడే రహస్లు ‘నీవు నన్ను ప్రేమించితివా? యనియడు
గుటలో నొప్పు నానిది వినినప్పుడు గ.దనియు నాశుభిపై కూడ
నామెకు నొప్పుచేయుచున్నచో తీగోమని తెలిసికొనుటకేగదా ? ఏమి
గా మెచ్చుచున్నది ‘ప్రేమా’ నమ్ముము. నమ్మకపోము.,
నామగోనా మమ్ము చేసిన్నే ప్రేమించితిని అయ్యకెన్నది నామచం
యెందు నొనరిచ్చియున్నది. నామ ఇద్దరియని నీవు ప్రేమించుచు
న్నరు స్వయముగ నీకేగా మెచ్చునా ప్రేమించ నత్యము బలుక
వలదా ? నిన్నేన చితిని నిన్నే ప్రేమించితిని నిన్నే వివాహమావ
నిన్నయించితిని. ఈ కారణముననే యీమైదుచత్వరములకును బెండ్లిజేసి
కోననెత్తిని.

ఇరువదిరెండవ ప్రకరణము

స్వ విషయము.

మతేనొన్ని కిషయులకు గోటలో చావ విండు జనుపలడెను. నామ
కుల పుట్టిదిగనుటచే స్నేహితులు, బంధువులు మీరాభాయి

నేనెవరి భర్తను

నొద్దకు వచ్చిరి. ఆమె బంధు బృందములో తనకుదాను తెలియనంతటి పరమోత్సాహము ననుభవించుచుండెను. వచ్చినవారిస్వల్పము సత్కరిం యీచు నాదామె తెలిపిలేకయే యుండెను

విందుజరిగినపిదప నందరును రాజగారిమందిరములో సంగీతసభ జరుగుచుండ చక్కడకు నాయిరి. ప్రియంవదయందరితోడను భోజ, మేలువస్త్రములు ధరించుకొనుట కాలస్యముజేసెను. ఆమె సుగుణుడు బిలిచి తనసిల్కుచీరలే 'నూశిపోయినదనియు దీని నామెచక్కగ గుట్టగ లదు గావున నొక్కసారి శ్రమ దీనుకొనవలెనని జెప్పెను. ఆసరికే చీర నామె కట్టుకొని నిలబడియుండెను. చీరవిప్పి తిరిగి కట్టుకొనుట కాలస్య మగునని యట్లునే నిలబడియుండ, సుగుణ క్రిందనే గూర్చుని ఆచీర యుంచున 'తేను' కు నుచుండెను. ఇంతలో ప్రేమసింగా గది నెచ్చుగావు చు, ప్రియంవదను, ఆమె కాశ్చివొడ్లగూర్చుండి వేసుపని జేయుచున్న సుగుణుడు, జూచుట తటస్థించెను. ఆదృశ్యమూతనికి చాల కఠోర ముగ గాన్పించెను. సుగుణుపై జాలియు నెవరును మిక్కిలిగ గలిగెను. తనభార్యయై యుండియు నిట్టి హాస్యము ననుభవించ వలెనుగదాయని దుఃఖించెను.

సంగీతసభయైన పిదప నిక్కడివారిలో నొకరు యెనడో ఉద్యోగస్థుడు మిక్కిలి ధనవంతుడై యుండియు నొక పిల్లను పెండ్లాడెనను వార్తదెలిపిరి. అంత నెవరికిదోచిన యభిప్రాయములు వారీయ సాగిరి. మీరా తన యభిప్రాయమును, దెలియబఱచుచు, 'మరెవరయ ముట్టు డనిండు. మూలలైనను, బ్రాహ్మణులైనను, క్షత్రియులైనను నొకే మతము దాని ప్రశంశ మనకక్కరలేదు. కాని, ఆతెలివితక్కువ నిర్భాగ్యుడు కొరికొరి దరిద్రపు ముండను గోరనేల భీభీ యిట్టివారి జీవితము గాల్చినా ? పాడుముండునోజులు గాకపోయిన, యిట్టినింలేలు బుట్టవు.

యేతాహతు కారాహతు దావత్వమువలదా ? అనెను. అంతకొక యామె మీరాబాయిలో అమ్మా పూర్వము దుష్కర్తుడు, నిరుపేద యగు శకుంతలను, శంతనుడు పల్లెవాని కూతురగు సత్యవతిని, వివాహ మాడరా ? అందు దప్పేమి ? పెండ్లికి బ్రేమప్రధానమా ? ధనము ప్రధానమా ?

మీ—ప్రేమసంగతి యటుండనిండు. సమాన తరహా గలుగని భార్యభర్తల గావురమెన్నటికిని బాంతుపడదు. అదియటుండ దరిన్బలతో పోతుగొనుట దరిద్రహేతువనియే నాయభిప్రాయము. పోనిమ్ము వారి ప్రసంగము మనకేల ? ఇట్టి సంభాషణ చాలదోషము. నేటికాలపు జడువే యీతుచ్చపు పెండ్లిండ్లకు గారణము. పూర్వపుమర్యాదయు దాగియును, నశింపుజేయుచున్నది చెనుకే.”

ఈమాటలన్నియు సుగుణమొక మూలనుండియు బ్రేమసింగు నేమి మూలముండియు వినియొకిరి మొగముకరతీదనముగ జూచుకొనిరి.

పిదప ప్రేమసింగు తనగదికి బోయెను. సంగీత సభ ముగింప బడినయొక గంటకెవరిస్థలములకు వారుబోయిరి. సుగుణ, తనగదిలోకి బోవుచు ప్రేమసింగంటరిగనున్నసంగతి గనిపెట్టి యాతని గదిని జూచెను. అతడు చాల భీతిలెను.

సు—‘నాథా. మీరుభయపడ నవసరములేదు. యెవ్వరైన యీ ప్రక్కనులేరు గావుననే యిచ్చటకు వచ్చుటకు జంకనైతిని,

ప్రే—ఇప్పుడేమి బనియున్నది ?

సు—ఇంతకు క్రితమే మీయమ్మగారి మాటలను వినియు న్నాగ్గరుదా ? ఆవిషయమై మీతో నొక్కమాట జెప్పవచ్చితిని.

ప్రే—యేమని ?

సు—మీశ్రేమమే యెల్లప్పుడును నేను గోరెదను. నాప్రాణ మైన బోయినసరిగాని, మీరసైదిట్ల నొందుట కిచ్చుంపను. మనశెండ్లి

నేనా భాగ్యము

నిగూర్చిన రహస్యము, నా ప్రాణాపాయస్థితి కై నను యెవ్వరికిని జెప్పను. దాని విషయము మీ కేమియు భయమువలకు. మణిశలవు”

ఈమె యిక నచ్చట నిలువలేదు. ప్రేమసింగు కాయె చూటలు హృదయశూలము లయ్యెను అతిస్థిముగ యోగంబు నారంభించెను. కాని యెంతకును సమస్య పూర్తవ్వకపోయెను. ఒక్కస్త్రీని దుఃఖ పఱుచుట కన్నను, పురుషుడు తానే సృష్టించు వాతబడు సమంజ సమనుకొనెను. ప్రయంచును వెండ్లిజేసికొనెనా సుగుణగతియధోగతి. సుగుణము అంగీకరించి, ఈమె నాభాగ్యముని బహిరంగపఱచెనా, ప్రేమంబదకు తగని దుఃఖము గల్గించుట, తన కామేష్వుము ప్రేమా గ్నిని ఒక్కసారిగ బట్టార్చుట ల్లికోపాగ్ని కాతకాహుతియగుట, తిండిచే నిందను పొందుట, ముగిసింది యున్నట్లుగా నెవరియింపు యివన్నియు వట్టించుట సర్వము.

తత్క్షణము ప్రేమసింగు యీట్టి బ్రహ్మచర్యము, దేహికిపుష్పముగా నదియుంచి, యెవ్వరికి జెలియకుండు సుగుణ గదిలో నిద్రించెను తనదా రిని బోయెను.

అటుపై వొక యగంబుకు సుగుణ తనగదిలోనికి వచ్చెను. పుస్తకమును దీసి దానిలోని దీక్షని చూచిల్లు నవగవుకొనెను.

‘రాత్రి 10 గంటలకు యిదివరలో మఱము గొనికొన్న సెల యేటి మొడ్డునకు రావలెను. నీతో మాట్లాడవలసియున్నది.

ప్రే|| సె||

దీనికి గారణమేమై యుండును సుగుణ తలపోయసాగెను ఏమై నను రాత్రియెప్పుడు వచ్చునా, ప్రేమసింగు నెప్పుడు గెలిపికొందునా యని యుద్విశ్కారజోచ్చెను. నాధుని కింత యిష్టముగలుగుట తనయ దృష్టమేయని యుహించెను.

రాత్రి యయ్యెను. కొటాలోని మాబాల గోపాలమును నిద్రజెందిరి. సుగుణ మెల్లగ గదిచిడిచి యిరవరకువలెనే నల్లమునుగొకటి వైచి కొని నేరుగ యేటియుద్ధకు బదులు వెడలెను.

ప్రేగుసింగంతకు ముందే గమ్యస్థానమును జేరుకొని సుగుణాశైశవీ స్నెంచుచుండెను. తా రామతో నెల్లయూహాగలహోయని నిమిష నిమిషమునకు తొక్కిడుచుండ సంతలో సుగుణ కాశ్చవపుడు విననయ్యెను.

ఆకాశమున చంద్రుడులేడు. నక్షత్రములు మాత్రము మినుకు మినుకుచు చుండెను. పిల్లవా యువు లపుడుపుడు వీచుచుండెను. పైకి జూచినదో నెల్లత్రముల కాంతిగాని ప్రక్కలకు జూచిన సంతయు గాడాంధకారముగనుండు. కీమరాయుధ్వలితస్ప నెల్లెడలనిశ్శబ్దముగ నుండెను. సుగుణ తన వాధుని సూచించగనే యాక్రంది సుభాషణము జరిగెను.

సు — నీవు ? నన్ను రమ్మని యాహించితిరి ?

ప్రే — (కొంత సేపాగ) సుగుణ — (యని యూరకుండెను.)

సు — నాహా సందేహంతులే. చెప్పినది నవేదో చెప్పరాదా.

ప్రే — చెప్పుటకేమున్నది? కాని, అది చెప్పుటకు నూడ కొంత పురు డేలొనెను.

సు — పోనీ డు దానికేమి. ఈరాత్రి చుంతయు. రాత్రియన నేల - నాడనిత సంతయు నూడు మీరాచినేమను పేసికొన్నను, నాకిట్టమే అడెట్టి విషయము ?

ప్రే — నాస్వవిషయమే - నాచిత్త నీకీరాత్రి చెప్పుటకు నిశ్చయించితిని.

సు — మంచిది. శలవిండు, అని ఆతని కింకను దగ్గఱకు జేరి యాతని జేతులు తనచేతులలో వైచుకొని గూర్చుండెను.

ప్రే—సుగుణ-నేడెప్పబోవు మాటలు

అని యాటకుండుట జూచి సుగుణ భయభ్రాంతయై 'నాథా - అదేమి ? మీచేతులు నడుకుచున్నవేల ? అయ్యో! మీమాటలు గూడ తొప్పుపడుచున్నవే ! ' యని గడ్డపిస్తారముతో బలికెను.

ప్రే—సుగుణ - కేసు చెప్పబోవు సంగితికి ముందు, మనయై దోడ్లనాటిచెలిమినిగూర్చి జెప్పవలసియున్నది. మొదటిసారి నీన్ను జూచిన దినము మిక్కిలి కుష్టదినముసుమామచక.

సు—అట్లవకుండు. నాకుమాత్రము కుష్టదినము కానేరదు. అనినాయవృత్తపు దినమనియే నాయూహ.

ప్రే—నీవు పొరబడుచుంటివి. మనయిద్దరకును గూడ నది దురదృష్టదినమే ఏమందునా నిన్నానాడు గలసికొనియుండినవో నీవు స్వేచ్ఛానుచున్నవై నీయిచ్చవచ్చిన వానిని వినానాముతేసికొని సుఖించుచుండెడి దానవు 'మమ్ములను వినానామాడితిగదా' యందునేమో కాని, సుగుణ మొకటినుండి నీపై నాకు ప్రమయునుగుంతయు లేదు సుమా నీపైని జూపినగుంతయు, జాలియేకాని, యేమోనాముగాని, ప్రేమగాని లేనేలేదు.

సు — అసంగత నిజమే.

ప్రే—అజాలిచేతనే నీన్నుగూర్చి విచారించి ఒక్కదినముగదా. విలాసార్థము దీసుకుబోయిన దప్పెనుని తృప్తిపొరక గొంపోయితిని. అంత ప్రతివికిను గునరాక యాలస్యమయ్యె. నీకాజీన్మాంతము నావలన నిందవచ్చునను భీతిచే, నీన్ను ముడివెట్టి కొంటిని. నాడుమొదలు మనకు గవ్వదశ సంప్రప్తమైనది.'

సుగుణ యాతని ప్రతి ఒక్కమాటయు 'తూ' 'చ' దప్పకుండ నతిశక్త్యతో మానవతియై వినుచుండెను ప్రేమసింగు తిరిగి 'సుగుణ

మనపెండ్లినిగూర్చి జెప్పితినిగదా. దానికిని ప్రేమకును నెట్టిసంబంధమును లేనిది నీకేదెలియును. మనమెన్నడును భార్యాభర్తలమై ప్రవర్తింప లేదు. కలసియుండిన కొలదిదినములు స్నేహితులమై యుంటిమి.

సు—సరి. ఆ తరువాత?

ప్రే—ఆతరువాత నేమున్నది? నేను తిరిగి నాచర్యను విచారించుకొన, నేజేసినదంతయు జాల తెలివితక్కువపనియని గ్రహించితిని. ఈవిషయము నావారికి దెలిసినా, నాకెట్టి ముప్పయిన చాపురించునని నీవే యెఱుగుచువు. మాతల్లినిగూర్చి నీకు జెప్పనవసరములేదు.

సు—అవును. నే నెఱుగుచును.

ప్రే—పెండ్లియైనవిదన, నీకెట్టికష్టమును గలుగనీయక వలసిన ధనము నొసంగి యన్నవస్త్రములకు లోబులేకుండు జేసితిని. నీకు సంతోషముకై, నీసొలిదంబ్రాలముద్ద విన్నుంచితిని నీ మెప్పునకై వారికిగూడ దగిన యుపాధి గలుగజేసితిని.

సు—సత్యమే. వారితరపున నేను కృతజ్ఞత దెలుపుచుంటిని.

ప్రే—అట్లు నిన్ను నీపుట్టినింట దిగవిడిచి, నాయింటికి నేను వచ్చితిని. నచ్చినది తడిపుగ స్త్రీయనవన జూచుటయు బలుకరించుటయు ప్రేమించుటయు మరిగెను.

సుగూ—మొగమునందు మిక్కిలి దైన్యము పొడసూపెను. ఆమె నొక పెద్దనిట్టర్ను విడిచి, యాలెనివైపుచుండి తన మొగము క్రిందికి వాలెను.

ఇరువదిమూడవ ప్రకరణము.

అనన్తరము.

ప్రేమసంగోక్ నాలుగుడు నిమిషములు, తిరిగి సుగుణతో నిట్లనియెను.

‘సుగుణా, ప్రయత్నము నేను ప్రమోదిత పీడానునందే ఆమెకును నాకును పెద్ద యధోక్తిమొగలపని యెఱింగియుంటిని?’

సు—సరి. మీరామెను ప్రమోదితయరుడు. ఆమెయు మిమ్మి ను బ్రేమించెనా?

ప్రే—అప్పుటికి నాకామ మనస్సు బీభత్సపడెను. నెను సీమూకు గోయినెఱిగి నామె కేకఁబెట్టిన పదానామామనియే విశ్వయించుకొంటిని. నాని యీమమనంకెందములైన నీకు నీవు తిరిగి వచ్చునని ఆమె మొదట నామె దెట్టి ప్రేమతోనుండెనో, అంతెన్నను ప్రేమతో నవిచాఁగెయ్యెను.

సు—మీరామెనల నా ప్రేమసంగము ఆమె దెఱుఁగుదా?

అనన్తరము కాంతిమియు సమాధానపఱియఁగెను, పోయెను.

ప్రే—‘సుగుణ! నా ప్రాణము పట్టుకొని మిమ్ము గతియైన నాకవితములయు నివేదితలతో నట్లుంటే. ప్రయత్నమునకును ప్రయత్నమునందెవ్వరెము నాకు నేను. మా కిల యిం నీవితలులలో మున్నగు ఏమందువు?’ అని బ్రహ్మలకు సుగుణ నీలకాంత పుష్పములభంగి యొకలు విలుచుకుని క్రిందపడి ‘వమా’ యని యేడ్చినాడను. పట్టకేలకు తెప్పిరిలి ‘నాథా అట్టి నట్టిదంపుబలుకులు నాతో బలుకుట మీకు భావ్యమేనా?’ యనెను.

ప్రే—‘సుగుణా, నీవు నన్ను మాట్లాడవద్దనినచో నేమియు బలుకను. కాని యేదో యుక తెగత్రెంపుగావలెదా?

ప్రే— (అతిదీక్షుగ, ఏమిజేతును? విడుదలవిషయమై యేవఱి
లులోడను సలహా జేయను. నీయిష్టమేలేకున్న నా ప్రశంసయే యెత్తను
సు—ఎనచో, మీజీవితసౌఖ్యము నంతయు గోల్పోవలయునే
మోకదా? ప్రియంవదయు మిక్కిలి ముఖ్యంపవలయునే?

‘అంతే’ అని సూచించునట్లు ప్రేమసింగులలనూపెను. సుగుణ
యాతనినెపు యాపులు పరుప నాతడు సిగ్గున దలవంచుకొని యామె
మాటకు ఏవాబీయడయ్యెను. అంత సుగుణ యాతని మనస్సు నేల
నొప్పింపవలయునని

‘సరిలేండు. తద్విషయమై నేనును కొంతవఱ కాలోచించు
కొని సమాధాన మిచ్చెదను.’ అని ‘హృదయమా యీపాడు ప్రాణి
నేలబుట్టించితిని ఆహా’ ఈతఱమున మృత్యువు వాతబడితినా, నేనెంత
యశస్వింకఁబోయినా అని విచారించి తిరిగి భార్యయు చెప్పుకొని ప్రే
మసింగులతో స్వామీ - అగ్ని నాన్నగ నెట్లాజేర భార్యయగుదా నేడు
నన్నిట్లు విడిచిపుచ్చులకు మానవకల్పితమైన న్యాయ శాస్త్రములకు
మాత్రిము హక్కుఁడునా?

ప్రేమసింగులదీననడనుపై కన్నులనుండి గొప్పములు రాల,
సుగుణా, సుగుణా - దైవసాక్షిగ నీయందు నాకుద్వేష మావంతయు
లేదు.’ ముందుజూచిన నూయి, వెనుక జూచిన గోయి, యనునట్లుం
టిని. నేనిదివఱకే జెప్పినట్లు నాజీవో మీతఱమున నీజేతులలోనే బ్రతి
తివి. నీయిష్టమువచ్చినట్లు జేయుము

సు—అయ్యా నేనొకటి యడిగెదను. శలవిండు. నన్ను వదలి
ప్రియంవదలతో నెక్కడగ స్థుంతురా? లేకున్న, తరుణముఁకు వేచి
యండి ‘సుగుణ నాభార్యయని చెప్పగల్గిన పరిస్థితులుగల్గిన పిదప
నాతో నెక్కడుగ స్థుంతురా?

ప్రే—నీకట్టిప్రశ్నవేయుటనవసరము. ప్రియంవదనే ప్రేమించితిని జెప్పలేదా? నుగుణ తన మనోవేదన నాపుకొనలేక, కఠోక్తా క్షిప్రతాపమువలె లేచియు, కొంతవఱకు శాంతించి

‘పురుష శ్రేష్ఠా! నేను మీకు ధర్మపత్నిని. దైవసాక్షిగ నొక్క గూఢబడిన భార్యను. నన్ను విడుదలకు మీకామతము న్యాయము లేకు అయ్యో ప్రియంవదనే మీరెఱుగకుండిన నన్ను ప్రేమించక పోగురా? నేనామె మంత మందగతైరుగానున్నను, మీయన్ధాంగి కేకవా? ప్రసించమునందు ధార్యకు భర్తయేకదాగతి. అట్టిభార్య మగు నీవెఱుగిడిన నానుకేదిదిక్కు?

ప్రియంవదనే మియు నుచారించు నెను అంత

సు — అయ్యో, ఇట్లెందులకు చెప్పెదెందులకు తేలికపరచాను. నన్ను బాధించి విడుదలమునకార ము నొకరెన్ను, వ్యవధియవలె విడుదలయరు?

ప్రే—సరి అటులనే

సు — అట్లని నేను నల్లగాదని స్థిరపఱచుకొన్నచో?

ప్రే—(సేవముగ) ఏమిజేతుల తిరిగి మేమారఫలమునకో నొప్పుకును. ఎదుగునేరే, మన వివాహమునకు మాయమున్నది శాసితవడో నేమి కీడుచూడుచో నాకేదెలియకు

సు — మఱి ప్రియంవదగతి?

ప్రే—ఏమో? నాకేమి కెలియును? నామూహకా మెకొంతకా లమునకు వేఱబురుగుని వివాహమాదునని యున్నది

సు — సరి. ఒకనేర నేను విడుదల కంగీకరించితివనుకొనును.

ప్రే — అప్పుడేమున్నది? నీకు గృతజ్ఞతకు చెలుపుట. పిదప నా తల్లిదండ్రుల సంతోషమునకుగాను, నాకు గలిగియున్న ప్రేమఫలితము గాను, బ్రయంపదను బెండ్లియాడుట.

సుగుణ యిక మాకు ప్రశ్న వేయలేదు. 'నాకొకదినము వ్యవధి నీయవలయునని తీరినదా. ఈలోపున నేదో యొకటి స్థిరపఱచుకొని మీకు సమాధానము చెప్పనను శలవిండు'ని యామె తిరిగి కోటప బయలు దేరి వచ్చెను.

ప్రేమసింగు సుగుణవిషయమై యాలోచించినకొలదియు నామె యారవరాగము హెచ్చుచుండెను ఆమె ముందరవికి భక్తి, విశ్వాసము, నెరవ, వదు, జాలి గౌరవము, యిష్టము, మొదలగున వన్నియే యుండెను. ఇవియుగాక, ప్రేమయనుదానికి వేళ్ళమిచ్చినవో నదియు గూడ నెన్నో తెల్లుండెను. పండిరియెడల జూపునదియు. బ్రేమయే. స్నేహము మొదల జూపునదియు బ్రేమయే పిరికికాని ప్రకృత్యర్థము జూపునదియు బ్రేమయే భార్యయెడల భర్తజూపునదియు, భర్తయెడల భార్యజూపునదియు బ్రేమయే. ఈ చివరజెప్పిన ప్రేమనక్క, సుగుణయెడల ప్రేమసింగునకు మఱి యితరవిధములగు ప్రేమ యెంతేవి గలదు. అన్నియు గలిగి యైదవవరకు మొక్కటేలోటనునట్లు యేది యున్న నేమఫలితము? సుగుణు విషయాదుట తప్పనిసరియని యాతడు నిశ్చయించుకొనెను. తన్నామె వదలనివో, తనగతి యథోగతి మేము యెఱిగియుండెను. ఏవిధమునగాని. సుగుణతో గలియుట తనజీవితాంతమువఱకును జరుగనిపనియే.

‘సుగుణ యేమనునో?

ఇరువదినాల్గవ ప్రకరణము.

అంత్యామబంధము

సుగుణ క్రమముగ కోటలోనికి జొచ్చి తన గదిని సమీపించు చుండగానే, అప్పుడే నిక్రమండి మేల్కొని యేదియో నాలోచించు చున్న కనుల యామె కంటబడెను. సుగుణ నిలువెల్ల నీరయ్యెను కాని యెట్లో ధైర్యముదెచ్చుకొని యిక భయమననేమి? నేనెవ్వరికేని యేల జంకవలెను? అని యచుకొనుచుండ గనుల యామెతో, సుగుణ ఇంత యగ్రరాత్రు మువలకేల నిద్రపోవైతివి? యని యడిగెను.

సు — ఏమియులేదు. ఏదోపుస్తకము జదువుకొనుచు మేల్కొని యుంటిని.

క — ఎచ్చటినుండి వచ్చుచుంటివి?

సు — ఎచ్చటినుండియు వచ్చుటలేదు. ముందఱహాలులో గడి యారముజూచి పైము దెలిసికొనుటకై వచ్చితిని. ఏమట్లడిగెదవు?

క — ఎందుకనెదవా? అందరును నిద్రించిన పిదప నీబోటి యువతె యిటువల తిరుగుట యచుసూరాస్పదముగ నుండును. అది గౌరవమైన సవచడికాదు.

సు — కాకితెలియక లేచితిని? ఇక నెప్పుడు నల్లులేవనులెమ్ము? అని తనగది గోనికిపోయి గూడ వెరుకవైపు తలుపు తెరిచియుండిను. దీనికిఁ గారణమే యి యామె యూహించెను. కాని యాఘోహకన్న, తన యప్పటి పరిస్థితులను చూర్చిన తలంపులే యెక్కువగుటచే, నావిమ యమై యెక్కువసేపు యోచించదయ్యెను.

సుగుణ కారాత్రి యేమియు నిద్దుట లేదనుటనవసరము. లెల్ల వారినపిదప ప్రేమసింగునకెట్టి సమాధానము జెప్పవలయును? అని

నేనెవరో భర్తను

సంకటపడుచుండెను. రాత్రి చాలసేపటివఱకును ఆయాలోషనలోనే యుండి యెట్టకేలకు దెలదెల వాటుననగ గాఢనిద్ర జెందెను. ఆకారణముచే మఱునాడు చాల బ్రద్దుపోవువఱకు లేవకుండెను. లేచినపిదప గూడ నామెమొగమొత్తో నిద్దురమత్తుగ నుండెను. 'ఇక నేను జేయవలసినదేమి? విడువలకు నాయంగీకారము నిచ్చుటా, యీయకుండుటా? యనువిషయమై తర్కించుకొనజొచ్చి, సుగుణ దీర్ఘకాలము సందిగ్ధములో పడెను. తనయంగీకారములేకున్నను ప్రేమసింగు విడువల సంపాదించగలడా యను సంగతి యామె యెఱుగదు. కొదువనంగతులామెను దేల తల్లెమే. అతడు యేదేశమునకోపోయి యెవ్వరికిని గానివాడగును. తనకుగాని ఆతని తల్లిదండ్రులకుగాని, ప్రియంవదకుగాని, యెవ్వరికిని సహాయభూతుడు కావాలడు. తనకేవిధముచేగాని స్వాధీనుడు అవడను సంగతి యాతని మాటలమూలముననే దెలిసినది. మీమమిక్కిలి ప్రియంవదనుగూడ ఖోద పెట్టుట తటస్థించును. తల్లిదండ్రులకు దుఃఖపఱచుట తటస్థించును. ఆతనిమట్లు కాతనినిగూడ నెందునుబొందని సన్యాసినిజేయుట తటస్థించును. అట్టి పరిస్థితులను కలుగజేయుట న్యాయమా సుగుణకు? ఒకవేళ ఆమె తనయంగీకారమునే యిచ్చినదనుకొందము. అప్పుడు? అప్పుడేమున్నది? ప్రేమసింగువశంతయు స్వేచ్ఛయే. అచికాలములోనే, తన తల్లికామ్రబుకన్నులు చల్లగ, బ్రతుకవనే పెండ్లాడును సుగుణ యనాథ యగును. అనాథ యెవనేమి? తానెవ్వరినతిగాఢముగ ప్రేమించెనో యతడు సుఖమై, సంతోషమై, మనుట కామె యనాథయైననేమి? ప్రేమసింగు సుఖించుటకంటెను, ప్రేమసింగు సంతోషించుటకంటెను, సుగుణకు ప్రియతరమైనదిలేదు. అందులకై యామె యనాథయైన నిగుటకు శంకింపదు. అంతేల? తన జీవితమునైన యాతనిసంతృప్తికి ధారపోయుట కామె సిద్ధపడును.

ఈ విషయముగా విచరించుకొని, ఆగి, తిరిగి యిట్లు తలపోయి మొదలిడిను సుగుణ.

‘అయ్యో! నా నాధునికొక నేనెట్టి యిమియైన పడితినే? అట్టి నానా వదలుకొనుట? ఇందును నన్నువీడి యింకొక యవతెను పెండ్లాడుకొనవలయు? ఏమి చున్నాయము. వైవమా, నేనేమి చేయుదును? నాకు దక్కె-వ్వరు? తొక్కి! యేవేని యుపాయము నీవే యాలోచింపుము.’ అనుచు జాలసేపటివఱకు లోలోపల చుఱుచెను. ఎట్టి కేలకు మనస్సు దృఢపర్చుకొని యొక కాగితముపై నేమో వ్రాసి యిది సమయము జూచుచు ప్రేమసింగు నిందజేయవలెనని నిశ్చయించుకొనెను.

నాటి మధ్యాహ్నము మీరాబాయి కొడుకుతో నేదో ముచ్చటించుచు ప్రాయంవదా సమీపమున బుచ్చుండి సుగుణకు గబురంపెను. సుగుణయు దదాహువర్తించు మీరాబాయి యొద్దకు బోయెను. అప్పటి ప్రసంగము. మీరాబాయి ప్రేమసింగు నెట్లునను శీఘ్రకాలములో వివాహము జేసికొని తన కల్లికంఠము ముప్పటను దీర్చవలసినదని గోడుట. ప్రేమసింగు మామత్తరమేమియు నీయక మానముగ నుండుట, సుగుణ కనిపట్టెను అంత మీరాబాయి యెవ్వరితోడనో మాట్లాడుచుండ ప్రేమసింగు సుగుణవైపు కనుసన్నజేసి, ‘సుగుణ! నీజబాబు నెప్పుడిత్తువు? అనుప్పు దెలియజుటచెను. సుగుణయు నాటి ‘లెల్ల నాతనికి తన జబాబు నందజేయుటకు వీలులేక యాలస్యము వలసినచెప్పెను. కొంతసేపటికి ప్రాయంవదయు, ప్రేమసింగును, సావారును అచ్చటినుంచి లేచి వెడలిరి. సుగుణ మీరాబాయి గో కాగితములును, పుత్తములును చదువవలసినవచ్చి సాయంసమమువరకును ఆమెను వదలుటకు వీలుకాలేదు. తదుపరి యామె

తన గదికిపోయి ప్రేమసింగు కేవిధముగ తన జవాబు నందియ్యగల్గుదునా యని యాలోచించు చుండెను.

రాత్రిగూడ నయ్యెను. నాడదేలనో గాని ప్రేమసింగునకు దెఱపిలేనట్లు స్నేహితులతోడ గొంతనేపును, తల్లితో గొంతనేపును, ప్రియంవదతో గొంతనేపును ముచ్చటించుటయ్యెను. ఇట్లు సుగుణుని దీక్షితలేక గొంతవఱకును, ప్రేమసింగుని దీక్షితలేక గొంతవఱకును ఒకరినొకరు రహస్యముగ గలసికొనుట తలపించుచును.

సుగుణ యెంత త్వరితములో తన జవాబు ప్రేమసింగు కందజేసిన నంత యెక్కువగ మనశ్శాంతి గల్గునని యెంచుచుండెను. రాత్రి 10 గంట లయ్యెను. 11 గంటలకూడ సమీపించుచుండెను. అప్పటి కందఱును నిద్రజెందిరి. అంతలో ప్రేమసింగు గదివెలుపల నెవ్వరో తలుపు గుర్తు చప్పుడు విసనయ్యెను. ఆతడు దున్నతిసిజూడ తపాలా వాడొక టెలిగ్రాము దీసి యాతని కందిచ్చెను. అది ప్రేమసింగున కాపుడైన యొక స్నేహితునొద్దనుండి వచ్చినదై యాతని నర్జునుగా నేకో పనిమీద రావలసివదిగ వ్రాయబడెను. ప్రేమసింగు టెలిగ్రాము పుచ్చుకొనిన వెంటనే తిరిగి తలుపుమూసుకొని గదిలో పఱుండెను.

సుగుణ ప్రేమసింగు మేల్కొని గదితలుపు దీయుట యెరిగినదై యదే యదని గ్రహించి యాతని గదివైపు మెల్లగ నడచిపోయెను. కాని, ఆమె అతని గదిని సమీపించునది కాలడు తంతుని బుచ్చుకొనుట, తపాలావానిని బంపివేయుట, తలుపులు మూయుట అన్నియు ఖరిగెను. సుగుణకేమి జేయుటకును బాలిపోవదయ్యెను. పిలిచినవో యెవ్వరేని విందురన్న భయము. తలుపు గుద్దినవో జప్పుడగునని భీతి పోనిమ్ము. తెల్లవారినపిదప జూడవచ్చునని యనుకొనిన, ప్రేమసింగునికి బోవునేమో యను సందేహము. ఇట్టి విషమావస్థలో బడి

వదై మేమైనను సరిగాని, తుణముననే తన జవాబు నాతని కందజేయు వలెనని యెట్టకేలకు స్థిరపఱచుకొనెను.

సుగుణ ఒకవరి నిఘోషించి, మెల్లగ దలుపుదట్టెను. తంతి విషయ మూలోచించుకొనుచు పరధ్యానములో నున్న ప్రేమసింగుకది విపదలేదు సుగుణ తిరిగి తలుపుతట్టెను. ఈసారి ఆతడని విని ఎవరు వారని యిరువక బిగ్గరగ నఱచెను. సుగుణ 'నేనని మెల్లగ జవాబిచ్చెను. ప్రేమసింగు తలుపుదెఱచెను. ఆమె యతనికి దన యుత్తరముచెప్పెను. 'సుగుణ యిత యర్థరాత్రముననే వచ్చితివా! యెంత పరి? ఇంతవఱకును మేగ్గొనియే యుంటివా?' యని యేవేవో యనబోయెను. అంత సుగుణ 'నాకై మీకేమియు విచారము వలదు. ఈ నా యర్థరమువే మీన మహమ్మారి గలుగుగాక యని భగవంతుని నేయుభయము స్త్రామించుచుండి ఇనియే నాకడసారి వందనమును. ఇది శలవని' వెళిపోయెను ప్రేమసింగుగాని, సుగుణగాని తామిద్దఱు చూట్లాడుకొను సంగతి ప్రక్కగదిలో మేల్కొనియున్న కమల గనిప్పెనుచుండెనని చెలిసికొనరైరి.

సుగుణ తిరిగి తన గదివెపు బోవుట ప్రేమసింగు జూచుచునే యూడి ఆమె యిక నగుపడననుసరికి తలుపు వేసుకొని లాంతరునొద్ద నామె వ్రాసిన యుత్తరము జరుపుకొన నందియిండెను.

'ప్రియమైన నాధునికి గడసారి వాక్యము. మీశలవుకు వ్యతిరేకము జెప్ప నిష్టపడక' మీ విడుదలకు నాయంగీకారము, దెల్పుచుంటిని. మీర నాకిప్పించెడి యుపాధి నేటినుండి యాపుజేయించ బ్రామించుచున్నాను తాలో గుర్తాహార మెప్పుడుకో ఆ పరమేశ్వరుడే గాన విడుపు ఇంతయు, ఈ గ్రుక్కెను జీవము కాళంగ

మేల? బ్రతికిన సంతానము నా వెళ్ళదు? ఇదియే నాగళవతి నమస్కారము. అదిరకాయలలోనే మీకఖంకశాస్త్రియు గట్టురాక.

ఒకప్పుటి మీయద్దాంగి,

ను గుణ.

ప్రేమసిం గుత్తరము చదివినంతసేపును బొబబొబ కన్నీళ్ళు వరులుకు కేయునెను. భావగర్భితములై యాతని బుద్ధి విహీనతచే ననాధగాబడు నాయువిద న్నాసిన యుత్తరములలోని మాటలకు గడుం గడు గుండుచు నతడు జాలనేపటివఱకును గూన్మురాక కన్ను దెళుచు కొని యట్లేవడియుండి తనకీవితమును దానిట్లు నిందించుకొనెను.

సుగుణ యీకీతినిచ్చును జనాబని నేననుకొనలేదు, ఆమె మాటలలో నేనిధనుకు ద్వేషము నగుచువచ్చు. నిజముగ బతికైతి నుప నామె మే గదా? కాని కేనుకేయురుకు? నిగ్రహము నాగళవతి నేనే నానుష్ఠించెనేమో ఆమె నిట్లు పేర: పుధముగ నావివచు ఆం యెవరి భర్తకుకలవలెన నెని నాను గొనుకొనెయ్యె. అదియే ముచ్చియువక నైపురకే కోపురు గాని సుగుణమొక నాకెట్టిద్వేషమును లేదుగదా? (అలోచించి) ఓహో వేసున్నవేమి' నామూలమున గదా ఆమె యనాధమగుట. నాయుచ్చ ఫనమునుచూక గామె ద్రోపిపుచ్చి నదే? ఇంతకును నాప్రేమకై బ్రాంబండు గాయువశేన పాపపుష్పిలో బనిమేమి? సుగుణ! సుగుణ! నీచెరికై న జ్ఞానా నా మ్రురారపు కీరు నీచుకను, పాపాత్ముకను, ద్రోహిని, అన్యకులైనవను, "వివేకిని" యని తనలోతాను జాలనేపు దలపోసను.

ఇరువదియైదవ ప్రకరణము.

భగవదేశ్వ

శాలిరాత్రి సుగుణప్రేమసింగుచునీడి తన గదిని జేరిన'దవ, జాలనేపటివఱకును దీర్ఘాలోచనలోమునిగి, యిప్పుడే నిద్రజేందెను. అలస్యముగ నిద్రభోవుటచే దెల్లవాతీన పిదప జాల బ్రాద్దెక్కువరకును లేవవలయును. లేచినతరువాత 'అయ్యో యెంతప్రాద్దెక్కినది? మీరా యేమిచుకో యి' మామూలుచరుసను మొదట భయపడియుపైచి ంకను నీరికొదిగియుండవలయుగా? మునునెను. ఇంతలో మొగము నెల్లరుకుళ్లవలె కంద, నోవోడ్డికను కనుల యామె నొద్దను వచ్చి 'మనుకా నూస్త్రాస్త్రువ మాయ బ్బుగాను న్ను రానవసరములేదని నీతో చెప్పనుని' రనెను.

ఆమాట వినినచే, ఓహో కీకాలప్యముగ లేచితిమని గోపము వచ్చినది గానోలుచుని' మునునెను ఎవను గారణమిది తెలిసికొనవలెనని 'కమలా, అమ్మగారు నేనన్వస్థతగ నుండిరమకొనిరా యేమి? మని యడిగెను అంత

క — లేదు అని జవాబిచ్చెను.

సు — ఎమె గాని సుస్థిగా నున్నారా?

క — అదియునుగాదు.

సు — మఱియెందు చేత నన్ను రానవసరములేదనిరి? కమలా నీ వంతకోపము వహించి న్నట్లంటివేల? మని యిచ్చుక శ్రొత్తుబా గానో నడిగెను.

కమల 'సుగుణా తరువాత మాట్లాడెదను. మూలముగారే, కారణము చెప్పినను తెన్నుని నొకానొక న్నట్లయిడి నేనినోయను,

గుణ మే . చ ను నాశ్చర్యకరముగ కోపె ను. కారణమెట్లయిన దెలిగొనవలయునుమొంది తానే వెంటనేకోయి మీరాను గలసికొనవలయుననుకొనుచుండ చంద్రలోకే కమల తిరిగివచ్చి యతిగీనముగ యామెకెనుడు నిలుచెను.

సు — కమలా, విశేషమేమి? చంద్రలోకే తిరిగివచ్చితివే? నను రావద్దనుట కు కారణము జెప్పవా?

క — సుగుణా నీతో నేజెప్పజోవువిషయము చాల విచారకర మైనది.

సు — (తన నోట చూచి) గోపమునను నోకలిపోయా? (ప్రకాశముగ) కమలా ఎద్యెరి?

క — మాదున్నట్లే తాగునూడియు నీదేని ముతకములేని నీదాకినీవు జూచుకోవలెను

ఈమాటలు వినినా సుగుణా విశ్చ్యతమయ్యెను. మీరాకీల మా గ్రహమువచ్చినచో మొలకయ్యెను తనను చనియిడి తొలగింప వలసినంత కేసరినామెను దేయి చెలి తొలగింప వలసిచ్చి కమలతో 'గమలా' కారణమాగుతముజెప్పు' పిమ్మనగా యీమాటను జెప్పితివే? నావలనదోషమేమి?

కమల 'సుగుణా, నీకోపము నీకేమెరుగును. కాని మా యత్నకాకిగదినుండి నీవువచ్చు, అంతంత్రమే ఆవిధో మాట్లాడుట, అదిగాక విచిత్రకోపకారా క్రమము విగతముపుకీరినది, వరండాలో బచారువేయుట కిదియు. నిప్రవక్తన మాకనుమానమును స్ఫురింపజేయుచున్నది నీవొక గూఢచురగు చెంతగొరవముచేసికో నీవు యెరుగును కాని కొలవననమునుండి, నిప్రవక్తన మాకును మాకుంబముననుగొప్ప అపకీర్తిని, యప్రదిష్టను దెచ్చుచున్నది. ఆకారణమువే నీవు పనియిడి కొలిగింపబడితిని తెలిసినదా? యనెను.

సుగుణ కొంచముసేపటివరకు నేమియు మార్పిడికడయ్యెను. కమల హుటలయందలి యృమామె యెటుగును కాని యేమని చెప్పగలము? తన పెట్టిని చూచిన రహస్యము దైవమునకును, తన పెరిమిటియును ప్రేమసింగునకును కప్ప నేకినది దెలియకు. అనియు గాక తానావిషము మెట్టివిషముస్థిలియాయునుగాని బహిరంగపఱుపనని తన నాథునితో జేసిన వాదనము నిలబెట్టినోవని యున్నది సుగుణ యేమిసమాధానము జెప్పగలము?

ఆమె నిరుత్తురాలగుచికి కమల తిరిగి యామెతో ఏమి? నేను చెప్పినవంతయు వాస్తవమేరా?

సు — వాస్తవమే.

క — నీవికి నీవేమైన సముజాయిషీ నీయగలవా?

సుగుణ యేమియు సముజాయిషీ నీయలేదు అంతలోనొక సేన కుమవచ్చి 'అన్నగా' శిలచెప్పింది. మీరు దళితురా వలసినదని జెప్పి రినెను.

తత్తణము సుగుణ సమీపమై కమల మీరా మొదలకు భోయెను.

కమల సుగుణ మొగముచూచి నప్పుడు మిక్కిలి జాలిని దెలుపు చుండెడిది ఆమె ముఠాయగురాలని కమలకు చూర్తయైననమ్మకముండె ను. ఉన్నను, సుగుణదర్శన ప్రసక్తిగ గారణమును నవి పూర్తిగ నమ్మి తల్లితో జెప్పెను. తల్లితోక ద్రోక్కిన త్రాచువలె మండిపడి, సుగుణను పినినుండి తొలగించవలసినదగ నాశ్చర్యపెంచెను. ఇంతవఱ కగునని దెలిసి యేముండిన, కమల యూనిషయస్త్రాంతలతో జెప్పకయే యుండెడిది.

మీరాబాయి దగ్గరకు సుగుణవచ్చినతోడనే, మీరా, యాగది తలుపులుమూయించెను సుగుణ ఆమెకెదురుగ నిలబడెను. తల్లియొ గూతురును చెఱియొకకుర్రోపైనను గూర్చుండిరి.

సుగుణకా యువయము నుండియు మనోవేదన యొక్కవగ్గనకు
 డెను ప్రేమసింకునకు మాటుతరముగాని, నోటిమాటగాని యీయకు
 కను నొప్పుహితుని జూడవోయెనని తెలిసినవివర, ఆమెవేదన మనో
 యు హించెను. ఆవివర మీరాబాయి నననా యువయము రావక్కర
 లేదనుట తోడనే యువకు మనోవేదన యొక్కవయ్యెను ఆవెనుక
 తాను కారణముగ నానబుంబయు క ప్రార్థిస్తనచ్చెనను నేరముపైవిచా
 రణకొనకు మీరాబాయి నొక్కరూపించబడుచే చింతను వేదన యొక్క
 వయ్యెను.

అట్లు సుగుణలేన కెదురుగ చిలబడి యుండ నామెచుద్దేశించి

మీ—సుగుణ నీ చెవలనే నింతకాలమును గారవముఘాపితి
 నని యెఱుగుదువా?

సు—యెఱుగు ను.

మీ—యెఱిగియుండియు నాకును, నాకు'బుంబమునకును ప్రప్ర
 దిష్టను దప్పించుటకై నీవు జేసిన పనులు, నీ వివదప్రత్యను నీను
 రాక్షసును, నిమిత్తహీనము వెల్లడి చేయుచున్నది. నీవుచట్టి ద్రోహివి
 పాపాత్మురాలవు తుచ్ఛురాలవు ఏమందువు?

సు—ఏమియుననను.

మీ—నీవు రాత్రునాకొడుకుతో సంభాషించి యాతనిని
 నీవలలో వేసికొన బ్రతుక్కించితివి. విజమేనా?

సు—ప్రేమయత్నము నేమియు జేయలేదు.

మీ—ప్రయత్నమునంగతమిడనిమ్ము. అర్థకాత్రమున నాత
 నితో నేల మోడ్లాడవలసివచ్చెను?

ఆమాటలకు కమలయడ్డువచ్చి లిల్లితో, 'అమ్మాఅవిషయములన్న
 జ్యుఘంషిననేగాని తెలియదు. ఇతడుకూడ నీవిషయములో నేజిస్తుడే.'

యనెను. సుగుణను జూచి మిక్కిలిగ జాలినొందిన కమల పైవిధముగ ననగనే మీరాకెక్కడలేని యాగ్రహమువచ్చి 'ధీ నీచురాలా? నీకే మైన జ్ఞానమున్నదా? ప్రేమసింగునా, నేతస్థుడను చుంటివి? సుగుణ వంటి వేయి బారీలు మోసము జేయనెంచినను ఆతడు మోసపడు వాడుగాడ' ని ఒక్కకేకవై చెను. కమల లేడిపిల్లవలె భీతిల్లి మాటు మాటాడుటకు జంకెను.

‘మీరాబాయి తిరిగి సుగుణతో

‘సుగుణా- నీనామమును సార్థకముజేసుకొనుటకు మాటువ్యర్థము జేసికొంటివి? ఇట్టి శుచ్ఛప్రవర్తన నీయొద్దయుండునని చెలిసి యేమున్నచో నాకొటలో నిన్నడుగు బెట్టనిత్తునా? చూడుము. ఇదివరలో పెలయేటియొడ్డున నాకుమారునితో నొకటి రెండుసార్లు ప్రస్తావించినట్లు నానౌకరులు జెప్పిరి, నిజమేనా?

సు—నిజమే

మీ—నిన్నరాత్రి ఆతనితో నర్థరాత్రుమున మాట్లాడుచుండుట కమల జూచినదట నిజమేనా?

సు—నిజమే.

మీ—దీనికి నీవేమై సముజాయిసి నీయగలవా?

సు—ఏమియు నీయలేను.

మీ—మంచిది నీవేమియు నీయనక్కఱలేను. నీపనిని యీక్షణమునుండి మానివేయవలసినది ఇదిగాక ఇరువది నాల్గుగంటలలో నాకొటవదలిపోవలసినది తెలిసినదా.

సు—తెలిసినది.

మీ—ఇదిగాక నీవెన్నడును నాకొడుకు వద్దనుండి యేగిధమైన నష్టపరిహారమును గోరని ప్రమాణికము జేయవలసినది.

ఈకోరికకు గారణము, ముందు ముందు సుగుణ ప్రేమసింగు నేవిధమైన ధనమునేని గోరునని మీరాబాయికిగలిగిన భయమే. దానికి నమాధానముగ సుగుణ అల్లెపూచును ప్రేమసింగు నేవిధమైన నష్టపరిహారమును గోరునని ప్రమాణముజేసెను

మీ—సరి ఇకబొమ్ము. నీకువిధించిన శిక్ష బహు స్వల్పము. దీనికి గారణము కమలయే కమలకేలనో గాని నీయందభిమానము మెండు ఆమె ప్రోద్బలముచే నీయందు చాలికలిగి యీమాత్రముతో విడిచితిని. సుగుణ మతయొక సంగతి అదియు నీజ్ఞమునువకే నెప్పుచుంటిని ఇంతలోనే నిన్ను పని నుండి తొలగించుటలోనేదో విశేషము దునని ప్రతివాదును సూచించుచు ఇట్టి సుదేహ మెప్పురికిని గలుగకుండ నొక్కసంగతిని గోటలో వెల్లడిచేయుతును. నీవాకేవో పనిమీదో వున్న దానవువున్న ట్లిక్షణముననే రమ్మనుటచే నీవు పోవుచున్నావని తెలియజేతును అది నీకీప్తమేనా ?

సు—అంతకన్నను గావలసిందేమున్నది. నీకనే విధముల గృహస్థులను.

మీరాబాయి యావెంటనే సుగుణకు శలవించెను. ఆమెను ప్రేమనుకు నాగనంపుటకు నొకరినరు బెచాకిరల నియమించి నాని సుగుణ వెంటనే యామె గదికి బుర్రొచ్చెను. సుగుణము, ఈభూమి తమనస్కయై తన యొడలు తాను దెలియ నాతిక శక్తి హీనతతో మెల్లమెల్లగ తన గదిలోనికి బోయి యిరుచుకనేపటి పడుకు గదలక బరుండెను.

సుగుణ తాను మగనికి జేసిన వాగ్దానమును ప్రోసిప్పుచ్చుట మేలనుకొనినచో గోటలోని బ్రతివ్యక్తికిని, తననిజచరిత్ర జెప్పి, భయాశ్చర్యములలో ముంచి యుండడిది. కాని తనకెట్టి యాపత్తురానై యున్నను, మగనికిచ్చిన మాటను జవదాటుట కామె యంగీకరింపక,

యెట్టినీచత్వమైనను ఎట్టి నిరాపనిందమైనను, యెట్టి యవమానమైనను భరించుటయే ధర్మమని యెంచి, వాటి నన్నిటిని భగవదేచ్ఛ యనునట్లు భరించెను.

ఇరువదియాటవ ప్రకరణము

మనోశ్చయము

‘కమలా, కనుగా! ఇదేమి! సుగుణ తనయారికి బోవుచున్నదిగాదా ఆమె ఎందుకు కేయిన జబ్బుగానుండెనా యేమి? అనిశ్చయించిన నమలను బిలిచి యడిగెను

‘—అంతే యనుకొందును ఆమె స్వగ్రామమునుంచి యేదో యుద్ధము వచ్చినట్లు. సుగుణ యప్పుడే ప్రయాణముకు సిద్ధమగుచున్నది.

శ్రీ—అలాగా! అయ్యో! పాపము సుగుణబోవుట నాకెంత యోచాల్సిగ. నున్నది ఎంతోనీ నే నీ హిస్తు రాలుసుమా, కమలా.

అని నమలతోగూడ సుగుణను జూచుట కామె గదియొద్దకు శ్రీమదానంద మేగెను.

అప్పుటికి సుగుణ తన దుస్తులను పెట్టెను సవరించుకొని ప్రయాణమునైచు యుండెను. శ్రీమదానందవచ్చుట జూచి సుగుణ మొగము క్రింది పంచుకొనెను. అంత బ్రయంపద యామె నుద్దేశించి

‘సుగుణా! వివిధ విప్రుకాలములో మమ్ముండరిని విడిచి పోదువని మమ్ము తేనుసుమా.

సు — నిజమే. లియొద్దనుండి వన్ను వెంటనే రావలసి వదిగ నుత్తరము వచ్చినది.

ప్రి — ఔనాను. తెలిసినది కాని సుగుణా వన్ను మఱచిబోకు సుమా ? నావలని సహాయ మేదిగావలసినను నాకు దప్పక వ్రాయగో రెదను.

సు నీకేంతయు గృహస్థురాలను' అని ప్రియంవద యాదార్య మున కేంతయు సంతసించెను. అచిరకాలములోనే తన స్థానము నలంకరించి ప్రేమసింగుకు భార్యకాబోవు ప్రియంవద సాహాయ్యము తనకే విధముగను నవసరము లేదని గూడ తలంచెను.

ప్రియంవద మనఃపూర్వకముగ తనవీడు లోనిచ్చి సుగుణా నొకసారి గొగిలించుకొని, తిరిగి తన గదికిబోయెను.

అంత సుగు , కమల నుద్దేశించి కమలా నాకొక శలనిమ్మ కాని ఒక్క కోర్కెయున, ది. నీవలసగాని జరుగదు.

క దే ?

సు — మీ నుమ్మగారి నొక నా యున్నది

క — సుగుణా. ఆమె యొప్పుకోదని భయమగుచున్నది.

సు — అట్లనకుము ఏలాగ న నొక్కసారి మామె దగ్గరముజేసి యొకమాట జెప్పవలసియున్నది.

క — ఆమాట ఆమెతోనే జెప్పవలెనా?

సు — ఔను.

కమల భయపడుచునే సరే రమ్మ అని సుగుణను లిల్లియొద్దకు దీసుకొని బోయెను.

మీరాబాయి సుగుణను జూచి యావెంటనే కమలతో గమలా. ఈమెనేలదెచ్చితి విచ్చటకు? ఇంకను బోవనేలేదా ? యనెను. అంత సుగుణ మీరాబాయి నుద్దేశించి 'మీతో నాకడసారి మాటనొకటి జెప్పదలచి వచ్చితిని.

మీ — సరే జెప్పుము.

సు—నన్ను గురించి మీరు మిక్కిలి యన్యాయముగ నపోహ పడిరి. నరి దాని ఫలితము నేనే యనుభవించునుగాన నందువిషయమే మియు జెప్పనవసరములేదు. కాని ప్రేమసింగునుగూర్చి యాయొక్క మాటను జెప్పుచున్నాను. ప్రేమసింగువంటి ధార్మికుడు ప్రపంచములో నెచ్చరునులేరు. ఆతడేవిధముగను నేరస్థుడుగాడు, నన్నెప్పుడును ఆతడు ప్రేమించలేదు. ముగింపుడును ప్రేమించడు.

మీ—ఆమాట నీవు జెప్పనక్కఱలేదు. నాకీవటకే డెలుసును.

సు—ఐన నరియు మంచిది.

మీ—సుగుణా నీవు చెప్పిన మాటలను బట్టి అతనిని నీవే న్యాయమోహపటదితివని స్పష్టమగుచున్నది. ఇప్పటికైన నాకభ్యుతేరించి నగుచు నీకేంతయో గృతజ్ఞురాలను. పది యిక బామ్ము.

సుగుణ యిక నచ్చట నొక్క గిరురెప్పపాటు కాలమేని నిలబడక క్రమముగ గోలను దాటి వీధిలోని భోయెను. ఆమె బండినెక్కనై యుండ గమల యతి యాశురతెతో బరుగిడివచ్చి 'సుగుణా సుగుణా-నాతఃపును నీవునున్నించి నన్ను తీమింప బ్రార్థించుచుంటిని. ఇంత వటకును జరుగునని యెరిగితినేని మాయమ్మతో నీసంగతి జెప్పకుండు దాననుసుమా. నిన్ను విడుచుటకు నాకు గలిగెడి దుఃఖము భరించరానిదై యున్నది. నమ్ముము నామాట యని యామె రెండుచేతులను బట్టుకొని యతిదీనముగ బ్రతిమాలుకొన జొచ్చెను.

సుగుణ యశ్రువులు రాల్చుచు కమలా! నాకర్మకు నీవు కావు. నీయందు నా కెట్టిద్వేషమునులేదు. నిన్ను మన్నించుటనవసర నేరమంతయు నాడే.

క—దైవనాక్కిగ జెప్పుచుంటిని. సుగుణా నీవు వట్టి ఆమాయ కవని నాకు దృఢవిశ్వాసమున్నది. నీ ప్రహసన మొడిట యని నానమ్ము

గల్గించుటచే నాతల్లికి దెలియపఱచితినిగాని లేకున్న నట్లు జేసియుండను గుమా.

సు—మంచిది. నాకు శలవిమ్ము. వేగిరపడి నీవుకూడ తల్లిగారి నొద్దకు బొమ్ము. లేకున్న మాటవచ్చును.

సుగుణ వెంటనే బండినెక్కెను. ఇరువురు సేవకు లామెకూడ స్తేషనుకు బోయిరి. ఆమె యెక్కడకు టిక్కెట్టుగొనమన్న నక్కడకు గొని యామెకిచ్చి రైలునెక్కించి మరియు రావలసినదిగ వారాజ్ఞాపించ బడి మీరాబాయిచే బంపబడిరి.

సుగుణ యిప్పుడెచ్చటకు బోవును? తల్లికిగాని, తండ్రికిగాని, మేఁమామకుగాని దెలియకుండగ సత్తాత్రము చెండ్లిజేసుకొని, మగనిచే విడువబడి యిప్పుడేమొకము బెప్పుకొని వారి యుద్ధకు బోగలను. పుట్టినింటికిగాని మేఁమామ కొద్దకుగాని బోవుట నక్క సిద్ధమైనది.

మరియింకెక్కడకు బోవుట ?

చాల సేపటివరకు సుగుణ కేదారియు గోచరింపలేదు. ఎట్టకేలకు మనస్సు స్థిరపరచుకొని మహిదాపురమునకు టిక్కెట్టును దీసికొనెను. అచ్చటనే మొకట ప్రేమసింగు నామె గలసికొనినది. దానికి సమీపమున నున్న కృష్ణధారకే ఆశ్రమామెను తీసుకుబోయినది. కృష్ణధార పుట్టిన కొండలలోనే నాటి నాయుత్తమామె యాశ్రమోలో గలసి యాప్రకృతి సౌందర్యము దిలకించినది. అచ్చటి పూలజెట్ల పూవులనే ఆశ్రమామెకు గోసి యిచ్చినది ప్రేమసింగు నెడబాసించు ఆశనిగూర్చి జ్ఞప్తికిదెచ్చు నదౌట్టికే బోయిన గొంత మనోవేదన తిగువనియే యామె యాశ. ఉడయపురము స్తేషనులో రైలెక్కి మహిదాపురములో దిగువరకు నామె యాప్రపంచములో లేకుండెను. గాఢనిషాదవహ్నిచే దహింపబడు నామె, పక్క సారు లాశ్మహాశ్మోపాదుమును గూర్చి వినుర్పించుకొనజొచ్చెను. భర్తలేని భార్యయొకవరకు జీవించుట ధర్మ

ఇరువదిఏడవ ప్రకరణము

మని యాలోచించి అందును తాను నాధునిచే నిర్దేశితముగ విడువ బడుటచే దప్పక నేవిధముననే యనువులు బాయుముత్తమును స్థిరపరచుకొనెను. ఒక్కసారి కృష్ణధారకు బోయి తనజీవితేశ్వరుని దలంపునకు దెచ్చు నాకొండ యాధార, యావము—మున్నగునవి నూచి తన యశ్రుధారలచే వాటిని దడిపి, హెచ్చించి, పోషించి- ఆపిదప- యాపిదప-ఆపిదప శాశ్వత సౌఖ్యదాయక మగు భగవత్సన్నిధానము జేరెదను గాక యని నిశ్చయించుకొనెను.

— — —

ఇరువదియేడవ ప్రకరణము.

సత్యస్ఫురణ.

— — —

ప్రేమసింగు సుగుణ ముత్తరముకూచిననాటి తెల్లవారుజాముననే ఉదయపురమువిడిచి తన స్నేహితునియూరికి బోయెను. అతని బ్రహ్మణమంతయు సుగుణమహర్షిని తలంపులతోనే గడచిపోయెను ఏస్త్రీగాని, సుగుణయ్యట్టి యాచుగు ప్రేమ నొక పురుషునికి జూచుకొండదని దృఢముగ నమ్ముచుండెను. తాను పురమును వదలినప్పుడాయెతో జెప్పనైన జెప్పలేదే యని విచారించుకొచ్చెను

స్నేహితునియూరికి బోయిననాడే యక్కడ పనిపూరియై యాతనితో మూట్లాడవలసియున్న సంగతులు ముగించినపిమ్మట ప్రేమసింగు మఱునాడే బయలుదేరి యుదయపురమునకు వచ్చెను.

కోటవదలినదిమొదలు తిరిగి గోటకు వచ్చువరకును సుగుణగతి యేమగుననియే యాతని తలంపు. కోటలో నడుగిడినక్షణముండే ప్రయింపద యాతనికి స్వాగతమిచ్చెను. ఆక్షణమువరకును బ్రయంశ

దనుకూర్చిన తలంపేల గలుగకుండెనని ఆతనిమనస్సునండతడే యాశ్చర్యము నొందజొచ్చెను.

ప్రే—ప్రేమసింగూ, నీవీదినమునకే తిరిగివచ్చునని మేమునుకొనలేమునుమా?

ప్రే—అలాగా. ఎనవో తిరిగిపోయి, నేపువత్తునా యే 'మని' నవ్వుటాలుగ నామెతో ననెను.

వారిద్దఱును ఆతనిన్నేహితనికూర్చియు, వెళ్ళిన పనినికూర్చియు జాలనేపు ముచ్చటించుకొనిరి. ఆస్త్మావశ్యగాని, సిపసుగాని, సుగుణ తన యూరికి బోయెననునంగతి ప్రేమవద యెప్పువేలేదయ్యె. ఆమె సుగుణునుకూర్చిన బ్రసంశ మెక్కుండినప్పుడు తానేల యెక్కువనని ప్రేమసింగు రకుండెను.

మఱికొంతనేడటికి గినలవచ్చి 'అన్నయ్యా, యెప్పుడు వచ్చితి నని' దగ్గఱకు వచ్చెను. ప్రేమసింగును ముగ్ధికి, 'కమలా అమ్మయెక్కడ నున్నారు?' అని అడిగి తల్లివిజ్ఞాపనకు ప్రేమత్తిగదచుండెను. ఇంతలో పొకనేమకుడు పుచ్చించి 'బాబూ అమ్మగారి పిల్లనెవని' పోయెను.

ప్రేమసింగు 'దేలనోగాని సుగుణనుకూర్చిన సంగతియు దెలియక' జాల నాతురతగా చుండెను. ఇప్పుడికి, ప్రేమవదగాని, సిమలగాని ఆమెనుకూర్చి బ్రసంగించలేకు ఆతడు సుగుణ గిట్టిన పొకనారి బోయెను. గట్టి యీవల గొచ్చుమునైచి యుండెను. ఒకవేళ తల్లిదగ్గరకు బోయెనేమో యని సంశయించెను. తనబోవుచు రుదచేల యని యతడు వెంటనే తల్లినిద్దఱుబోయెను. అక్కడను సుగుణ గానరాదయ్యె. మీరా 'అతనిజాడగనే, మొగమదొకలాగున బట్టుకొని యొక్కిందరితి కంతలో బలుకరించెను.

మీ—నాయనా నీవు వెళ్ళినపని యైనదా?

ప్రే—ఆ. అయినది.

మీ—ఎంతసేపయి వచ్చితివి?

ప్రే—ఒక అరగంట అయినది. అమ్మా మనస్సు స్థిమితముగా లేనట్లగుచుచున్నా లేమీ?

మీ—అదంతయు నిన్ను గూర్చియే. ప్రేమసింగూ, నాకన్నను నీకు బాధ్యులెవ్వరును లేరని యెఱుగుచువుకదా?

ప్రే—అదేమి అట్లనుచుంటి? యెన్నఁజేసి, దానికి వ్యతిరేకము గాదలచితివా?

మీ—లేదు. ఐనను నామనోవిశ్చయముకై యట్లంటిని ఒక్క సంగతినడుగదలచితిని కోపగింపవుకద.

ప్రే—నుసిగ్గానూట వినునదికి భయసంభ్రముల నొందుచు, 'అమ్మా కోపగించుట కేమున్నది? అదెట్టివిషయము?

మీ—నాకు పాతకురాలగు సుగుణతో నీకెట్టి పటిచయము గలది?

ప్రే—మసింగు నిర్ఘాంతబోయెను. ఆమెతోదనకగల బరిచయము ను గూరి, మీరాకెల్ల తెలిసెను? తక్షణ మతడు మీరావైపు సూక్ష్మ దృక్పథులుగిచ్చి 'అమ్మామీ హుటలు నాకర్థమగుటలేదు. నాకునదిగ తెలియపఱుప గోరెదను.

మీ—నదిగ దెలుపుట కేమున్నది. సుగుణకును నీకును గలపరిచయమెట్టిది?

ప్రే—ఆవిషయము మీకేల గావలసి వచ్చెను?

మీ—నీతల్లిని గావున నాకన్న నీకాపు లెవ్వరును లేరుగనుక.

ప్రే—మసింగు యికతగిన సమాధాన మీయనిదో తల్లికిగోపము వచ్చునని యనుకొనెను. ఐనను తిరిగి తల్లినిజూచి 'అమ్మా, ఆమెకును నాకును అనలు పరిచయమే యుండెనని మీకేలదోచవలెను?

మీ—తోచుటేగాదు. కన్నులార మిమ్ములనిద్దఱను. సంభా
షించుచుండ, జూచి, విన్నవారుజెప్పిరి.

ప్రేమసింగు కన్నులు నిప్పులవలె పొడసూపెను.

ప్రే—ఆ జెప్పినవారెవరు?

మీ—నీచెల్లులు కమలయే.

ప్రే—ఏమనిచెప్పినది?

మీ—నీవు మొన్న రాత్రి సుమారు పడకొండుగంటలకు సుగు
ణతో మాట్లాడితివనియు, ఆమె నీ కేదియోచీటిని నిచ్చినదనియు చెప్పి
నది. నిజమేనా?

ప్రేమసింగయిదు నిమిషములవరకును జవాబీయలేదు. చివర
‘అమ్మా అందు దప్పెమియులేదే. ఆమెను నేనొకవిషయమై యుడిగితిని.
దానినిసూర్చి ఆమె చీటిసొకటి వ్రాసి నాకందిచ్చినది. నేచప్పునది
యదార్థము.

మీ—సరి ‘ఆ యొక సారియేగాక, సెలయే? మొదలన నిదివఱ
లో నొకటి రెండుసార్లు నీవును సుగుణయు మాట్లాడుకొనిన సం
గతి మనసేవకు లొకరినొకరుగనుకరించి, ఆనమయమున, సుగుణగదిలో
నామెలేకుండెను నిజమేనా?

ప్రేమసింగున కేహిసమాధాన మిచ్చుటకును దోచకుండెను.

ప్రే—‘సరి! సుగుణ యిప్పుడెచ్చటనున్నది?

మీ—ఏమో యెచ్చటనున్నదో నాకు తెలియదు నీవు వూరికి
బోయిన మరుసాడే, ఆమెతో నీవిషయమై యుడిగితిని ఏమియు సమా
ధాన మీయలేదు ఆమె దుర్మడతకు నేనెంతయేని గోపించి, ఏనిమా
న్పించి యిరువది నాల్గుగంటలలో కోటనుండి బంపివైచితిని.

ప్రేమసింగు నాశ్చర్యదుఃఖములకు మేరలేదు. కన్నులనుండి ఒకటి రెండు చుక్కలు రాలినను ఆతడవిగప్పిపుచ్చుకొనెను. తిరిగి దల్లివైపు మొగమిడి,

‘ఎనచో నిప్పుడామె యెచ్చటకుబోయినదో తెలియదన్న మాట?

మీ—ఒక వేళ బుట్టినింటికి బోవునేమో?

ప్రే—పోవునప్పుడేమైన నామెజెప్పినా ?

మీ—మొదట నామె యేమియు జెప్పలేదు. ఇక బండిలో నడుగుపెట్టిననగా, ‘అమ్మా నేను బోవుచుంటిని. నావిషయమై మీరు నిష్కారముగ దుఃఖపడితిరి. పోనిండు దానికేమిగాని, ప్రేమసింగునిషయ మానవతయు ననుమానపడకుడు. ఆతడు నన్నిదివరలో జేమించలేదు. ఇక ముందును జేమింపడు.’”

ప్రే—మీరేమైన నామెను తూలనాడిరా?

మీ—తూలనాడకుండునా, మాకుటుబమున కంతకు నప్రతిష్టచెచ్చిన చుట్టబుద్ధిని. వెంటనే నాకోటను వీడిపోమ్మని నిందించితిని.

ప్రే—వీడికేమియు సమాధాన మీయలేదు ?

మీ—లేదు.

ప్రేమసింగొకపటి, దుఃఖవేదనచే క్రిందినే చతికిలబడెను. అంత మీరాబాయి కుర్చీ నొకదానిని దెచ్చి యాతని ప్రక్కవైచెను. కాని దాని నాతడు గొనకయే గాఢాలోచనలో మునిగెను. తనవంటి నీచుడు, ద్రోహి, యీ ప్రపంచములో లేడని దూషించుకొనెను. తనంత భీరుతోనేగాని వేరెవ్వరు గారని నిశ్చయించుకొనెను. ఏవనితనుగాని తనంత యుసురుజెట్టిన తుచ్చుడుండియుండడని వాపోయెను.

మీరాబాయి కాశని జూడజూడ ననుమానము హెచ్చెను. అంతగా నతడేలవా పోవవలెనో తెలియకుండెను. నిజముగ తనబాసని యగు సుగుణుని ప్రేమించెనాయని సందియపడజొచ్చెను.

కొంతసేపటికి ప్రేమసింగు తిరిగి తల్లినిజూచి, అమ్మా సుగుణ యిక్కనేమియు జెప్పలేదా. తాను నిగోషినిని ఋజువు పరచుకొనుటకై న బ్రయత్నించెయ్యెనా?

మీ—ఏమియునట్టి బ్రయత్నము జేయలేదు.

‘ప్రేమసింగువంటి ధార్మికుడు యెవ్వరును లేరనియే నొక్కి వక్కాణించినది. అదిదక్క వేరుమాట బలుకలేదు.

ప్రేమసింగ దట్లతో నేషముయు జర్పింపలేదు. అమ్మానాన్న గారికొక్కసారి యిక్కడకు రప్పించెనరా యని పూత్రమడిగెను. కాని గామేనునియైన సమగతి మీరాబాయినే భర్తగా గురిపించెను. జరుగింపును కొలది పోలలోకేనుచ్చి యొక సుచ్చిపై గూర్చుండిను. ఆసాటకే ప్రేమసింగులేచి తండ్రి కార్చిపై బడి యుల్లచెప్పురాగెను.

‘అయ్యా, మీకును నాకు సంతవతి కేవిషయమునందుగాని వాదనరాలేదు. మీకెప్పుడును విధేయుడనై యే, యుంటిని ఇన్నాళ్లు వజ్రకుసునేను పిఠికివనముచి దాచియుంచిన నాకేరమును జెప్పవలదినిని నన్ను క్షమింతునని శరణీయనలెను.

మీరాబాయి యాశ్చర్యముతో నుచుచుండెను. ప్రేమసింగు కొడుకును లేవనెత్తి ‘నామగా; నీ చేదేని నేషమును కేరిపివచ్చు నేను నమ్మను. కాని నీయంతట నీవే జెప్పుచుంటివిగాన వినగోరెద నదెట్టి దోజెప్పుము.

ప్రే - ఇన్నాళ్లునుండియునమ్మగారికి పాఠకురాలిగనుండి, నిన్నుకే మవ లోటనుండి గెంటింపబడిన యానిన్నది సుగుణ-నాభార్య. ఆమె

సజ్జేంద్రక్రితమే బెండ్లాడితిని, ఇంతవరకును మీయందులి భయమునే జెప్పక దాచితిని.

మీరా, ఆనూటవినగనే కొయ్యవలె తన కుర్చీపై జాతిబడి, దయ్యమువట్టినదానివలె జూచుచుండెను. జయసింగు, శిశ్యర్యమును, భేదమును బొందెను.

“అట్టి తెలివితక్కువపని నేలజేసితివోయి?” యని యొకటిరెండు సార్లు జయసింగు విసుగుతో ననెను.

ప్రేమసింగు జరిగినదంతయు బూసగుచ్చినట్లు జెప్పి, సుగుణ రెండురాత్రులక్రితము గ్రాసియిచ్చినయుత్తరముగూడ తలిదండ్రులకు జూపెను. అదిజూచి మీరా చాలసంతసించి, ‘నాయనా, జరిగిన తెలివి గిక్కువతనమేదో జరిగియే యున్నది. ఇకనైన నీయుత్తరము బలముపై నామెకు నిజానులిచ్చివేయుము.’ అనెను. జయసింగుమాత్ర మట్లనక ‘ప్రేమసింగూ, వివాహమునంద తేలికవిషయము గాదు. నీవేమిచేయదలచుకొన్నను, ఆలోచించి జేయుము. సుగుణుని నెరిగివేయుటగాని, వనలకుండుటగాని, బహు న్యాయబుద్ధితో, బెద్దప్రార్థన ఆలోచించి జేయవలయునేగాని, దుడుకుతనము జూపకుము. ఈవిషయమైన నెట్టిసలహాయనీయజాలను. నీవుచేసిన తెలివితక్కువతనమునకు మాత్రము విచారించుచుంటిని. మీయమ్మ దుఃఖమునకు మేళయేలేదు.”

మీరా చాలసేపటివరకును కొడుకు నెట్లయిన సుగుణునివలె వేరుచుని బలవంతపెట్టెను. కాని ప్రేమసింగు ఆమె ననేకవిధముల ప్రతిమాలుకొని ‘అమ్మా, నన్ను తమింపుము. మొదట నేను సుగుణుపై నెంత ప్రేమసూన్యడనై యుంటినో యిప్పుడామెనంతగాఁగముగ బ్రేమింపనేర్చితిని. ఆమెవంటియువతీలలామచు జేవట్టుటకు నేను నిజముగ ననర్హుడను. అట్టిచో నన్నామెకు వీడనుట యధర్మము. ఏవిధముచేతనెన సాధించి ఆమెకు వర్జించి కీర్తివలగితిని

మీ—‘ప్రేమకింగూ, నీపై నేనెట్టియూశలు బెట్టుకొంటినోయీ
అవన్నియు నిరాశలయ్యెనే?

నీపేరు ప్రతిష్టలకు భంగమువచ్చునని భయపడితివా, నన్ను వేటు వోటికి
బొమ్మనుము. నేనుపోయెదను తల్లి నాకనుజ్ఞసిమ్ము.

మీ—ఆహా తల్లిదండ్రులను ప్రోహముజేసి యెంతకీడుచేచ్చితి
విరా నాయనా?

ప్రే—‘మ్మా, ఇదంతయు నా తెలివితక్కువతనమే యనుచు,
నన్ను మన్నింపుము. అని యెన్నోసార్లు మెను బ్రతిమాలుకొనెను.
మీరా, కోపమును పట్టజాలకను, కొమారునిదూషించుట కిష్టములేకను
యిక నచ్చట నిలువక తన పడకగదిలోనికిపోయి, యిచుక బిగ్గరిగ
గూడ నేడ్చుకొనెను. జంపిపోగామె నో విధమున నే యోదార్ప
జూచెను గాని, ఆమె కోపమును, దు ఖము నానందయు తొలగింపలేదు
లేకబోయెను. ‘అయ్యో! అయ్యో! ఎట్టినగళము! ఎట్టిపంపిరాయము!
ఎట్టిగౌరవము! కొడుకా, వాటినిన్నిటిని మంటకల్పితివే! నిన్నుజూచి నే
నెంత గర్వించితివో! అంతనగుబాటు గావించితివిగా నా బ్రహ్మకు! పక్షన
మా, ప్రపంచమును నేనేమొగముతో నెల్లు జూడగలను? ఆపాడుపీను
గెల్లు దాపురించినదిరా నాక! ఏమి! నాకామె కోడలా? హరహరా!
యేయువరాజ్ఞయో నాకు గోడలగుటకుబదులు, నిరుపద లీయు నా
నేనకురాలా, నాకు గోడలగుట!’ యని మీరా పెద్దయ్యునిపై
వగచెను.

ఇరువదియేనిమిదవ ప్రకరణము

సహనము.

‘ప్రేమసింగు తల్లిగదినివిడిచి వెంటనే ప్రియంవదను చూడ బోయెను. ప్రియంవదయు నాతడును తత్క్షణమూ తోటలోనికిజోయిరి. అచ్చటి తాతిదిమ్మపై ప్రేమసింగుగూర్చుండ, ప్రియంవదయాలనికి గొంతఁగూరములో గూర్చుండెను.

క్రమముగ నాతడామెతో తనకథనంతయుజెప్పి యామెను త్సమింపమని కోరెను. ఆతనివదనమునందు దఃఖమును, పశ్చాత్తాపమును ప్రియంవద పూర్తిగ దెలిసికొనెను. ఆతనిచరిత్ర వినుచున్నంతసేపు నామెయేమియు ననజయ్యెను. పిదప నతనివైపు జూచి ‘ప్రేమసింగా, ఇప్పుడు నీనీనంగతి జెప్పుటకు బూర్వమునుండియు నీవిషయమై నాకనుమానముగ నేయుండెను. నేను నిన్నింతగాఢముగ బ్రేమింప, నీవుగనుక నల్లు చైతన్యము చూపలేదుగాని, యికేపురుషుడనియైనచో నన్నీవఱకే వివాహమాడియుండునునూ.

ప్రే—ప్రియంవదా, ఆసంగతినిజమే. నేనేమిచేతును? అంతయు నాదేతప్పు.

ప్రే—తప్పుకోకుకదా. ఆమాటలుండినిమ్ము. నీవు నిజము జెప్పుట కంత భయపడుటేల? మొదటనే, నీవామెను వివాహమాడి నట్లు తెలిసినచో, నీవిషయమై యింత ప్రేమతో బ్రాకులాభుడునా? నిన్ను బ్రాకులాడనీయుదునా?

ప్రే—ఏమిజేసియుండువు?

ప్రి—‘ప్రేమసింగూ, ఒకయువతె నీవతకే బెండ్లియాడినచో నిక మన మొకటికొకటొకట ప్రాకులాడుట వ్యర్థమని నీతో స్పష్టముగ జెప్పి నీకై నిరాశజెంది నాయూరు నేను బోయియుంచును.

ప్రే—ప్రియంవదా. నామూలమున నీకెంతయేని ద్రోహము జరిగినదనుకొందును?

ప్రి—నిజము జెప్పవలసినచో నట్లే కాని అందుకై నీపై నేక్రోధమును నాకులేదు. ఇప్పటికైన ధర్మమార్గమునుబోవి చుడ్డేశించితి వంతి యేచాలును.

ప్రే—నేను బోవనున్న మార్గము మంచిదేయందువా?

ప్రి—యింకనుసందేహమా? ఆహా! సుగుణబుద్ధి నేమసేపాగడి గలను? ఎంతగుట్టు, ఎంతసావాసము, యెంతయోర్పు, నిజముగ నామె సుగుణయే. ప్రేమసింగూ, సుగుణ నాకు గప్పిను గట్టినట్లున్నదినుమా. ఆయ్యో, నీకై యెల్లుబ్రాకులాడినది!

ప్రే—ప్రియంవదా, నేనామెనెంతో యుసురు పెట్టితినినుమా?

ప్రి—నిశ్చయముగ నట్లే. అట్టి ప్రీతియు నెందునుగానము. పాపమామె యెక్కడకుఁబోయెను?

ప్రే—ఎక్కడనున్నను నామెను గలసికొని తప్పు మన్నంపు మని ప్రార్థింతును. మొదట నన్ను తుమింపవా?

ప్రి—ప్రేమసింగూ నిన్ను తుమించుటవల కందుకులెమ్మో, అని తలవంచుకొనెను

ప్రే—అట్లనుకుము. నీతో నానిజస్థితిసదాచి, యిన్నాళ్ళవరకు నాకై నిన్ను వ్యర్థమగు నాశలో బెట్టినందుకు.

ప్రి—నీవు నిజముగ నన్ను మోసగించినట్లే యైనది. ప్రేమ సింగూ అట్లంటినని గిసియవుకది. మొదటనే నీవు నిజమును జెప్పినచో సంతవలకు డటుగికపోను.

ప్రే—ప్రియంవదా- సుగుణను వివాహము జేసుకొనుటలో నేనెంతవరకు తెలివివక్కువగ బ్రవర్తించితి నందువు ?

ప్రి—అడిగితివిగాన జెప్పుచుంటిని. వయస్సులోనున్న యువ తెను వయస్సులో నున్న యువకుడు బలుకరించనేరాదు.

ప్రేమ—నిజమే నేనట్టి తప్పునుజేసితిని.

ప్రి—అటుపై, నామెను సంతోషపెట్టుటకై యొంటరిగ గృష్ట ధారకు దీసుకొనిజోవుట రెండవతప్పు.

ప్రే—నిజమే అదియు నాదప్పే

ప్రే—అటుపిదప- యిట్లనుచుంటినని గోపగింపవుకద-ప్రేమసింగూ ముందాలోచనలేక దుడుంగుమని, యొకయువతెను బెండ్లాడుట మిక్కిలి సాహసమైన కార్యము. అన్నిటికింటెను నింద్యమైనది... ..అనబోవ

ప్రే—ప్రియంవదా-చెప్పుము. చెప్పుము. నాకేమియు గృష్టము గలుగదు. నాచేసినతప్పులు తెలిసికొనుట నాకే శ్రేయస్కరముగదా.

ప్రి—యింతవరకును నీపెండ్లివిషయము గప్పివుచ్చుట.

ప్రేమసింగు వాల్చిన తలజాలసేపటివరకు వాల్చియే యుం చెను. ఇరువురును నిశ్శబ్దముగ నుండిరి. అంత

ప్రి—ప్రేమసింగూ జరిగినదేదో జరిగినది. యిప్పటికైనను మంచి బుద్ధిగలిగి నిభార్యను జేకొనుట కుత్సహించుచుంటివి. అదియే పరమసంతోషము. కాలయాపనవలదు, నీవును నేనును యీనిముసము నుండి, చనవుగనుండుట సమంజసముగాదు. నాకిక శలవిమ్ము. ఇదేనా నమస్కారము. అని దిగ్గునలేచిపోయెను.

ప్రేమసింగామె నమస్కారమందుకొనెనో లేదో ఆతనికి జ్ఞానము లేక పశ్చాత్తాప మగ్ని హృదయుడై చాల సేపటివఱకు నాదో టలకగాలక్ష్యము జేసెను.

ప్రేమసింగాపిదప తన గదికిబోయెను. నాడెట్టెట్టులో కామము గడిపి మరునాడు పెందలకడలేచి భార్యవేషణకై బయలుదేరెను.

మొదట అతని కేవోటికి బోవుటకును దోచకుండెను. ' ఒకవేళ పుట్టింటికి బోవునేమో సుగుణ, అని యనుకొని ప్రధమమున నతడు గాండ్వాకు ప్రయాణమయ్యెను. అచ్చట నామె యుండకపోయినను, ఆమెను గూర్చిన వృత్తాంతము, కుముదా విశ్వనాథులకు దెలియకుండు నాయని యాతడానించెను. ' చివరకు సుగుణయే గానకుండిన, దైవ మాయక నేనెవరిభర్తను? అని మిగుల దుఃఖించెను.

— —

ఇరువదితొమ్మిదవ ప్రకరణము.

ఉ ప స ం హ ర ము

ప్రేమసింగు ఖాండ్వాకు వచ్చుసరికి, యిదివరలో సుగుణయు తాను నచ్చటికిజేరిన తలంపులు మనస్సునకుజొచ్చి మిక్కిలి భేదపడెను. దానికి దోడుగ సుగుణ తన తలిదండ్రులనొద్ద లేకపోవుట యాతడు మరియు మిక్కిలిగ దుఃఖించెను. ఆమెను గూర్చిన విశేషము లేమియు నామె తలిదండ్రులకు దెలియవాయెను.

అంత ప్రేమసింగు వారికెల్లరకును తన నిజవృత్తాంతమును జెప్పి, సుగుణ నాతడు బెట్టినయునురు ఆమె తనతల్లి మీరాబాయిచే పెళ్ళిగొట్టబడిన వృత్తాంతము, పూస గుచ్చినట్లుగాజెప్పి వారి కెంతో విచారమును కలుగజేసిన వాడయ్యెను.

ఇక నాతడు జేయవలసిన దేదియో దెలియకుండెను. సుగుణ వెనక మాతనికెట్లు దెలియును? తల్లిదండ్రులకేనియు తన గుట్ట జెప్పియు

కుండ నామె యెచ్చటికి బోయి యుండును. ఒకవేళ బలవన్మరణమునకు గాని బాల్పడుదుగదా ? దుఃఖము చేతురుగను. ఏమో? అని యతడు తలంచెను.

ఖాండ్వాలోనిక నొకనిముసమైన నాతడుండుట కోర్వశేక, తిరిగి మరియెచ్చటకైన బోవ నున్ముక్తుడయ్యెను. అతడును వీధిలో నడుగు బెట్టుసరికి తపాలావాడొక తెలిగ్రామును దెచ్చి ప్రేమసింగు కిచ్చెను. అందు తనతండ్రి సంతకముండెను. 'నీవు నీగురువుగారగు ప్రసాదుచే నాహానింపబడితివి. ఆతనికి వస్తుపూర్తయని నీచేరనిచ్చటకు తంతి వచ్చెను.

జయసింగు.

ప్రసాదు- ప్రేమసింగువేర ఉదయపురి యడ్డస్సుకు తెలిగ్రామునిచ్చెను. కాని అతడచ్చటలేకుండుటచే, జయసింగు తిరిగి ఖాండ్వాకు కొడుకువేరనిచ్చిన తంజెయిది.

ప్రేమసింగది చదువుకొనుటతోనే ఇంతవరకును వచ్చి గురువు గారిని పొడకుండుటలే? నాయుప్పటి పరిస్థితి నాతనికిజెప్పి తగిన సలహా నైన దీసుకొనవచ్చును. సుగుణ నాకగుపడుటే లభ్యమవనిచో నాబ్రతుకు వ్యర్థము. ఆత్మహత్యకైన జంకను. ప్రసాదు నీవిషయమై యడిగెదనుగాక. యని యాతాణముననే మహిదాపురమునకు బ్రయాణమై పోయెను.

మహిదాపురము స్టేషనులో దిగినవెంటనే, ప్రేమసింగు తలపు గృష్ణధారపైకి బోయెను. బండివానిని జూచి, ఓయీ ఇచ్చటకు గృష్ణధారచాల జేరువేకదా ? నాకొకసారి యిచ్చటకు బోవలయునని యున్నది. నీకు బండిగట్టుటకు వీలగునా?

బండివాడు- 'బాబూ కృష్ణధారయనిన జ్ఞప్తికి వచ్చినది. ఈమధ్యనేహో యొక సర్కారిముఠ. అచ్చటకువచ్చి వాసముగ నున్నది.

ప్రే—ఎన్నాళ్ళయినది ?

బం—రెండు; మూడుదినములకన్న నెక్కువగాదు!

ప్రే—మరింగుమనసు, సుగుణమిదికి బోయెను. కాని యింకను బ్రశ్నలువేసి కనుగొననంది.

ప్రే—ఆమె వయస్సెంతయుండునో చెప్పగలవా?

బం—బాబూ నేనామెను జూడలేదుగాని, చాల శేతవయస్సని జూచినవారు చెప్పిరి.

ప్రే—ఆమెయూరు, పేరు తెలిసినవా?

బం—అవేమియుఁ దెలియవండి, ఆమె యెవ్వరితోను మాట్లాడదట. మానముగనుండి యేదో పిచ్చిదానివలె నగు నిటు తిరుగుచుండి, దినమునకు 4, 5, సారు లాధారలో స్నానముచేయునట.

ఇక ప్రేమసింగు ముందుకు బ్రయాణముసాగింప నిష్పవడక, బాడివానితో 'బబ్బి' బండ్లి యీక్షణముననే గృష్ణధారకు గోవిమ్మ. నీవు కోరిన యద్దెనిత్తుచులెమ్ము! సమంసువు? అని యడుగ, మొంట నతడు, సమయముగాదనియ సమ్మతిని దెల్పినను, చిర కౌపుకొని, యామెంటనే గృష్ణధారకు బండ్లిచురల్పెను.

ప్రేమసింగు కృష్ణధారకు జేరుకొనుసరికి, సరిగ మిట్టమధ్యాహ్నమయ్యెను. శ్రోతలో బాడివాడతని యాతురతగని ప్రేమసింగునెన్ని యోబ్రశ్నలువై వజొచ్చెను. వాటి నన్నిటికిని నేవో తగిన జవాబు లిచ్చుచు గమ్యస్థానమును జేరినపిదప యతనిని తిరిగి వెనుకకు బొమ్మని యాతనిపై క మిచ్చి బంపివేసెను.

ధారను సమీపింపగనే, ఒకప్పుడు సుగుణతో దానిక్కడకు గోయిన కథయంతయు ప్రేమసింగున కద్దములోవలె గనపడెను.

అని మిట్టమధ్యాహ్నమగుటచే నెల్లెడలను జనశూన్యమై నిశ్చబ్దముగ నుండెను దట్టమగు చెట్లనీడనువక్క వేరువో ఒక్కడను మానవుడు నిలువలేనంతటి యెండగాయుచుండెను

కొండకుత్తరదిశనుండి కృష్ణధార ప్రవహించుచుండెను. నీర యుదలై యొకతాతితూముపైనుండి క్రిందివరకు గట్టబడెను. ధారోత్పత్తిస్థానమునకు బోదలదినవారా తూమునుబట్టి పోవలెను. అది వంశరటింకటగనుండి యెగుడుదిగుడుగనున్న రాళ్ళపైనుండి కట్టబడుటచే, వతిజాగ్రత్తగా నెక్కవలెను.

ప్రేమసింగు క్రిందనే చాలసేపటివఱకునుండి యిటునటు వెదకినను, ఏకంశధ్వనియు నాతనికి వివరబడలేదు. కొంతసేపటికి, కొండపైకి బయలుదేరినను. నూఱునూటయేబది గజములపైకి బోవుసరికొక కొబ్బరిమట్టలలో గట్టబడిన పందిట గాన్పించెను. క్రమముగ నతడచ్చటకు బోయెను. అందెవ్వఱును గనుపడలేదు. అచ్చటనే యొక నూయి యుండెను. అంబలి నీరతిస్వచ్ఛమై నీలకాంతితో నొప్పుచుండెను. దానిగోడపై కొక చేదయు త్రాకును వ్రేలాడుచుండెను. అంకురలన నచ్చట నెవ్వరే గన్పడకుండురాయని యతడు నిశ్చయించుకొని దాహముగనుండుటచే నానూతిలోనినీ బ్రాగి, తిని వంశరటోనికేగి యక్కడ గూర్చుండెను.

అంత నొకపావుగంట యగుసరికి యొకరాయి దువ్వెదూరము నుండి యొక ప్రేమ పందిటనైపునకు నచ్చునట్లాతడు జూచెను. ఆమెయు చేటువనున్న, వనములోనికేగి రెండుమూడు ఫలములనుగోసి తెచ్చుకొనుచుండెను.

సమీపించుచున్నకొలదియు ప్రేమసింగుగూండెలు దడదడ గొట్టుకొనుచుండెను. ఆమె నొక సన్యాసినివలె నగుపడుచుండెను. మొగము విస్తృతరూపముగ నుండెను. జుట్టు, ముడివేయబడక వితీయబోసుకొని యుండెను. గాఢమగు సూర్యకాంతి వే చెమ్మటలు, మొగమునుండి క్రిందికి బడబోచెను. వాడిసపుష్పమట్లు యుచితశరీరము శుష్కించినట్లగు పడెను.

దగ్గఱకు వచ్చినదప, ప్రేమసింగామె, తన గృహలక్ష్మియగు సుగుణయోయని స్వప్నముగ గనిపెట్టి యాశుశుభ్రతో సగం, నాని

ప్రే—ఎన్నాళ్ళయినది ?

బం—రెండు; మూడుదినములకన్న నెక్కువగాదు!

ప్రేమసింగుమనసు, సుగుణమీదికి బోయెను. కాని యింకను బ్రశ్నలువేసి కనుగొననంది.

‘ఓయీ ఆమె వయస్సెంతయుండునో చెప్పగలవా?

బం—బాబూ నేనామెను జూడలేదుగాని, చాల శేలవయస్సని జూచినవారు చెప్పిరి.

ప్రే—ఆమెయూరు, పేరు తెలిసినవా?

బం—అవేమియుఁ దెలియవండి, ఆమె యెవ్వరితోను మాట్లాడదట. మానముగనుండి యేదో పిచ్చిదానివలె నటు నిటు తిరుగుచుండి, దినమునకు 4, 5, సారు లాధారలో స్నానముచేయునట.

ఇక ప్రేమసింగు ముందుకు బ్రయాణముసాగింప నిష్టపడక, బాడివానితో ‘అబ్బీ, బండ్రి యీక్షణముననే గృష్ణధారకు గోనిమ్ము. నీవు కోరిన యద్దెనిత్తుచులెమ్ము! ఏమందువు? అని యడుగ, మొంట నతడు, సమయముగాదనియ సమ్మతిని దెల్పినను, చివర కొప్పుకొని, యావెంటనే గృష్ణధారకు బండిచురల్చెను.

ప్రేమసింగు కృష్ణధారకు జేరుకొనుసరికి, సరిగ మిట్టమధ్యాహ్నముయ్యెను. త్రోసలో బండివాడతని యాతురతగని ప్రేమసింగునెన్నియో బ్రశ్నలువై వజ్రాచ్ఛెను. వాటి నన్నిటికిని నేవో తగిన జవాబు లిచ్చుచు గమ్యస్థానమును జేరినపిదప యతనిని తిరిగి వెనుకకు బొమ్మని యాతనిపైక మిచ్చి బంపివేసెను.

ధారను సమీపింపగానే, ఒకప్పుడు సుగుణతో దానిక్కడకు బోయిన కథయంతయు బ్రేమసింగున కద్దములోవలె గనపడెను.

అది మిట్టమధ్యాహ్నముగుటచే నెల్లెడలను జనశూన్యమై నిశ్చబ్దముగ నుండెను దట్టమగు చెట్లనీడనువక్క వేరువో టెక్కడను మానవుడు నిలువలేనంతటి యెండగాయుచుండెను

సు—ఎనచో బ్రయంవడ గతి యేమగును? ఆమె మీపై గినియదా?

ప్రే—సుగుణా - నేను నట్లే యనుకొంటిని. గానీ ఆమె యేమి యు ననుకొనలేదు. మీదుమిక్కిలి మనవివాహ విషయమేల దాచితిని నన్నే యడిగినది. నిన్నుగలసికొనుట నాకు విధియని బుద్ధిచెప్పినది.

సు—సరిలెందు. మీయమ్మగారి నెట్లు సమాధాన పరువగలరు?

ప్రే—ఆమెను సమాధాన పఱచుటకు భగవంతుడు గూడ చాలడు. మనము కొన్నాళ్ళవరకు వేరెచ్చోటనైన గాలము గడువ వలెను. అపైని ఆమె కోపము జల్లారునేమోయని యాసించుచు చుంటిని.

సు—నాధా—మీరీక్షణమునగాని నన్ను గలిసియుండక పోయి నచో, నేను మిమ్ములను జూచుట జరుగకపోవునునుడి!

ప్రే—ఆత్మహత్యా పాతకమునకు నీవొడబడవని యీహించి తిని గాని అప్పుడప్పుడు సందేహముమాత్రము గల్గుచునే యుండెడిది.

సు—నాయుట్టి యనాధ బ్రతుకేలయని నిశ్చయించుకొని పుట్టి నింటికైన బోక, యీగుట్టలపైననే క్రమముగ నిరాహారి నై జీవనై యుంటిని.

ప్రే—దయామయుడగు భగవంతుడే మనల నిట్లు సమావేశ పఱచెను. అతనికెంతయు గృతజ్ఞులము.

... ..

ఐ దేండ్ల పిదప.

జయసింగును మీరాబాయియు నొకనాడేవో ముచ్చటించుకొ నుచు గాలశ్రేపముగ గూర్చుండిరి. అంత వీధిలో బండిచప్పుడు విని పించెను. మరియొక నిమిషములో నిద్దరు పిల్లలు, మగపిల్లవాడొకడున తప్పుటడుగు లిడుచునొకనాడ పిల్లయు, లోనికొక సేవకునిచే గో బడిరి. జయసింగు వారిని జూచి, యెవ్వరిపిల్లలని సందేహించు చ వాబాలుడు 'తాతా' యని మూలని మీద వ్రాలెను. అంతలో

సింగును, సుగుణయు గోచరచ్చి మీరాబాయి జయసింగులను గొగి
లించుకొనిరి. మీరాబాయి ఆనందబాష్పలతో మనుమని, మనుచురా
లిని యెత్తుకొని గొగిలించి, ముద్దాడెను.

అంతప్రేమసింగు తల్లినుద్దేశించి

‘అమ్మా- మమ్ములను మనస్ఫూర్తిగ మన్నింపవా ? యని యతి
దీనముగ ప్రతిమాలెను. మీరా, యానందబాష్పములు రాల్చుచు
‘నాయనా, నేనెవని భయ్యరాలనైతిని. నాస్వాభిమానమే యెంతవ
ఱకు మనల నెడబాపినది. నాకు నేనే మిక్కిలి

సుగుణ-నాగర్వమంతయు నీవలన నణిగినను, నిన్ను గూర్చియే, నేని
పుడు గర్వపడవలసి యున్నది. మీయిద్దరకును, నాయీముద్దు పాపల
క్షమ, మాభార్యభర్తలమిదేస్వాగతమిచ్చుచుంటిమని, బలికెను. అంత

సు—‘అత్తయ్యా-ప్రియంబవ కుశలమా. ఆమె యిపు డెచట
నున్నది ?

మీ—ఆమెకై యెంతో యాసింది, ప్రేమించి నేరెన్నఁది
వివాహ మాడనని యొట్టుపెట్టుకొనిన, విష్ణుకుమారుని పెండ్లాడినది.
ఆమె కిప్పుకొక కొమారుడుగూడ గలిగినట్లు మొన్న మొన్న నే తెలి
సినది.

ఉదయిపురికోట యిదివరకు కన్నను నెక్కువ మంగళ ప్రదము
గనుండెను. సుగుణ తనకు మిత్రులైన వారితో బలుకరించు నపుడు
ప్రస్తావనవశముగ పెండ్లినిగూర్చిన విషయమువచ్చినచో, నొక్కమాల
మాత్రము నొక్క వక్కాణించు చుండెడిది. సరిసమానపు వాదన
స్త్రీపురుషులు వివాహమాడవలెగాని, ఒకరికొకరు సహజమున
పెండ్లాడుట చాల ప్రమాధమని.

సర్వమంగళాని భవంతు

యి

సంపూర్ణము.

